הלכות אישות פרק י"ז (תורגם אוטומטית)

Hebrew

תורגם אוטומטית

סיכום השיעור

סיכום שיעור ברמב"ם הלכות אישות פרק י"ז

הקדמה לפרק י"ז

1. דברי הרמב"ם

(הקדמה לתוכן הפרק)

2. ביאור הפשט

הפרק עוסק בהלכות גביית הכתובה כאשר יש מספר תובעים על נכסי הבעל.

3. חידושים והסברים

* **החילוק בין פרק ט"ז ופרק י"ז (ר' יצחק ור' יואל אשר):** בפרק ט"ז למדנו הלכות גביית הכתובה בנוגע לדין כאשר הבעל (או יורשיו) מתדיינים עם האשה – כמה מגיע לה, והחששות שמא כבר קיבלה חלק מהכתובה (שמחייב שבועה). בפרק י"ז אין שאלה כמה מגיע לה, אלא השאלה היא "הלכות קדימה" – כאשר נכסי הבעל משועבדים ליותר מאדם אחד (כגון שתי נשים, בעל חוב, או לקוחות) ואין מספיק לכולם, ושני אנשים אחרים מתדיינים מי קודם ליטול את הנכסים.

הלכה א'

1. דברי הרמב"ם

מי שהיה נשוי נשים רבות ומת, כל שנישאת בתחילה קודמת ליטול כתובתה, ואין אחת מהן נוטלת אלא בשבועה, ואין לאחרונה אלא מה ששיירה שלפניה, וגם היא נשבעת ונוטלת השאר. וכן אם היה עליו שטר חוב, אם החוב קדם גובה בעל חוב תחילה, ואם הכתובה קדמה גובה האשה תחילה והשאר לבעל חוב.

2. ביאור הפשט

אם בעל נשא נשים רבות ונפטר, גובה את הכתובה לפי סדר מי נישאה קודם, שכן בכל נישואין הנכסים נעשים משועבדים לאותה כתובה. כל אשה יכולה ליטול את כתובתה רק בשבועה. האשה האחרונה מקבלת רק את הנותר מהקודמות, וגם היא צריכה להישבע לפני שנוטלת את הנותר. כך גם אם יש בעל חוב עם שטר: בודקים איזה שעבוד היה קודם – שטר החוב או הכתובה – והוא גובה תחילה.

3. חידושים והסברים

* **[הערה צדדית על הגייה]:** ר' יואל אשר מעיר שהמילה "נשוי" מבוטאת בהגייה החסידית בדיוק כמו "נשיא" (נשיא שבישראל), וצריך לדעת את ההבדל. ר' יצחק אומר על כך בדרך צחות שההגייה החסידית לא נעשתה לאנשים שצריכים שהמילים שלהם יתכוונו באמת למה שכתוב.

* **מדוע כל אשה צריכה להישבע ("ואין אחת מהן נוטלת אלא בשבועה") ומדוע כתוב דווקא "ומת"?**

* ר' יואל אשר אומר שאף על פי שלמדנו בפרק ט"ז שלא תמיד אשה צריכה להישבע (אלא כנגד יתומים וכדומה), כאן כשיש מספר נשים צריך תמיד להישבע. מדוע? כי כל אשה נוטלת על חשבון האשה האחרת; אם הבעל כבר שילם לה, היא גונבת עכשיו מהאשה השנייה. (ר' יצחק רוצה בתחילה לומר שזה פשוט כי טורפים מלקוחות בשבועה, אך ר' יואל אשר מראה שכאן מדובר אפילו בלי לטרוף מלקוחות, אלא ישירות מנכסי הבעל).

* ר' יצחק שואל: אם הרמב"ם מדבר על "ומת", צריך בכל מקרה להישבע משום הבא ליפרע מנכסי יתומים, מה החידוש כאן? ר' יואל אשר עונה שהדין נכון גם בגירושין (כשגירש מספר נשים, שבדרך כלל לא היו נשבעות), או במקרה שנפטר בלי יורשים.

* ר' יצחק דוחה את הצד של פטירה בלי יורשים, כי בהלכה אין דבר כזה יהודי בלי יורשים (תמיד יש קרוב רחוק יותר). ר' יואל אשר שואל האם אשה אינה קודמת לקרוב רחוק, ור' יצחק עונה שאשה בכלל אינה יורשת מהבעל, היא נוטלת רק חוב מכתובה (ואם היא הייתה היורשת עצמה, אין שייכת כל השאלה כי היא נוטלת מעצמה).

* **למי נשבעת?** ר' יואל אשר מעלה נקודה חדשה: החידוש הוא *למי* היא נשבעת. ביתומים היתומים מביאים אותה לבית דין. כאן למדנו שאפשר להישבע שלא בפני בית דין, כלומר נשבעת בפני התובע. כאן החידוש שהנשים האחרות הן התובעות והיא צריכה להישבע בפניהן. ר' יצחק מקבל את היסוד שיש סיבה חדשה לשבועה: לא רק בגלל היורשים או הלקוחות, אלא בגלל הנשים האחרות (אבל הוא סובר שזו עדיין אותה שבועה אחת, לא נשבעת ארבע פעמים).

* **מדוע האשה האחרונה צריכה להישבע ("וגם היא נשבעת")?**

* ר' יואל אשר ור' יצחק מתלבטים במילים "וגם היא נשבעת" אצל האשה האחרונה. לכאורה, אצל האשה האחרונה אין כבר תחרות של נשים אחרות (כי כל הקודמות כבר לקחו את חלקן), מדוע כתוב ש"גם היא" צריכה להישבע?

* ר' יואל אשר אומר בתחילה שהיא נשבעת את השבועה הרגילה ליורשים. ר' יצחק שואל אך הלשון "וגם היא נשבעת" משמע שזה

חידוש שגם היא צריכה להישבע, ואם זה הולך רק על השבועה לנשים האחרות, מדוע האחרונה צריכה להישבע לנשים האחרות?

* ר' יצחק מציע (מסתכל במפרש במקום) שאולי כל הפשט ברמב"ם אינו שיש שבועה חדשה לנשים, אלא הכל הולך רק על השבועה ליורשים (והרמב"ם אומר פשוט שכל אחת, כולל האחרונה, צריכה להישבע ליורשים). הם משאירים זאת כלא לגמרי ברור.

* **הכלל של כתובה כנגד שטר חוב (ר' יצחק ור' יואל אשר):** כתובה היא בדיוק כמו "שטר חוב שקבעו לו זמן". לפיכך, אם שטר החוב היה לפני הכתובה, הנכסים כבר היו משועבדים לבעל החוב, וכשנישא אחר כך למעשה לא היו לו נכסים חופשיים לשעבד לכתובה (ולהיפך).

הלכה ב'

1. דברי הרמב"ם

במה דברים אמורים, בשהיתה הקרקע שבאו לגבות ממנה קנויה לו בשעת הנישואין ובשעה שלוה, שהדין נותן שכל הקודם שטרו זכה תחילה. אבל אם נשא נשים זו אחר זו, ולוה בין קודם נישואין בין אחר נישואין, ואחר שנשא ולוה קנה קרקע זו, כולם חולקין כאחת, ששעבוד כולם כאחד בא, שבשעה שקנה היה משועבד לכל ואין כאן דין קדימה. וכן אם היה זמן הכתובות והשטרות כולן יום אחד, או שעה אחת במקום שכותבין שעות, חולקין כאחת שאין שם קודם. ולעולם כל שקדם וזכה במטלטלין כדי חובו או כדי כתובה, אין מוציאין מידו, שאין דין קדימה במטלטלין.

2. ביאור הפשט

דין הלכה א' (שהולכים לפי זמן כתיבת השטר או הכתובה) נאמר רק כאשר הבעל כבר היה לו הקרקע בזמן שנישא ובזמן שלווה. אבל אם נישא תחילה למספר נשים ולווה כסף (אין הבדל מי היה קודם), ורק אחר כך קנה קרקע, אין דין קדימה; כל בעלי החובות והנשים מתחלקים יחד בקרקע ("כולם חולקין כאחת"), כי כשהקרקע הגיעה לרשותו, כל השעבודים עלו על הקרקע באותו רגע.

כך גם אם כל הכתובות והשטרות נכתבו באותו יום (במקום שלא כותבים שעות), או באותה שעה (במקום שכותבים שעות) — מתחלקים יחד, כי אף אחד לא קודם לשני.

לגבי מטלטלין הכלל הוא שמי שבא קודם וזוכה במטלטלין עבור חובו או כתובתו, אין מוציאים ממנו, כי במטלטלין אין דין קדימה.

3. חידושים והסברים

*** הסברא של "שעבוד כולם כאחד בא" והגדר של שעבוד נכסים לעומת חיוב הגוף:**

* ר' יואל אשר מסביר את סברת הרמב"ם: כשהקרקע כבר ברשותו, כל שעבוד עולה על הקרקע ברגע שכותבים את השטר, לפיכך השטר הראשון קודם. אבל כשעדיין אין לו קרקע בשעת ההלוואות והנישואין, אין לשעבודים על מה להיות חלים. אין הפשט שהחוב עולה על האדם, ואחר כך יורד מהאדם לקרקע לפי הסדר שהחובות עלו עליו. אלא השעבוד הולך ישירות על הקרקע, ומאחר שהקרקע נקנתה מאוחר יותר, כל החובות והכתובות הקודמים נופלים על הקרקע באותה שנייה ("באים כאחד"). לפיכך לאף אחד אין קדימה על הקרקע על פני השני, ולכולם יש אותה טענה חזקה.

* ר' יצחק ור' יואל אשר דנים בחילוק: בוודאי יש חיוב ומצווה על האדם לשלם את חובותיו. ר' יואל אשר שואל: אם היינו הולכים לפי חיוב המצווה על הגוף, מדוע לא נאמר שהחוב הראשון קודם, בדיוק כמו במצוות (למשל נטילת ידיים לפני קריאת שמע) עושים קודם את המצווה שעלתה על האדם קודם?

* ר' יצחק עונה שדין הקדימה אין לו שום קשר ל"שכל הישר" שמכיוון שלווה מאחד קודם הוא חייב לו יותר מהשני. כל דין הקדימה הוא דין **בשעבוד נכסים** — כשהמלווה השני בא, כבר לא היה עבורו קרקע חופשית כי היא כבר הייתה משועבדת לראשון. אבל כאן, כששניהם לוו, בכלל לא הייתה קרקע. (ר' יצחק מעיר שרואים קצת שעבוד על האדם עצמו, כי העובדה היא שכשהוא קונה אחר כך קרקע היא אוטומטית נעשית משועבדת לחובות הישנים; אבל לגבי הקרקע השעבוד חל באותו זמן, לפיכך אין קדימה).

* **מנהג כתיבת שעות (ר' יואל אשר ור' יצחק):** אם לא כותבים שעות בשטר, בודקים רק את הזמן שכתוב בשטר (היום), ואם אחד עשה כתובה בבוקר ולווה אחר הצהריים, לשניהם אותו דין. אבל במקום שכותבים שעות, הקרקע נעשית משועבדת כבר מהשעה בבוקר, ומחשבים מי קודם לפי השעה.

*** מדוע אין דין קדימה במטלטלין?**

* *המשמעות של "קדם וזכה":* ר' יואל אשר רוצה בתחילה לומר שההבדל בין קרקע ומטלטלין הוא שבמטלטלין משחק תפקיד "חטיפה" (תפיסה), משא"כ קרקע לא ניתן לתפוס אלא צריך ללכת לבית דין להעבירה. ר' יצחק דוחה זאת בתוקף: "קדם וזכה" לא אומר לתפוס, אלא שהוא בא לבית דין לתבוע ולגבות קודם. וגם בקרקע שייך שבעל החוב המאוחר יבוא לבית דין קודם ויגבה את הקרקע, אלא שם בית דין יאמר אחר כך "נעשתה טעות" ויחזירו זאת לבעל החוב הראשון.

* *שעבוד מטלטלין בלי דין קדימה:* ר' יואל אשר אומר שהטעם פשוט כי מטלטלין אינם משועבדים. ר' יצחק הולך הלאה ומחדש שאפילו כשמטלטלין **כן** משועבדים — למשל לאחר תקנת הגאונים, או כשאחד כתב במפורש בשטר שהוא משעבד את מטלטליו — עדיין אין דין קדימה!

* ר' יואל אשר מקשה על כך קושיה חזקה: אם האדם שיעבד במפורש את מטלטליו לחוב הראשון, והמטלטלין עדיין מונחים בבית הנפטר (לא מדובר בהוצאה מלקוחות שקנו), מדוע לבעל החוב הראשון או לכתובה הראשונה לא יהיה דין קדימה? אם כבר נעשה משועבד לראשון, איך השני יכול לבוא וליטול?

* ר' יצחק עונה ששעבוד על מטלטלין אינו "דבר אמיתי" כמו על קרקע. הסיבה שלקרקע יש שעבוד מלא היא כי יש לה "קול" והיא דבר קבוע. (ר' יואל אשר מראה ש"קול" הוא טעם מדוע ניתן לטרוף מלקוחות, אבל כאן מדובר אפילו בלי לקוחות!) ר' יצחק מסביר שאפילו בלי לקוחות, עצם מהות שעבוד מטלטלין היא רק שיש **זכות לגבות** מהם (לא שתופס סתם בלי זכות), אבל זה לא עושה חלות שעבוד על החפץ בחשבון שזה תפוס לראשון ולא לשני. לכן, מי שבא קודם וגובה בזכותו, נשאר אצלו.

הלכה ג' (בחלק 3 מסומנת כהלכה ז'): קדימה בין בעל חוב ואשה כשאין קדימה בזמן

1. דברי הרמב"ם

מי שגירש את אשתו ועליו שטר חוב, ובא בעל חוב והאשה לגבות, והיו לו מעות וקרקע כדי החוב והכתובה — בעל חוב נוטל המעות, והאשה גובה כתובתה מן הקרקע. ואם אין לו אלא קרקע שאין בה כדי להגבות שניהם, ולא היה בה דין קדימה — נותנין אותה לבעל חוב, ואם נשאר לאשה כלום תיטול, ואם לאו תידחה מפני בעל חוב. שהרי בעל חוב הפסיד והוציא מעותיו, והאשה לא חסרה דבר, שיותר ממה שהאיש רוצה לישא האשה רוצה להינשא.

2. ביאור הפשט

אדם שגירש את אשתו ויש עליו גם שטר חוב, ושניהם (בעל החוב והאשה) באים לגבות: אם יש לו מספיק מעות (מזומנים/מטלטלין) וקרקע לשניהם, בעל החוב נוטל את המעות והאשה גובה את כתובתה מהקרקע.

אם יש לו רק קרקע אחת שאינה מספיקה לשניהם, ואין ביניהם דין קדימה בזמן, נותנים את הקרקע לבעל החוב. אם נשאר משהו נוטלת האשה, ואם לא, היא נדחית מפני בעל החוב. הטעם הוא כי בעל החוב הוציא ואיבד את כספו שלו, ואילו האשה לא איבדה כלום, כי יותר ממה שהאיש רוצה להינשא, האשה רוצה להינשא.

3. חידושים והסברים

* **מעבר לסוג חדש של קדימה (ר' יצחק):** כאן משתנה הסוגיה מ"דין קדימה בזמן" לסוג חדש של קדימה: כשאין קדימת זמן, איזה סוג חוב חשוב וחזק יותר.

* **מדוע בעל החוב נוטל את המעות והאשה את הקרקע?**

* ר' יצחק אומר בתחילה שהטעם פשוט, כי לאשה בכלל אין זכות ליטול מעות (מטלטלין אינם משועבדים לכתובה מן הדין), אלא קרקע.

* ר' יואל אשר מוסיף מהלך אחר: לבעל חוב יש דין ב"בינונית" ולאשה יש רק דין ב"זיבורית". מעות הם דבר טוב יותר כי הם "נזילים" (כסף מוכן שאפשר להשתמש בו מיד), לכן זה מגיע לבעל החוב והקרקע הולכת לאשה כזיבורית.

* ר' יצחק מסופק בזה, כי כסף לא נחשב כעידית/בינונית לגבי קרקע ("מעות זה מעות"). הוא מזכיר שיש גמרא ארוכה ורי"ף על כך, והטעם לא לגמרי ברור, אבל כך פוסק הרמב"ם.

* **הטעם מדוע בעל חוב קודם לכתובה בקרקע אחת, ו"מאזן הסחר" בשידוך:**

* הרמב"ם אומר שבעל החוב איבד כסף ("הפסיד והוציא מעותיו") והאשה לא איבדה דבר ("לא חסרה דבר").

* ר' יצחק ור' יואל אשר שואלים על כך סברא חזקה: מה פירוש שהאשה לא הוציאה או איבדה? היא נישאה לו ונתנה לו את כל חייה, ולפיכך היא מפסידה בדיוק כמו מלווה!

* הם עונים שבדיוק על הטענה הזו מביא הרמב"ם את המחצית השנייה של המשפט: "שיותר ממה שהאיש רוצה לישא האשה רוצה להינשא". ר' יצחק מסביר שבהלוואה המלווה תמיד הוא זה שמפסיד כסף (אפילו הוא עושה מצווה); אף אדם לא רוצה סתם לתת את כספו לשני, לפיכך הוצאת הכסף שלו היא חיסרון אמיתי וחובו חזק יותר. בנישואין, אף על פי ששניהם נותנים ומפסידים משהו, אומרים לנו חז"ל שהכתובה אינה פיצוי (שיפוי) על הפסדה. להיפך, מכיוון שאשה רוצה להינשא יותר מהאיש, יוצא שב"מאזן הסחר" הכללי של השידוך האשה היא זו שמרוויחה והאיש הוא זה ש"מפסיד", ומה שהיא חיה איתו לא נחשב כחיסרון מצידה. לפיכך אין צורך לדאוג לה כל כך כשזה עומד מול בעל חוב שבאמת איבד את כספו.

הלכה ד' (בחלק 3 מסומנת כהלכה ח'): מי שמת והניח אשה ובעל חוב, תקנת הגאונים במטלטלין, ונכסי צאן ברזל

1. דברי הרמב"ם

וכן מי שמת והניח אשה ובעל חוב וקרקע שאין בה דין קדימה האשה נדחית מפני בעל חוב והוא גובה כל חובו תחילה. וכיון שתיקנו הגאונים שתגבה האשה ובעל חוב מן המיטלטלין והדבר ידוע שאין דין קדימה במיטלטלין, אם לא הניח מיטלטלין כדי ליתן לשניהם נותנין לבעל חוב כל חובו תחילה ואם נשאר לאשה מה שתיטול בכתובתה או תידחה. היו כתובין בכתובתה נכסי צאן ברזל וטענה שאבדו או שלקחן הבעל הרי היא בנכסי צאן ברזל שלה כשאר בעלי חובות, ונשבעת שלא לקחה אותן ולא נתנה ולא מחלה וחולקת עם בעלי חובות.

2. ביאור הפשט

אותו דין (שבעל חוב קודם לכתובה כשאין קדימה, כמו קרקע שקנה אחרי שניהם) הוא גם כשהבעל נפטר. ומכיוון שהגאונים תיקנו שגם בעל חוב וגם אשה יכולים לגבות ממטלטלין, ובמטלטלין אין דין קדימה, הדין הוא שאם אין מספיק מטלטלין לשניהם, בעל החוב נוטל הכל קודם, והאשה נוטלת רק את הנותר, או שהיא נדחית לגמרי.

אם לאשה היו נכסי צאן ברזל (נדוניה שנכתבת בכתובה וה

בעל לוקח על עצמו אחריות לשלם את שוויים כפי שהיו שווים בעת הנישואין), והיא טוענת שאבדו או שהבעל לקחם, יש לה על

כך דין ככל בעלי החובות האחרים. היא נשבעת שלא לקחה, לא נתנה ולא מחלה, והיא מתחלקת עם בעלי החובות האחרים.

3. חידושים והסברים

*** מדוע הרמב"ם חוזר על הדין ב"מת" לאחר שכבר אמרו ב"גירש"?**

* **תירוץ א' (ר' יואל אשר):** יכולנו לחשוב שרק כשהבעל חי (בגירושין) בעל החוב קודם, כי על הבעל מוטלת "מצווה לפרוע חובו" (מצווה לשלם לבעל החוב). לכן צריך הרמב"ם לומר שאפילו כשהוא נפטר ("מי שמת"), שבו זה הולך רק לפי הדין הטהור של בעלות על הנכסים בלי המצווה, גם בעל החוב קודם.

* **תירוץ ב' (ר' יצחק ור' יואל אשר):** ר' יצחק תמה מדוע הרמב"ם לא כלל זאת פשוט בהלכה אחת ("מי שגירש את אשתו או מת", כפי שר' יואל אשר מציע). ר' יצחק עונה שכנראה זה משום שבגמרא זה כתוב כשתי מימרות/מקרים נפרדים, והרמב"ם הלך אחר סדר הגמרא.

*** מה החידוש במטלטלין לאחר תקנת הגאונים? (ר' יצחק ור' יואל אשר):**

* ר' יצחק שואל מה הרמב"ם מחדש כאן, הרי זה אותה הלכה פשוטה. ר' יואל אשר עונה שיכולנו לחשוב שכשהגאונים תיקנו לגבות ממטלטלין, הם עשו את המטלטלין לגמרי כמו קרקע, שיהיה גם דין קדימה. בא הרמב"ם לשלול שמטלטלין לא הפכו ל"סוג חדש של קרקע" לגבי קדימה.

* **ההיפוך המעשי (ר' יצחק):** ר' יצחק מחדד, שדרך תקנת הגאונים (שנעשתה כי לאנשים יש בעיקר מטלטלין ולא קרקעות), יוצא שלמעשה כמעט בטל כל דין הקדימה בין אשה ובעל חוב. כי במטלטלין אף פעם אין קדימה, לפיכך בעל החוב *תמיד* ילך לפני האשה במטלטלין, אפילו אם כתובתה הייתה הרבה לפני ההלוואה.

* **הבאור ב"מן הפודה מיד ההקדש" (ר' יואל אשר ור' יצחק):** מדוע כותב הרמב"ם שהיא נוטלת מה"פודה" ולא ישירות מהקדש? כשמקדישים נכסים (למשל שדות לבדק הבית), ההקדש לא מחזיק בהם בעצמו, אלא מערכת ההקדש מוכרת אותם לקונה (הפודה). כשהאשה באה עם שעבוד כתובתה (שהיה לפני ההקדש), היא הולכת ליטול מהאדם שקנה זאת מההקדש.

* **חילוק הסברא בין קבלן/הקדש ללקוחות (תיאוריית "הסיכון המחושב"):** מדוע אומרים אצל לקוחות "הם הפסידו על עצמן" ואין חוששים לקנוניא, בעוד שאצל קבלן והקדש מגינים עליהם בנדר?

* **ההסבר הראשון של ר' יואל אשר:** אצל לקוחות יש שטר כתובה שיש לו "קול", ולקונה יש חיוב לברר. ההקדש לעומת זאת הוא קופת צדקה שמקבלת כל מה שיהודים תורמים ומוכרת זאת הלאה; להקדש (ולפודה) אין חיוב לברר על שעבודים.

* **ההסבר העמוק יותר של ר' יצחק ור' יואל אשר (ההבדל הכלכלי בסיכון):** לקוחות נכנסים לעסקה עסקית. כשלוקח קונה בית או שדה שנמצא תחת "עיקול" (שעבוד כתובה), הוא לוקח על עצמו סיכון מחושב. הוא קונה כנראה את הקרקע הרבה יותר זול בגלל השעבוד (כמו קנייה ב"עיקול משכנתא" לתפוס "עסקה טובה"), בתקווה שהסיכון ישתלם. הסיכון כבר השתלם במחיר הזול ("דרך עבודתו" – כך עובד התחום). לפיכך אם הסיכון לא משתלם והאשה מתגרשת ולוקחת את השדה, הלוקח לא יכול להתלונן – זה היה העסק שלו. אבל קבלן (או הקדש) לא קנה כלום, לא עשה שום "עסקה", ולא הרויח מזה כלום; הקבלן רק לקח את הסיכון לעזור לשלם כתובה אמיתית, אבל הוא לא נרשם לסיכון שהזוג יגנוב ממנו דרך גט מזויף! לכן צריך שם לעשות את הנדר של "ידירנה הנאה".

הלכה ה' (בחלק 3 מסומנת כהלכה ט'): חלוקת נכסים בין מספר נשים כשאין דין קדימה

1. דברי הרמב"ם

מי שמת או גירש ויש לו נשים רבות ואין שם דין קדימה ואין לו כדי כל הכתובות, כיצד חולקות? רואין אם כשייחלק הממון על מנין הנשים יגיע לפחותה שבהן כשיעור כתובתה או פחות מכדי כתובתה חולקות בשוה. ואם יש בממון יותר על זה, חולקין ממנו כדי שיגיע לפחותה שבהן כשיעור כתובתה, וחוזרות וחולקות את המותר בין הנותרות על הדרך הראשונה. כיצד? ... ארבע מאות... שלש מאות... מאתים... מאה, נמצא הכל אלף... הניח ארבע מאות או פחות... הניח שמונה מאות, אם תחלק בין כולן בשוה נמצאת הרביעית נוטלת מאתים והרי אין בכתובתה אלא מאה. אלא כיצד עושין? לוקחין ארבע מאות וחולקין אותן ביניהן בשוה מאה מאה, ונמצאת הרביעית נוטלת כתובתה והלכה לה... אם תחלק... נמצאת השלישית נוטלת מאתים ושלשים ושלש ושליש והרי אין בכתובתה אלא מאתים, לפיכך לוקחין מארבע המאות שלש מאות וחולקין בין שלשתן בשוה שנמצאת השלישית נטלה מאתים שלה והלכה. חולקין את המאה בשוה בין ראשונה ושניה, נמצא ביד הראשונה מאתים וחמשים וכן ביד השניה, ונמצא ביד השלישית מאתים וביד הרביעית מאה. ועל דרך זו חולקות לעולם אפילו הן מאה.

2. ביאור הפשט

בעל שיש לו נשים רבות (עם סכומים שונים בכתובותיהן), ואין דין קדימה ביניהן (למשל נישא או כתב את הכתובות לכולן בבת אחת), ואין מספיק כסף לשלם את כל הכתובות. איך מחלקים? בודקים את סך הכסף: אם כשמחלקים את הכסף לחלקים שווים לפי מספר הנשים, יצא לכל אשה שווי (או פחות) של הכתובה הקטנה ביותר, מתחלקות כולן שווה בשווה.

אבל אם יש יותר כסף מזה, אי אפשר לחלק הכל שווה בשווה, כי אז הקטנה ביותר תקבל יותר מכתובתה. לכן עושים זאת בשלבים (מדרגות):

הרמב"ם מביא דוגמה של ארבע נשים עם כתובות של 400, 300, 200, ו-100 (סך הכל 1,000).

* אם הוא השאיר 400 או פחות: מחלקים שווה בשווה בין כל ארבע, וכל אחת מקבלת 100 (או פחות).

* אם הוא השאיר 800: אם נחלק שווה בשווה על ארבע, הרביעית תקבל 200, והרי מגיע לה רק 100! לכן לוקחים תחילה 400 מה-800, ונותנים לכל אשה 100. האשה הרביעית עכשיו שולמה במלואה והולכת הביתה ("והלכה לה").

* עכשיו נשארו 400 לשלוש הנשים הנותרות. אם נחלק את ה-400 שווה בשווה על שלוש (133.33 לכל אחת), יצא שהאשה השלישית (שכבר יש לה 100) תהיה לה ביחד 233.33, והכתובה שלה רק 200! לכן לוקחים רק 300 מה-400 הנותרים, ומחלקים על שלוש – כל אחת מקבלת עוד 100. עכשיו לאשה השלישית יש את ה-200 שלה והיא הולכת.

* בסוף נשארו 100 לשתי הנשים הראשונות. מחלקים שווה בשווה ביניהן (50 לכל אחת). יוצא שהראשונה והשנייה מקבלות 250 כל אחת, השלישית 200, והרביעית 100.

3. חידושים והסברים

*** חלוקה לפי שיעור הממון (אחוזים) לעומת חלוקה לפי "כתובות" (ר' יצחק ור' יואל אשר):**

* ר' יצחק מסביר את יסוד הדין בצורה פשוטה (הוא מעיר שלשון הרמב"ם נראה מסובך יותר מהדבר עצמו): כשיש למשל שני חובות – אחד של 100 ואחד של 900 – ויש רק 500 זוז, השכל הפשוט היה לחלק לפי אחוזים ("לפי הממון", מי שיש לו עשירית מהחוב לוקח 50, ומי שיש לו תשע עשיריות לוקח 450). ר' יצחק מעיר שאכן יש פוסקים שסוברים כך אצל בעלי חובות.

* אבל כאן אצל כתובות אומר הרמב"ם שיטה אחרת: לא בודקים אחוזים, אלא מנסים תחילה "למלא כתובות" אחת אחת. כלומר, עד לסכום של הכתובה הקטנה ביותר, לכל הנשים יש כוח שווה, ומחלקים את הכסף לגמרי שווה ("לפי גולגולת") כדי שכל אשה תקבל תחילה לפחות את "הכתובה הקטנה ביותר". רק את הנותר מעבר לזה מחלקים הלאה בין מי שיש להן כתובות גדולות יותר.

*** ניסיון להבין את השכל (עיקר כתובה לעומת תוספת והדחייה):**

* ר' יואל אשר רוצה בתחילה לומר שאולי שכל הרמב"ם בחלוקה הוא כי הכתובה הקטנה ביותר (100 או 200) היא "עיקר הכתובה" שחכמים תיקנו (או מדאורייתא), והשאר הוא רק "תוספת כתובה". לפיכך אומרים שתחילה כל אשה תקבל לפחות את עיקר הכתובה שווה בשווה, לפני שמתחילים לשלם את התוספת.

* ר' יצחק דוחה את החילוק הזה בשני אופנים: ראשית, לא כתוב כך ברמב"ם. שנית, כפי ש**מגיד משנה** מביא, ההלכה אינה דווקא בכתובות, אלא בכל שטרי חוב! ב**הלכות מלווה ולווה** מביא הרמב"ם את המחלוקת לגבי בעלי חובות רגילים: שיטה אחת סוברת שמחלקים "לפי ממון" (לפי האחוזים של החוב), ושיטה שנייה סוברת שמחלקים "בשווה" (באותו אופן כמו כאן). מעניין שבהלכות מלווה ולווה מביא הרמב"ם את שתי השיטות ואינו מכריע, משא"כ כאן בכתובות הוא פוסק בבירור כשיטת "בשווה". **הראב"ד** חולק על הרמב"ם וקורא לזה "שיטה סרוחה" (שיטה רקובה) ומשתמש בלשון "לוקה מדת הדין", וסובר שצריך ללכת לפי ערך הממון.

*** החקירה הלימודית בין רמב"ם וראב"ד (שעבוד על כל הסכום לעומת אחוזים):**

החברותא מעמיקה להבין את סברת שתי השיטות. מה באמת יותר "צודק" כשאדם חייב לראובן 100 שקל ולשמעון 200 שקל, ויש לו רק 150 שקל?

* **סברת הראב"ד (הסבר ר' יואל אשר):** רואים את רכוש בעל החוב כקופה גדולה אחת ("הכנסות לעומת הוצאות"). בית הדין שם את כל סכום כל החובות מול כל סכום הכסף שיש. מאחר שלמי שיש לו החוב הגדול יותר יש חלק ("נתח") גדול יותר בחיוב הכללי של האדם (או, בכתובה, הבעל רצה אותה יותר ונתן לה כוח גדול יותר בנכסיו), צריך לחלק את הרכוש לפי האחוזים (לפי ערך הממון).

* **סברת הרמב"ם (הסבר ר' יצחק על יסוד רמב"ם ורש"י):** ר' יצחק מסביר שלימודית קשה מאוד לומר שלבעל חוב יש "אחוז" (שליש או שני שלישים) בכסף. לחוב אין שום קשר לשלישים! לראובן יש שעבוד על 100 שקל, ולשמעון יש שעבוד על 200 שקל. על ה-100 שקל הראשונים שמונחים על השולחן, לשני בעלי החובות יש בדיוק אותו שעבוד חזק ("יחס שווה לכסף").

שואל ר' יצחק: מדוע בעל החוב הקטן (ראובן, שצריך רק 100) צריך להפסיד מכספו רק בגלל ששמעון יש לו בעיה שהוא הלווה 700 שקל ואין מספיק בעולם עבורו? לחוב של ראובן יש מספיק כסף!

*** דיון והבהרה על שיטת הרמב"ם:**

* **הניסיון השני של ר' יואל אשר:** ר' יואל אשר מנסה לומר סברא אחרת לרמב"ם: הלווה יש לו חיוב לשלם לכל אחד. עם בעל החוב הקטן הוא יכול לקיים את "המצווה בשלמות" ולשלם לו במלואו, לכן נותנים לו קדימה. ר' יצחק דוחה זאת: אנחנו לא מדברים כאן על מצוות ולא על שום דין קדימה, אלא על הלכות שעבודים על כסף.

* **קושיית ר' יואל אשר על הסבר ר' יצחק:** מה פירוש "לקטן יש מספיק כסף"? כשהקטן היה נכנס לבדו ותופס את הכסף, זה היה נכון. אבל כאן הכסף מונח בבית דין! כשבית דין מסתכל על כל ה"כדור" של כל החובות מול "כדור" אחד של זכויות (כסף) ביחד, הכסף אינו של אף אחד במיוחד שנוכל לומר "עבורי יש מספיק", אלא עד שהדיינים מכריעים הכל בספק ואין כלום לאף אחד! מדוע הקטן יקבל את כל חובו, בעוד שהגדול מקבל רק חלק ומפסיד יותר?

* **הבהרת ר' יצחק והמשל של 700 ו-600:** ר' יצחק מבהיר שהפשט ברמב"ם אינו שנותנים לקטן כי "יש מספיק עבורו". אלא היסוד הוא **חלוקה בשווה** – מחלקים את הכסף שווה בשווה בין

האנשים (ראשים), כי כל שקל חשוב בדיוק כמו שקל שני, ומה שלאחד יש יותר חוב לא נותן לו שום דין קדימה או זכות חזקה יותר לקחת מהשני. הוא מבהיר זאת יותר בדוגמה שבה אין מספיק לאף אחד: אם חייבים לאחד 700 דולר ולשני 600 דולר, ויש רק 1,000 דולר בסך הכל – לפי הרמב"ם נותנים לכל אחד 500 דולר (שווה בשווה). במקרה שלנו (כשלאחד יש חוב קטן של 100), כשמחלקים את הכסף שווה בשווה יוצא שחלקו הוא יותר ממה שחייבים לו (למשל אי אפשר לתת 250 למי שחייבים לו רק 100) – לפיכך צריך הרמב"ם לעשות את ה"שלבים" שכשהקטן לוקח את מאתו ומשולם, הוא יוצא מהתמונה, והנותרים ממשיכים להתחלק שווה בשווה.

* **סיכום בין רמב"ם וראב"ד:** ר' יצחק מסכים שלראב"ד יש שכל ישר חזק, שמי שחייבים לו יותר צריך לקבל לפי האחוז של חובו, וזה מטורף שהוא יפסיד יותר באחוזים. אבל לשיטת הרמב"ם יש גם צדק משלה, וקשה לומר הכרעה ברורה בשכל מי צודק.

הלכה ו': דיני ערב וקבלן בכתובה

1. **דברי הרמב"ם**

הערב לאשה בכתובתה, אף על פי שקנו מידו, אינו חייב לשלם, שמצוה עשה והרי לא חיסרה כלום. ואם ערב של כתובת בנו הוא וקנו מידו, חייב לשלם, שהאב בגלל בנו משעבד עצמו וגומר ומקנה. וקבלן של כתובה חייב לשלם אף על פי שלא קנו מידו. ואי זה הוא קבלן? זה שאומר לאשה: הינשאי לזה ואני נותן כתובה זו. אבל אם אמר לה: אני ערב כתובה זו, אני פורע כתובה זו, אני חייב בה, וכיוצא בזה – פטור, אלא אם כן היה אביו.

2. **ביאור הפשט**

אם אדם זר נעשה ערב (ערבות) לכתובת אשה, אפילו עשו קנין ממנו ("קנו מידו"), אינו מחויב לשלם כשמגיע לגבייה. הסיבה היא כי הוא התכוון רק לעשות מצווה (לקרב את השידוך) והוא לא גרם לה שום הפסד. אבל אם הערב הוא אבי החתן (החותן) ועשו קנין ממנו, הוא כן חייב לשלם, כי אב בגלל בנו משעבד את עצמו בלב שלם.

קבלן לכתובה כן חייב לשלם אפילו לא עשו קנין. מי נקרא קבלן? מי שאומר לאשה: "התחתני עם האיש הזה ואני נותן את הכתובה" (הוא לוקח את החוב ישירות על עצמו). אבל אם הוא משתמש בלשונות כמו "אני ערב", "אני משלם", או "אני חייב בזה", הוא פטור כי יש לו רק דין ערב – אלא אם כן הערב הוא אבי החתן, שאז הוא מתחייב באמת.

3. **חידושים והסברים**

* **השגת הראב"ד ומשמעות הקנין (ר' יצחק ור' יואל אשר):** ר' יצחק מעלה שהראב"ד חולק על הרמב"ם וסובר שאם עשו "קנו מידו" זה כן חיוב אמיתי, והפטור של ערב בכתובה הוא רק כשלא עשו קנין. ר' יואל אשר ור' יצחק מסבירים את סברת הרמב"ם: קנין לבדו לא עושה שום התחייבות יש מאין אם חסרה גמירות הדעת והסיבה לחיוב. חכמים הבינו שבמצב החברתי של חתונה, כשאדם מתייצב כערב על הכתובה, הוא לא מתכוון לזה ברצינות מספקת לשעבד את רכושו, אפילו הוא עושה קנין.

* **המשמעות של "שמצוה עשה והרי לא חיסרה כלום":**

* *הבהרה בלשון הרמב"ם:* ר' יואל אשר חשב בתחילה ש"שמצוה עשה" הולך על החתן (שהבעל עשה מצווה של נישואין וכתיבת כתובה). לאחר הדיון עם ר' יצחק הם מגיעים למסקנה שזה בבירור הולך על הערב.

* *מהי המצווה ומדוע זה לא שקר/הונאה?* הכלה חששה להינשא כי לחתן אין כסף, בא הערב ונתן "חיזוק" והרגיע אותה שהוא עומד מאחורי זה, כדי שהשידוך יצליח. ר' יואל אשר שואל: לכאורה יש כאן הונאה, כי הכלה סמכה עליו והוא הטעה אותה!

* *התירוצים:* ראשית, אומר הרמב"ם "לא חיסרה כלום" – הוא לא לקח ממנה כלום (היא לא הוציאה כסף כמו בהלוואה), והיא בכל מקרה רצתה להינשא (טב למיתב טן דו), והבעל עצמו חייב בכתובה. שנית, מסביר ר' יצחק שבחתונה לא חושבים באמת שהזוג הצעיר יתגרש או ימות; כותבים סכומים גדולים (או כמו בהלכות אחרות "אמנה היתה אתי") רק לכבוד ולחיזוק. לכן הערב אינו שקרן ולא עושה עבירה, אלא מצווה לעזור לעשות את החתונה.

* *הגדר של "מצוה הוא שעשה" ומקור לשדכנים (ר' יואל אשר ור' יצחק):* מה שהרמב"ם מתכוון ב"מצווה" אינו אחת מתרי"ג המצוות שהרמב"ם מונה, אלא הוא "תפס מצווה" (עשה מעשה של מצווה) דרך זה שעזר לשני יהודים להינשא, לפיכך זה לא שקר או עבירה. ר' יואל אשר מעלה חידוש שרואים כאן מקור נפלא לשדכנים (שאפשר להשתמש בו לקמפיינים לעסוק בשידוכים): בדרך כלל אומרים ששדכן יש לו מצווה מצד פריה ורביה, אבל כאן ברמב"ם רואים בפירוש שמי שעוזר רק קצת – אפילו הוא לא התכוון לזה כל כך ברצינות – שחתן וכלה יתחתנו, הוא כבר עשה מצווה.

* **[הערה צדדית: השוואה להבטחות של רבנים ומנהג ערב קבלן בתנאים]:**

* ר' יצחק משווה זאת לרבי שאומר "בני חיי ומזוני" למי שיתן נדבה מסוימת – אי אפשר לתבוע אותו בבית דין תורה על כך, כי זה סוג של חיזוק, לא התחייבות ממונית.

* הם משווים זאת גם למנהג היום ב"תנאים", שבו קוראים לאדם חשוב או לעשיר של העיר כ"ערב קבלן". ר' יצחק מעיר שאף על פי שאי אפשר לתבוע אותו בבית דין על כך, יש לזה בכל זאת ערך חברתי מסוים בפועל: מאחר שנתנו לו את הכבוד (כיבוד) בשמחה (למשל לדוד העשיר), אפשר אחר כך ללכת אליו ולהפעיל עליו קצת לחץ חברתי לעזור לזוג אם הם צריכים כסף.

* **החילוק אצל האב ("ערב של כתובת בנו"):** כשאדם זר (אפילו קרוב, כל עוד זה לא האב) הוא ערב, זה רק עניין של כבוד. אבל כשהמחותן (אבי החתן) נרשם כערב עם קנין, הוא לא יכול אחר כך לטעון "גם אני רק התכוונתי לעשות מצווה כמו אותו

אחד בשמחה הקודמת". כי אב לבנו מתכוון לזה מאה אחוז ברצינות ("גומר ומקנה") ומשעבד את עצמו באמת עם רכושו. (הם מעירים שזה מתאים גם לתנאים של היום, שבו המחותן עצמו אכן מתחייב באמת לשלם מה שהבטיח).

* **החילוק היסודי בין ערב וקבלן (ר' יואל אשר ור' יצחק):** ערב הוא רק "גיבוי" (הזדמנות שנייה) על האדם; הערב מבטיח לבעל החוב שיש לו את הכסף לשלם בעצמו, צריך לתבוע תחילה את בעל החוב, ואם הערב משלם הוא יחזיר זאת מבעל החוב אחר כך. קבלן (מלשון "מקבל") יודע שהלה לא ישלם; הוא נעשה שותף ונכנס "במקומו" לכתחילה, ואומר "אני נותן" – אני נותן זאת כבר מעכשיו. לשיטת הרמב"ם הוא נעשה חייב אפילו רק בדיבור, בלי קנין.

* **קושיה ותירוץ על "שלא תהא קלה בעיניו להוציאה" אצל קבלן:** ר' יצחק שואל קושיה חזקה: איך שייך קבלן בכתובה? אם הקבלן לוקח לגמרי את חיוב הכתובה במקום הבעל, איפה נשאר הטעם של תקנת חכמים של כתובה ש"שלא תהא קלה בעיניו להוציאה"? אם הבעל לא צריך לשלם מכיסו, יהיה לו קל לגרש אותה!

* **תירוץ א' (ר' יואל אשר):** חיוב חכמים אינו דווקא שהבעל עצמו יתן מכיסו, אלא שיהיה חיוב.

* **תירוץ ב' (ר' יואל אשר):** במציאות אף שונא או זר לא יהיה קבלן; קבלן הוא תמיד אב, אח קרוב או בן משפחה. לפיכך עדיין יש את הטעם של "שלא תהא קלה בעיניו להוציאה", כי הבעל לא ירצה בקלות לגרש את אשתו ובכך להכניס את אביו או אחיו שלו לחוב גדול.

הלכה ז': המגרש את אשתו וגובה מן הקבלן או מן ההקדש או מן הלקוחות (חשש קנוניא)

1. דברי הרמב"ם

המגרש את אשתו – ידירנה הנייה, ואחר כך תפרע מן הקבלן, או מאביו אם היה ערב; שמא יחזירנה, נמצאו עושים קנוניא על נכסיו של זה. וכן המקדיש נכסיו וגירש את אשתו – ידירנה הנייה, ואחר כך תיפרע מן הפודה מיד ההקדש, שמא יעשו קנוניא על ההקדש. אבל המגרש את אשתו ובאה לטרוף מן הלקוחות – אין מחייבין אותו להדירה, אבל נשבעת וטורפת, ואם רצת תחזור לבעלה; שכבר ידעו הלקוחות שיש עליו כתובת אשה, והם הפסידו על עצמן שלקחו נכסים שתחת שעבודה.

2. ביאור הפשט

אם בעל מגרש את אשתו והיא רוצה לגבות את כתובתה מהקבלן או מהאב (כערב), צריך הבעל תחילה לעשות נדר ("ידירנה הנאה") שלא יוכלו עוד ליהנות זה מזה (כדי שלא יוכל להחזירה). חוששים שהם עושים קנוניא (קשר) להוציא את הכסף מהקבלן ואחר כך להתחתן שוב. כך גם אם הקדיש את נכסיו וגירש אותה: הוא צריך לעשות נדר לפני שהיא גובה את הכתובה מהאדם שקנה את הנכסים מההקדש, בגלל חשש קנוניא על ההקדש. אבל אם היא הולכת לטרוף את הכתובה מלקוחות רגילים (קונים), אין כופים אותו לעשות נדר, אלא היא נשבעת ולוקחת את הקרקע, והיא רשאית אחר כך לחזור לבעלה – כי הלקוחות ידעו שיש שעבוד כתובה על הנכסים והם הפסידו את עצמם.

3. חידושים והסברים

* **המשמעות המדויקת של "ידירנה הנאה":** ר' יצחק ור' יואל אשר דנים בלשון "ידירנה". ר' יצחק מראה שהמילה "ידירנה" נראית כאילו הוא עושה נדר ש*היא* לא תוכל ליהנות *ממנו* (כי אם הוא היה אוסר את עצמו, היה צריך להיכתב "ידיר את עצמו"). ר' יואל אשר סובר אבל שהתכלית היא ש*הוא* לא יוכל ליהנות מכסף הכתובה שלה והם לא יוכלו לעשות "חיים טובים" ביחד. בסוף הם מגיעים למסקנה ששתי הדרכים מגיעות לאותה תוצאה מעשית: איסור ההנאה ביניהם גורם לכך שהוא לא יוכל עוד להיות "מחזיר גרושתו" (להתחתן איתה שוב).

* **קושיה מדוע דורשים נדר כה חמור על גירושין, ולא רק נדר על הכסף:** ר' יואל אשר שואל שאלה חזקה: מדוע דורשים דבר כה קיצוני שהוא לא יוכל להחזירה לעולם? לכאורה הייתה מספיקה עצה הרבה יותר פשוטה: הוא יעשה נדר רק על כסף הכתובה עצמו (שהוא לא יקנה את כספה ולא ייהנה לעולם מהכסף שהיא לוקחת מהקבלן), ולהתחתן איתה הוא כן יוכל! ר' יצחק עונה שנדר רק על הכסף אינו מספיק להימנע מהחשש, ולכן הגמרא תיקנה דווקא "ידירנה הנאה" מלא שאוסר עליו להחזירה.

* **ביאור ב"מן הפודה מיד ההקדש" (ר' יואל אשר ור' יצחק):** מדוע כותב הרמב"ם שהיא לוקחת מה"פודה" ולא ישירות מההקדש? כשמקדישים נכסים (למשל שדות לבדק הבית), ההקדש לא מחזיק בהם בעצמו, אלא מערכת ההקדש מוכרת אותם לקונה (הפודה). כשהאשה באה עם שעבוד כתובתה (שהיה לפני ההקדש), היא הולכת ליטול מהאדם שקנה זאת מההקדש.

* **חילוק הסברא בין קבלן/הקדש ללקוחות (תיאוריית "הסיכון המחושב"):** מדוע אומרים אצל לקוחות "הם הפסידו על עצמן" ואין חוששים לקנוניא, בעוד שאצל קבלן והקדש מגינים עליהם בנדר?

* **ההסבר הראשון של ר' יואל אשר:** אצל לקוחות יש שטר כתובה שיש לו "קול", ולקונה יש חיוב לברר. ההקדש לעומת זאת הוא קופת צדקה שמקבלת כל מה שיהודים תורמים ומוכרת זאת הלאה; להקדש (ולפודה) אין חיוב לברר על שעבודים.

* **ההסבר העמוק יותר של ר' יצחק ור' יואל אשר (ההבדל הכלכלי בסיכון):** לקוחות נכנסים לעסקה עסקית. כשלוקח קונה בית או שדה שנמצא תחת "משכנתא" (שעבוד כתובה), הוא לוקח על עצמו סיכון מחושב. הוא קונה כנראה את הקרקע הרבה יותר זול בגלל השעבוד (כמו קנייה ב"עיקול" לתפוס "עסקה טובה"), בתקווה שהסיכון ישתלם. הסיכון כבר השתלם במחיר הזול ("דרך עבודתו" – כך עובד התחום). לפיכך אם הסיכון לא משתלם והאשה מתגרשת ולוקחת את השדה, הלוקח לא יכול להתלונן – זה היה העסק שלו. אבל קבלן (או הקדש) לא קנה כלום, לא עשה

שום "עסקה", ולא הרויח מזה כלום; הקבלן רק לקח את הסיכון לעזור לשלם כתובה אמיתית, אבל הוא לא נרשם לסיכון שהזוג יגנוב ממנו דרך גט מזויף! לכן צריך שם לעשות את הנדר של "ידירנה הנאה".

הלכה ח': אשה המוותרת על שעבוד כתובתה ("נחת רוח עשיתי לבעלי")

1. דברי הרמב"ם

הבעל שמכר נכסיו ואחר כך כתבה אשתו ללוקח דין ודברים אין לי עמך והסכימה למעשיו, אף על פי שקנו ממנה הרי זו טורפת, שלא כתבה לו אלא כדי שלא יהיה בינה ובין בעלה קטטה, ויש לה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי. אבל אם קנו מן האשה תחילה שאין לה שעבוד על מקום זה ואינה טורפת אותה מן הלוקח, ואחר כך מכר אותו הבעל, אינה טורפת. וכן אם מכר הבעל ואמר לאשתו לכתוב ללוקח דין ודברים אין לי עמך ולא כתבה ולא הסכימה למעשיו ונפסד המכר, וחזר הבעל ומכר לאיש אחר בין אותה השדה בין שדה אחרת, ואחר שמכר הבעל הסכימה למעשיו וקנו מידה שאין לה שעבוד על שדה זו, אינה יכולה לטרוף, שאינה יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי, שהרי בראשונה כשלא רצת לא הלכה כרצון בעלה.

2. ביאור הפשט

בעל מכר את נכסיו (שמשועבדים לכתובת האשה). הלוקח חושש מהשעבוד, שולח לאשה כתב ללוקח "דין ודברים אין לי עמך" ("ויתור" או "שיפוי", שאין לה תביעות ומסכימה למכירה). אפילו עשו קנין ממנה, היא יכולה אחר כך (כשהבעל נפטר או מגרש אותה) לבוא ולטרוף את הקרקע לכתובתה. מדוע? כי היא יכולה לומר שלא התכוונה לזה ברצינות, אלא עשתה זאת לשלום בית ("נחת רוח עשיתי לבעלי") כדי לא להתקוטט עם בעלה.

אבל בשני מקרים היא לא יכולה לטרוף:

1) אם הלוקח הלך תחילה לאשה ועשה איתה קנין שאין לה שעבוד על המקום הזה, ורק אחר כך הבעל מכר זאת.

2) אם הבעל מכר פעם אחת שדה וביקש מאשתו לכתוב ללוקח "דין ודברים אין לי עמך", והיא לא רצתה והמכר התבטל ("נפסד המכר"). אחר כך הבעל מכר לשני (בין אותו שדה בין שדה אחר), והפעם היא כן הסכימה לאחר המכירה ועשו איתה קנין – היא לא יכולה עוד לטרוף, כי היא כבר הראתה בפעם הראשונה שכשהיא לא רוצה, היא לא הולכת אחרי רצון בעלה.

3. חידושים והסברים

* **הגדר של "נחת רוח עשיתי לבעלי" (לא כפייה, אלא שלום בית רגיל):** ר' יואל אשר רצה בתחילה לומר שאנחנו מניחים שהיה "לחץ" (דחק) מהבעל. ר' יצחק מתקן זאת: זה לא לחץ, היא עושה זאת מרצונה החופשי שלה ("רצון חופשי"), אבל מטרת רצונה היא בגלל שלום בית. כשזוג חי טוב בחיים ובשלום, והבעל הוא איש עסקים שמוכר נדל"ן, אי אפשר לצפות שהאשה תתערב עכשיו ותקלקל את עסקיו רק כדי להגן על שעבוד כתובתה. לכן זו אומדנא ברורה שהוויתור שלה הוא רק על עכשיו לא לעשות מריבה, ולא ויתור אמיתי על אחר כך כשהם כבר מתקוטטים (מתגרשים) או שהוא נפטר.

* **קושיה מ"דברים שבלב אינם דברים":** ר' יואל אשר תמה: בדרך כלל אנחנו אומרים "דברים שבלב אינם דברים", מדוע מתחשבים כאן במה שהיא חשבה בלב? ר' יצחק עונה ש"דברים שבלב" הוא רק בדברים שאינם ברורים לכולם, אבל כאן זו "אומדנא המוכחת" ו"רגלים לדבר" (ויש סימנים שלמים בשולחן ערוך על דברים שאנשים לא מתכוונים אליהם ברצינות).

* **הסברא מדוע עוזר כשהולכים תחילה לאשה:** ר' יואל אשר שואל קושיה חזקה: אפילו אם הקונה הולך תחילה לאשה לפני המכירה, מדוע היא עדיין לא יכולה לטעון שעשתה זאת ל"נחת רוח לבעלי" כדי לאפשר לבעל לעשות את עסקו?

ר' יצחק מביא את לשון המשנה (כתובות): "לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל, לקח מן האשה וחזר ולקח מן האיש מקחו קיים". הוא מסביר שכשהקונה הולך תחילה לאשה (לפני שהבעל בכלל מכר ונכנס לעסקה), הוא בא אליה עם הצעה עסקית עצמאית ("נשים יכולות לעשות עסקאות"). כנראה הוא משלם לה סכום קטן (למשל עשרה שקל) שהיא תסיר את השעבוד שלה מהשדה, והיא חושבת שזה משתלם לה כי היא לא מתכננת להתגרש. מאחר שהבעל עדיין לא מכר, הסכמתה היא עסקה אמיתית בינה לבין הקונה, ולא רק דרך לעזור לבעל מבעיה אחרי מכירה.

* **הערכה אינדיבידואלית בבית דין (במקרה שבו היא לא הסכימה קודם):** ר' יואל אשר מעיר שהמקרה השני (שבו היא לא הסכימה במכירה הראשונה) מעניין מאוד: בדרך כלל חז"ל קובעים כללים כלליים לכולם, וכאן בודקים את האישיות הספציפית של האשה ואת היחסים האינדיבידואליים שלה ("יחסים אינדיבידואליים") עם בעלה – שהיא לא "אשה חלשה" שהולכת תמיד אחרי רצונו.

ר' יצחק מוסיף שההלכה אכן כך עד היום: המקרים ברמב"ם הם רק "הגדרות כלליות", אבל בפועל כשבאים לבית דין בודקים את המציאות של כל מצב לראות אם זה הגיוני כך או אחרת. על סמך זה אומר ר' יואל אשר חידוש: אם יודעים בכלל שבבית האשה היא ה"מנהלת" וה"בוסית", היא לא תוכל לטעון "נחת רוח עשיתי לבעלי", אפילו אם מעולם לא קרה מעשה שבו היא סירבה לבעלה.

הלכה ט': בעל עם שתי נשים שהראשונה מוותרת ללוקח (חוזרות חלילה)

1. דברי הרמב"ם

מי שהיו לו שתי נשים ומכר את שדהו, וקנה הלוקח מיד הראשונה שאין לה שעבוד על שדה זו ואינה טורפת אותה מן הלוקח, והיה קנין המועיל שאינה יכולה לטעון בו נחת רוח

עשיתי לבעלי, ואחר כך מת או גירש, השניה מוציאה מיד הלוקח שהרי לא קנו מידה ללוקח, והראשונה מוציאה מיד השניה מפני שהיא קדמה, ולא הסירה שעבודה אלא מפני הלוקח. וכשתחזור השדה לראשונה מוציאה הלוקח מידה שהרי קנו מידה לו, וחוזרות חלילה עד שיעשו פשרה ביניהם.

2. ביאור הפשט

אדם שיש לו שתי נשים (לשתיהן יש שעבוד כתובה, והאשה הראשונה יש לה דין קדימה על השנייה). הבעל מוכר את שדהו. הלוקח הולך ועושה קנין עם האשה הראשונה שהיא מוותרת על שעבודה על השדה הזה ולא תטרוף אותו ממנו. הרמב"ם מזהיר שמדובר כש"קנין המועיל" (קנין טוב שבו היא לא יכולה לטעון "נחת רוח עשיתי לבעלי", כנ"ל). אחר כך הבעל נפטר או מגרש את שתיהן.

נוצר כאן מבוי סתום (מעגל): האשה השנייה יכולה ללכת וליטול את השדה מהלוקח, כי היא מעולם לא ויתרה על שעבודה. אבל כשהשדה כבר אצל האשה השנייה, באה האשה הראשונה ולוקחת אותו מהאשה השנייה, כי כתובתה הייתה קודמת ("מפני שהיא קדמה"), והיא רק הסירה את שעבודה לגבי הלוקח. כשהשדה חוזר לאשה הראשונה, הלוקח לוקח אותו חזרה ממנה (כי היא הבטיחה לו), וזה מסתובב במעגל ("חוזרות חלילה") עד שהם עושים פשרה ביניהם.

3. חידושים והסברים

* **הגדר של הוויתור של האשה הראשונה (יחסי לגבי הלוקח, לא מוחלט על השדה):** ר' יואל אשר ור' יצחק מסבירים את החילוק בסברא: יכולנ

ו לחשוב שכשהאשה הראשונה מוותרת על שעבודה, היא איבדה לגמרי את הקשר שלה לשדה. אומר הרמב"ם שלא: הוויתור שלה היה רק לגבי הלוקח ("ויתרתי רק ללוקח, לא לאשה השניה!"). כל עוד השדה אצל הלוקח, חסר הקשר והאשה הראשונה לא יכולה לגעת בו; אבל ברגע שהאשה השנייה לוקחת אותו מהלוקח, השדה כבר לא אצל הלוקח, ולגבי האשה השנייה הקשר חוזר והאשה הראשונה עדיין יש לה את כל השעבוד וזכות הקדימה שלה.

* **מעמד השדה אצל האשה השנייה (ר' יואל אשר ור' יצחק):** ר' יואל אשר מראה שכדי שהראשונה תוכל ליטול מהשנייה, צריך לומר שכשהשדה מגיע לאשה השנייה הוא עדיין נחשב כנכסי הבעל (ור' יצחק מוסיף שהיא קיבלה חזקה). יכולנו לחשוב שמאחר שבשעה שהיא גבתה אותו היא הייתה היחידה שיש לה זכות בנכסי הבעל (כי הראשונה לא יכולה ליטול מהלוקח), זה נעשה לגמרי שלה ולא עוד נכסי הבעל – אבל לא אומרים כך.

* **הגלגל החוזר והשאלה האם זה עובד אוטומטית:** כשהשדה חוזר לאשה הראשונה, בא הלוקח ולוקח אותו ממנה כי היא הבטיחה לו (קנו מידה לו), ואחר כך באה שוב השנייה ולוקחת מהלוקח, ונשארים תקועים (אפשר "לייצר חשמל" מזה) עד שהם עושים פשרה.

* ר' יואל אשר שואל קושיה חזקה: אם כל זה עובד אוטומטית, מדוע לא נאמר שמאחר שהאשה השנייה היא זו שתבעה אותו מהלוקח והראשונה כבר ויתרה עליו, זה הולך אוטומטית לאשה השנייה ונשאר אצלה? ר' יצחק עונה שזה הולך ל"כתובה" (ושם האשה הראשונה קודמת). ר' יואל אשר שואל אבל: מדוע יהיה מושג של רשות שנקראת "כתובה" אם הראשונה כבר ויתרה? ר' יצחק עונה שהראשונה לא ויתרה על כתובתה ואפילו לא על הקרקע עצמה, אלא היא רק עשתה הסכם ("עסקה") עם הלוקח שממנו היא לא תיקח.

* **[הערה צדדית: הכלל של הרמב"ם במושכלות לעומת מפורסמות]:** ר' יצחק מעלה כלל שהרמב"ם כותב במספר מקומות: כל התורה (מלבד המצווה לדעת שיש בורא ולא שניים, שזה "מושכלות" – אמת מוחלטת שאי אפשר לחשוב אחרת, ומי שאומר אחרת טועה לגמרי) היא מקטגוריית "מפורסמות והמקובלות". זה אומר ששכלית כל הלכה יכולה הייתה להיות אחרת. לפיכך, מה שאפשר לשאול על הלכה "הייתי יכול לחשוב אחרת" אינו קושיה. קושיה היא רק כשיש סתירה פנימית שבכלל אי אפשר להבין (כמו פרה אדומה שמטהרת טמאים ומטמאת טהורים). בכל ההלכות האחרות מספיק שאפשר להסביר מדוע זה יכול להיות כך. ר' יואל אשר מסכים ששאלתו הייתה רק דרך לחדד את הנקודה.

* **הפרדוקס של ההלכה (ר' יצחק ור' יואל אשר):** "חוזר הלוקח ומוציא מידה" לא אומר שזה קורה אוטומטית בשנייה אחת דרך בית דין (כי אם הלוקח הולך ומניח את זה, זה אכן נשאר אצל האשה הראשונה). אלא הרמב"ם מתאר כאן פרדוקס לימודי (סוג של "שני הפכים בנושא אחד" או "גלגל חוזר"): מי שיש לו את הזכות ליטול מהשדה (האשה השנייה מול הלוקח) אין לו את הזכות להחזיק לפני הכתובה (מול הראשונה), ומי שיש לו את הזכות בכתובה (הראשונה) אין לו זכות ליטול מהלוקח. ר' יצחק מזכיר סברא בשם ר' יואל דוד שאול שמאחר שכל הדברים האלה לא לוקחים זמן (זו מציאות הלכתית), אי אפשר לחלק את התהליך, וכשמחלקים את הכתובה זה צריך ללכת לראשונה.

הלכה י"ג (לפי הסדר בחלק 8–9): אלמנה וגרושה שמוכרות קרקע לכתובתן

1. דברי הרמב"ם

אלמנה בין מן האירוסין בין מן הנשואין נשבעת ומוכרת מקרקע בעלה ונפרעת כתובתה, בין בבית דין מומחין בין שלא בבית דין מומחין, והוא שיהיו השלשה אנשים נאמנים ויודעים בשומת הקרקע. ואחריות המכר על נכסי יתומים. אבל הגרושה לא תמכור אלא בבית דין מומחין. וכל המוכרת בבית דין לא תמכור אלא בהכרזה, ובהלכות הלואה יתבאר משפט מכירת בית דין היאך היא. אבל המוכרת שלא בבית דין אינה צריכה הכרזה ואף על פי שהן שלשה נאמנים ויודעים השומא.

2. ביאור הפשט

אלמנה (בין מאירוסין בין מנישואין) נשבעת שבועת אלמנה ליתומים ומוכרת מקרקע הבעל לכתובתה. היא יכולה למכור או דרך בית דין מומחין או אפילו לא דרך בית דין מומחין – אבל בתנאי שיש שלושה אנשים נאמנים שמבינים לשום קרקע. אחריות המכר מוטלת על נכסי היתומים.

גרושה (שאינה צריכה להישבע) יכולה למכור רק דרך בית דין מומחין.

כל אשה שמוכרת בבית דין חייבת למכור עם "הכרזה" (מפרסמים את המכירה כדי לקבל את המחיר הטוב ביותר; הפרטים מבוארים בהלכות הלוואה). אבל כשהיא מוכרת לא בבית דין (כמו אלמנה עם שלושה אנשים), אינה צריכה הכרזה.

3. חידושים והסברים

* **משמעות "מומחין" והטעם מדוע אלמנה אינה צריכה בית דין:** בתחילה חושב ר' יואל אשר ש"מומחין" פירושו מומחים בקרקעות ("נדל"ן"). אחר כך הם מגיעים למסקנה ש"בית דין מומחין" פירושו בית דין מלא שיודע חושן משפט, משא"כ שלושת האנשים אצל אלמנה צריכים רק להיות אנשים ישרים שיודעים לשום קרקע ("שמאים").

ר' יצחק מביא את הטעם מהגמרא: "אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בבית דין" – בעל לא רוצה שאלמנתו תהיה לה הבושה של ללכת לבית משפט (בית דין) לקבל את כספה (כפי שראינו קודם בשבועה שללכת לבית דין זה בושה), לכן מאפשרים לה ללכת לוועדה של שלושה שמאים. אבל אצל גרושה הבעל לא חס עליה, והוא עומד על הסטנדרט הגבוה ביותר (בית דין מומחין עם הכרזה).

* **אחריות המכר על נכסי יתומים (ר' יצחק ור' יואל אשר):** "אחריות המכר" היא כמו "ביטוח בעלות". אם בא אחר כך בעל חוב עם שעבוד קודם ("משכנתא") ולוקח את השדה מהקונה (או מהאשה), ההפסד לא נופל על האלמנה, אלא זה חוזר על נכסי היתומים האחרים, כי האלמנה חייבת בסופו של דבר לקבל את כתובתה משולמת.

* **ההפניה להלכות הלוואה (ר' יואל אשר):** הרמב"ם מפנה כאן להלכות הלוואה לדעת איך מכירת בית דין עובדת, אף על פי שהרמב"ם כבר הזכיר מספר פעמים קודם את המושג של "בית דין יורדין לנכסיו" והיה יכול לומר זאת שם.

* **לשון הרמב"ם בהכרזה ("ואף על פי שהן שלשה..."):** ר' יואל אשר מראה על לשון מוזר ברמב"ם: הוא קורא לשלושת האנשים "מוכרת שלא בבית דין", ואחר כך אומר "אף על פי שהן שלשה נאמנים...". ר' יצחק ור' יואל אשר מסבירים שהרמב"ם כבר מכניס את התירוץ לתוך השאלה: יכולנו לחשוב שמאחר שדורשים שלושה אנשים זה בעצם בית דין וצריך להיות לו דין של "מכירת בית דין" עם הכרזה; לכן קורא זאת הרמב"ם "שלא בבית דין" לומר שאין לזה דין בית דין.

* **השכל מדוע רק בבית דין צריך הכרזה (ר' יצחק):** כשבית דין מוכר משהו, אנשים מסתכלים על זה כמו "עיקול" – מכירה שבה תופסים נכסים בזול; לכן צריך לעשות הכרזה כדי להגן על המחיר. אבל כשאדם בעצמו (האלמנה עם שלושה שמאים) מוכר באופן פרטי, זה נראה כמו מכירה רגילה ואנשים משלמים מחיר ראוי בלי הכרזה.

הלכה י"ד–ט"ו: אלמנה שמוכרת קרקע לכתובתה בעצמה (בינה לבין עצמה)

1. דברי הרמב"ם

אלמנה שמכרה קרקע בכתובתה בינה לבין עצמה, אם מכרה שוה בשוה מכרה קיים, ונשבעת שבועת אלמנה אחר שמכרה. והוא שמכרה לאחר, אבל אם שמה לעצמה לא עשת כלום, ואפילו הכריזה.

היתה כתובתה מאתים ומכרה שוה מאה במאתים, או שוה מאתים במאה – נתקבלה כתובתה ואין לה כלום, ובלבד שתשבע שבועת אלמנה. היתה כתובתה מאה ומכרה שוה מאה ודינר במאה – מכרה בטל, ואפילו אמרה אני אחזיר את הדינר ליורשים מכרה בטל. היתה כתובתה ארבע מאות זוז ומכרה לזה במנה ולזה במנה שוה בשוה, ולאחרון שוה מנה ודינר במנה – של אחרון בטל ושל כולם קיים.

2. ביאור הפשט

אם אלמנה מכרה בעצמה קרקע מהבעל לכתובתה (בלי בית דין ובלי שלושה שמאים) במחיר הנכון ("שווה בשווה"), המכר קיים, והיא צריכה אחר כך להישבע שבועת אלמנה (שהבעל לא שילם לה או מחל וכו'). זה נכון רק אם היא מכרה לאדם שלישי ("לאחר"). אבל אם היא עשתה שומה ולקחה את הקרקע לעצמה, אפילו אחרי הכרזה, זה לא שווה כלום.

אם כתובתה מאתיים, והיא מכרה קרקע ששווה מאה במאתיים, או קרקע ששווה מאתיים במאה – בשני המקרים זה אומר שהיא כבר קיבלה את כל כתובתה, והיא צריכה רק להישבע שבועת אלמנה. אם כתובתה מאה, והיא מכרה קרקע ששווה מאה ודינר במאה, כל המכר בטל (והיא צריכה עכשיו ללכת מחדש ליתומים לבקש את כתובתה), אפילו אם היא רוצה להחזיר את הדינר ליורשים. אם כתובתה ארבע מאות זוז, והיא מכרה לשלושה אנשים כל אחד מנה "שווה בשווה", ולרביעי מכרה שווי מנה ודינר במנה – רק המכר האחרון בטל, והשלושה הראשונים קיימים.

3. חידושים והסברים

* **מדוע "שמה לעצמה" לא עובד (ר' יואל אשר):** ר' יואל אשר משווה זאת להלכה שלמדנו קודם (במסכת קידושין / הלכות שלוחין ושותפין) אצל שותפים, ששותף אחד לא יכול בעצמו לתפוס חלק ולומר "זה מגיע לי" בלי להתחלק כראוי. גם כאן, אפילו השומה שלה אמיתית והיא עשתה הכרזה, מכיוון שהיא פועלת כנגד היורשים האחרים צריך לחשב זאת ביחד; זה לא עולם של הפקר ("תפיסה") ליטול לעצמה.

* **הסברא ב"שווה מאה במאתיים" ו"שווה מאתיים במאה" (ר' יואל אשר ור' יצחק):** ר' יואל אשר מסביר מדוע שני המקרים הולכים נגדה, אף על פי שלכאורה היא יכולה הייתה לטעון בשני המקרים שמגיע לה עוד מאה משתי סיבות הפוכות:

* כשהיא מוכרת שווה מאה במאתיים (היא הייתה "אשת מכירות טובה), היא יכולה הייתה לטעון: מנכסי הבעל הוצאתי רק שווי מאה, והמאה השנייה שהצלחתי לסחוט היא הרווח שלי (כמו מציאת אלמנה ששייכת לה). אומרים לה: למעשה כבר הוצאת מאתיים מקרקע הבעל.

* כשהיא מוכרת שווה מאתיים במאה (היא עשתה "עסקה" גרועה), היא יכולה הייתה לטעון: למעשה קיבלתי רק מאה ביד! אומרים לה: למעשה הוצאת מנכסי הבעל שווי מאתיים. ר' יואל אשר מוסיף שזו אשמתה שלה ("הכשלון שלה"), כי היא לא הייתה צריכה למכור בעצמה אלא ללכת לבית דין. ר' יצחק מסכים שאפשר להסביר זאת היטב בשתי הדרכים שהיא כבר קיבלה.

* **שבועת אלמנה במקרים (ר' יצחק ור' יואל אשר):** מה שהרמב"ם כותב "ובלבד שתשבע שבועת אלמנה" אין לו קשר ספציפי למכירה הטעותית; כל אלמנה שגובה את כתובתה חייבת תמיד להישבע שבועת אלמנה אחרי המכירה.

* **מדוע המכר בטל בדינר אחד נוסף (אפילו היא רוצה להחזיר אותו):** ר' יואל אשר שואל: אם היא מכרה שווה מאה ודינר במאה, מדוע היא לא יכולה פשוט להחזיר את הדינר היחיד ליורשים, מדוע כל המכר בטל? ר' יצחק ור' יואל אשר עונים שבדרך כלל היא צריכה ללכת לבית דין (שלושה מומחים) למכור. חכמים נתנו לה בקושי זכות למכור בעצמה רק כשהיא עושה זאת במדויק ובישרות. ברגע שהיא לוקחת דינר שבכלל לא שלה ועושה שלא בישרות, היא עברה את סמכותה ובכלל אין לה זכות לעשות את המכירה, לפיכך כל המכר נופל.

* **מדוע לא מחשבים את כל ארבע המכירות כסכום כולל (ר' יואל אשר):** במקרה שבו היא מוכרת לארבעה אנשים ורק אצל האחרון היא מוסיפה דינר, החידוש הוא שלא עושים מכל ארבע המכירות "סכום כולל" אחד לומר שהיא רימתה את היורשים בכל התהליך והכל צריך להיות בטל. אלא בודקים כל מכר בנפרד: השלושה הראשונים היו ברשות והם קיימים, ורק המכר האחרון שבו היא הוציאה כסף שלא ברשות הוא בטל.

הלכה ט"ז–י"ח: אשה שמוכרת או נותנת את כתובתה

1. דברי הרמב"ם

יש לאשה למכור כתובתה או ליתנה במתנה. אם מת הבעל או גירשה – יבוא הלז ויטול. ואם מתה היא בחיי בעלה, או קודם שנשבעה – אין לו כלום.

הרי שמכרה או משכנה או נתנה לאחר מקצתה – מוכרת מקרקע בעלה לכתובתה ותגבה השאר, בין בבית דין מומחין בין בשלשה נאמנין. ומוכרת לכתובתה אפילו בפעמים רבות, בין בבית דין בין בשלשה נאמנים ויודעין שומת קרקע.

2. ביאור הפשט

לאשה יש זכות למכור את זכות הכתובה שלה או לתת אותה במתנה (בחיי הבעל). אם הבעל נפטר או מגרש אותה, בא הקונה ולוקח את הכתובה. אבל אם היא נפטרת בחיי בעלה, או שהיא נפטרת לפני שהצליחה להישבע שבועת אלמנה – הקונה לא מקבל כלום.

אם היא מכרה, משכנה או נתנה רק חלק מכתובתה, היא יכולה למכור מקרקע הבעל לכתובתה ולגבות את השאר לעצמה, בין דרך בית דין מומחין ובין דרך שלושה נאמנים. כך גם היא רשאית למכור קרקע לכתובתה לחלקים במספר פעמים ("בפעמים רבות"), בין בבית דין ובין דרך שלושה נאמנים שמבינים לשום קרקע.

3. חידושים והסברים

* **החילוק בין הדין וההלכה שהבעל צריך לכתוב כתובה חדשה (ר' יצחק ור' יואל אשר):** ר' יצחק מזכיר שלמדנו קודם שאם אשה מוכרת את כתובתה, הבעל צריך לכתוב לה כתובה חדשה (כדי שלא יהיה קל בעיניו לגרש אותה). ר' יואל אשר מחלק בין השניים: אותה הלכה היא דין בתקנת חכמים של כתובה (אסור לגור בלי כתובה), אבל כאן הרמב"ם מדבר מדיני חושן משפט – מה הדין של המכר עצמו שהיא מכרה לשני.

* **מדוע הקונה לא מקבל כלום אם היא נפטרת לפני השבועה (ר' יואל אשר ור' יצחק):** כי אלמנה לא מקבלת זכות בכתובה עד שהיא נשבעת (כפי שלמדנו קודם שלפני השבועה היא עדיין לא קיבלה כלום), לפיכך הקונה לא יכול לבוא ולטעון "היא נפטרה אבל אני חי!" – כי הקונה אינו בעל דבר בעצמו ("אתה לא כאן בעל דבר"), הוא יכול רק לקבל מה שהיא מקבלת, ואם היא מעולם לא זכתה בזה, אין לו כלום.

* **החידוש של "מוכרת... ותגבה השאר" ו"בפעמים רבות":** בקריאת ההלכה תמה ר' יצחק בתחילה מה החידוש שאם היא מכרה חלק מהכתובה היא יכולה לגבות את השאר.

* תחילה מעלה ר' יצחק חידוש אחד: יכולנו לחשוב שאם היא מכרה חלק לשני, היא צריכה כבר ללכת לבית דין מומחים למכור את הקרקע; בא הרמב"ם לומר שאפילו במקרה כזה מספיק "שלושה נאמנים".

* לאחר שר' יואל אשר מעלה שבגמרא (כתובות) יש סוגיה שלמה ומחלוקת תנאים במשנה האם אשה רשאית למכור לכתובתה לחלקים ("בפעמים רבות") והרמב"ם פוסק כחכמים שהיא רשאית, תופס ר' יצחק את החידוש הכללי של כל ההלכות האלה ביחד: יש צד (ושיטות תנאים) שכשאשה מוכרת חלק מכתובתה או הולכת לגבות אותה בחלקים, היא מאבדת זכויות מסוימות מכתובתה. בא הרמב"ם ללמד שכל זכויותיה נשארות בדיוק אותן על החלק שנשאר לה.

הלכה י"ט (הלכה אחרונה בפרק): החילוק בין "מוכרת כתובתה" ל"מוחלת כתובתה", והגדר של מחילה

1. דברי הרמב"ם

תמלול מלא

רמב"ם הלכות אישות פרק י"ז: הלכות גביית הכתובה וקדימה בשעבודים

הקדמה לפרק י"ז

ר' יצחק: [[#1]] היום נלמד הלכות אישות פרק י"ז.

ר' יואל אשר: נכון, פרק שבע עשרה. הפרק יהיה...

ר' יצחק: ימשיך לדבר על ה...

ר' יואל אשר: נושא של גביית הכתובה, איך האשה נוטלת את הכתובה, אבל יותר בדרך מסובכת: מה קורה כשיש את נכסי הבעל שמשועבדים ליותר מכתובה אחת, או דברים כאלה, או כשצריך להוציא את הכתובה מיד הלקוחות.

ר' יצחק: נכון, אז במילים אחרות, בפרק הקודם למדנו על מה היא גובה, כמה היא גובה ממנו – כלומר כמה הוא חייב לה – וכל רוב, הרבה מאוד פרטים, רוב הפרטים, סיבוכים שקשורים לכך שחוששים שהיא כבר קיבלה משהו והיא צריכה להישבע, ולהבטיח לנו שמגיעה לה כל הכתובה. והפרק הזה הוא גם הלכות גביית הכתובה אפשר לקרוא לו, אבל לא הנושא של כמה מגיע לאשה. זו לא שאלה עכשיו. עכשיו השאלה היא לא...

ר' יואל אשר: כשהבעל מתדיין עם האשה, אלא שני אנשים אחרים מתדיינים על הכתובה.

ר' יצחק: טוב מאוד. אז, שעבוד שכבר למדנו, זה "כל נכסיו אחראין לכתובה", ובאופן יסודי אפשר ליטול מלקוחות. אבל לפעמים נוצרות שאלות מי קודם – אפשר לקרוא לזה הלכות קדימה, איזה שעבוד קודם: או אם יש שתי נשים צריך לדעת מי מהן קודמת, אם יש אשה עם הלקוחות שהוא מכר קודם, כל שאלות צד כאלה שהכסף שהיא רוצה לגבות אינו לגמרי פנוי ליטול. כן, טוב מאוד.

הלכה א: קדימה בין מספר נשים ובעל חוב

ר' יואל אשר: אז, אומר הרמב"ם כך: **"מי שהיה נשוי..."** מעניין, העברית שלנו, ההגייה שלנו כאן "נשוי", המילה נשוי. צריך לומר "נשוי", אבל אין זה בהגייה החסידית שלנו.

ר' יצחק: הגייה חסידית נעשתה לאנשים שלא לומדים, היא לא נעשתה לאנשים שצריך שהמילים שלהם יכוונו בדיוק למה שכתוב.

ר' יואל אשר: "מי שהיה", כן **"נשוי"**, אבל צריך לדעת שלא מתכוונים למילה "נשיא" כמו נשיא שבישראל. "נשוי". מי שהתחתן עם **"נשים רבות, ומת"**, והוא נפטר. הרי יש לו עכשיו כתובה לכל אחת מהנשים. נו, מי מקבלת קודם? זו ההלכה: **"כל שנישאת בתחילה קודמת ליטול כתובתה"**. כל אדם כשהוא מתחתן עם אשה, הוא עושה לה כתובה. אז האשה שבאה שנייה כבר באה אחרי שהוא כבר היה משועבד לראשונה. אז אם השאיר רק מעט כסף, זה ילך לראשונה – או נראה מיד אם מעט כסף. אבל בכל מקרה, מי קודמת? זו שהתחתנה קודם. טוב מאוד.

אבל אומר הרמב"ם הלאה: **"כל שנישאת בתחילה קודמת ליטול כתובתה"**. אתמול בפרק הקודם ט"ז למדנו על שבועה, שלא תמיד צריך להישבע, אלא כנגד יתומים צריך להישבע וכדומה. אבל במקרה כזה, כשיש יותר מאשה אחת שגובה כתובה, תמיד תצטרך להיות שבועה, כי נטילת כל אחת היא כנגד אנשים אחרים.

כלומר, כשאדם נפטר והוא לא השאיר, נניח, יורשים – אין לו יורשים, או איני יודע – במקרה כזה היא לא הייתה צריכה להישבע. אבל אם יש... או למשל, הוא השאיר רק את ה... אוקיי, איני יודע. לכאורה צריך תמיד להישבע כשאדם נפטר, כי זה תמיד כנגד היורשים. אבל נניח מקרה שאין יורשים. אבל כאן כולן יוכלו ליטול רק בשבועה, כי נטילת כל אחת היא כנגד האחרות. והן צריכות להישבע שהבעל לא שילם להן כלום. זה פשוט כדי להגן על האשה האחרת, כי אם אחת מהן כבר קיבלה תשלום...

ר' יצחק: היא לוקחת...

ר' יואל אשר: מהאשה האחרת.

שקלא וטריא: גדר השבועה אצל מספר נשים

ר' יצחק: צריך להבין מה שאתה אומר: רק טורפים מלקוחות בכתובה בשבועה.

ר' יואל אשר: יכול להיות... לא, אבל כאן מדברים אפילו בלי לטרוף. הנקודה כאן היא, כי כשאת לוקחת, את לוקחת על חשבון האשה האחרת. אם למשל, הבעל כבר שילם לה, את גונבת עכשיו מהאשה האחרת. אוקיי. אומר הרמב"ם: **"ואין לאחרונה אלא מה ששיירה שלפניה"**. האשה הראשונה הלכה ולקחה את כתובתה...

ר' יצחק: רגע, ההלכה יכולה להיות לא רק מת, יכול להיות שהוא גירש כמה נשים. לא, כתוב **"ומת"**.

ר' יואל אשר: אני יודע שכתוב,

ר' יצחק: אבל זה לא...

ר' יואל אשר: סיבה ש...

ר' יצחק: ה...

ר' יואל אשר: הלכה צריכה להיות דווקא מת. כי הוא אומר **"ואין אחת מהן נוטלת אלא בשבועה"**, כלומר אפילו במקרה שבדרך כלל לא היו נשבעות, כמו גט. אה. אבל יכול להיות שיש מקרה כשנפטר ו...

ר' יצחק: לכל יהודי יש יורשים, לא יכול להיות. אולי היא היורשת איכשהו. זה לא חילוק אם היא היורשת.

ר' יואל אשר: האם אין יורשים מסוימים שהיא קודמת להם?

ר' יצחק: אין דבר כזה יורש, לכל יהודי יש יורשים. אין דבר כזה יהודי בלי יורשים. כן,

ר' יואל אשר: באיזו רמת קרבה? אם יש רק קרוב רחוק האם לא יהיה מקרה שהאשה תקדם לו?

ר' יצחק: אשה אינה יורשת את הבעל. אשה אינה יורשת כלל. אשה מקבלת את הכתובה. אה, היא בכלל לא יורשת. כלומר, יכול להיות שהיא יורשת, אם אז לא נוגע השאלה, היא נוטלת מעצמה. כן. אוקיי. עכשיו, החידוש הוא אבל הלאה. **"ואין לאחרונה"**, מגיעה לאחרונה, כן? מסיבה כלשהי הוא מחליט שזה הולך כאן. **"ואין לאחרונה"**, כן? כן. למד רק הלאה. האחרונה, אל תסתכל בצד.

ר' יואל אשר: לא, רציתי לראות, יש לו הסבר על **"אין אחת מהן נוטלת אלא בשבועה"**.

ר' יצחק: כן, אבל זה ההסבר. כן, הוא אומר בערך מה שאתה אומר, או משהו אחר שאני יכול עדיין לחשוב.

ר' יואל אשר: הנקודה היא גם לפני מי היא נשבעת. כלומר, כשזה כנגד יתומים, היתומים יביאו אותה לבית דין. כאן הנשים האחרות יביאו אותה לבית דין ויעשו שבועה. אולי זה מה שהוא מתכוון, שזו יותר משבועה אחת.

ר' יצחק: שכחתי, אבל השבועה היא אותה שבועה. לא נשבעים ארבע,

ר' יואל אשר: שהיא מעולם לא קיבלה.

ר' יצחק: אני צריך פשוט לדעת, כשנשבעים, נשבעים לאחד, או נשבעים לקב"ה? הנקודה היא שכי האחר הוא התובע.

ר' יואל אשר: נכון, אבל במקרה הזה למדנו שנשבעים שלא בפני בית דין. אז הפשט הוא שנשבעים מול מי שתובע. לא, יש שאתה נשבע לפני האחר. האדם שתובע, אני נשבע בפניך. אולי יש את הנקודה שהיא צריכה להישבע יותר מול הנשים האחרות.

ר' יצחק: הייתי אומר, יש עוד סיבה... כאן יש עוד סיבה, זה ברור. יש עוד סיבה למה היא צריכה שבועה: כי לא רק בגלל היורשים או בגלל הלקוחות, אלא בגלל הנשים האחרות. כן.

השבועה של האשה האחרונה

ר' יואל אשר: טוב מאוד. **"ואין לאחרונה"**, האשה האחרונה שהתחתנה לאחרונה, תקבל רק כמה נכסים שנשארו אחרי תשלום הקודמות. **"וגם היא נשבעת"**, אפילו האחרונה צריכה להישבע. כלומר הפשט שהאחרונה כבר אין לה תחרות, כל האחרות כבר קיבלו את שלהן, אבל היא צריכה גם שבועה – השבועה הרגילה, השבועה ליורשים – אבל היא צריכה גם להישבע, כי למעשה היא אחת ממספר. כן. היא נשבעת גם, **"ונוטלת השאר"**. לא, הייתי אומר שזה שהיא נשבעת הוא פשוט לכאורה לשבועות הרגילות של אשה שמקבלת.

ר' יצחק: לא, לא, "היא צריכה גם להישבע" לא צריך להיות. **"וגם היא נשבעת"** פירושו שהיא צריכה גם להישבע.

ר' יואל אשר: היא צריכה להישבע לנשים האחרות?

ר' יצחק: כן, כך יצא. למה? איני יודע. למה, כי היא הייתה האחרונה היא פטורה?

ר' יואל אשר: כן, מה זה? אתה לא מקנא ביהודי שיהיה פטור משבועה?

ר' יצחק: אוקיי. יכול להיות שאם היה, איני יודע. [[#2]] אולי הוא אומר שזה לא משנה. הוא אומר שההלכה תהיה דווקא רק כש – לא כמו שאנחנו אומרים, לא החידוש שכאן יש שבועה חדשה – אלא דווקא רק אצל היורשים.

ר' יואל אשר: זה טוב, לא ברור,

ר' יצחק: לי לא ברור. **"וכן אם היה עליו שטר חוב"**.

קדימה בין כתובה ושטר חוב

ר' יואל אשר: אז ההלכה הראשונה הייתה כשנטילת הכתובה של האשה תלך על חשבון נשים אחרות שיש להן כתובה. עכשיו נראה כשנטילת הכתובה שלה תלך על חשבון אדם אחר שטוען שהמת, הנפטר, היה חייב לו כסף והוא רוצה ליטול מהירושה.

"וכן אם היה עליו שטר חוב", הנפטר, הבעל שנפטר היה לו שטר חוב, שהוא חייב כסף. אז עכשיו השאלה למי: והוא השאיר נניח, הכתובה היא מאתיים, הוא השאיר מאתיים, אבל גם יש חוב של מאתיים. ומי קודם? אומרת ההלכה שזה הולך לפי מי היה קודם, כי כשלווים כסף, או כשכותבים כתובה לאשה שגם זה כמו שנעשה חוב, אז הנכסים נעשים משועבדים. כתובה היא בעצם כמו...

ר' יצחק: שטר חוב שקבעו לו זמן.

ר' יואל אשר: נכון, אז עכשיו השאלה: הנכסים, למי הם משועבדים? אם זה נעשה משועבד קודם לבעל חוב – כשהוא לווה זה נעשה משועבד – אז בעל החוב צריך לוכל לגבות. אם הוא לקח קודם כתובה הפשט, כשהוא לקח את החוב הוא כבר לא היה לו באמת שום נכסים כנגד זה, לא היה לו על אילו נכסים החוב יהיה משועבד. אז **"אם החוב קדם"** אז **"גובה בעל חוב תחילה"**, בעל החוב נוטל קודם, **"ואם הכתובה קדמה"**, אה, אם הכתובה קודמת,

ר' יצחק: **"גובה האשה תחילה"**, האשה יכולה ליטול קודם, ורק **"והשאר"** שנשאר הולך **"לבעל חוב"**. [[#3]] בקיצור, ההלכה הראשונה נותנת לנו רק בעצם כלל, זה לא חידוש בכלל,

ר' יואל אשר: שכתובה ושטר חוב הם בדיוק אותו דבר, ושבשני המקרים, כשיש שני בעלי חובות תהיה אותה הלכה: מי שקודם, הוא מקבל קודם. פשוט מאוד.

הלכה ב: כשהקרקע נקנתה אחרי השעבודים

ר' יואל אשר: אבל עכשיו לומדים שלא תמיד זה כך. הרמב"ם: **"במה דברים אמורים"**, ההלכה שאמרתי עכשיו שהולכים תמיד לפי איזה חוב קרה קודם, מדברת רק במקרה ש**"בשהיתה הקרקע שבאו לגבות ממנה קנויה לו בשעת הנישואין ובשעה שלוה"**, שהנפטר, הבעל שהיה לו חוב והיה לו כתובה היה לו קרקע –

הקרקע שבאים עכשיו לגבות ממנה, הקרקע שהאשה ובעל החוב שניהם רוצים ליטול מהקרקע כסף – הייתה קרקע שלו, הוא כבר היה לו קנויה בשעה שהתחתן עם האשה, ובשעה שלווה כסף מבעל החוב.

כי אז הפשט הוא למי הקרקע נעשתה קודם משועבדת, לבעל החוב הקודם. אז **"שהדין נותן"**, אז אומר הדין, אז אומרת הסברא, ההלכה נכונה אז, **"שכל הקודם שטרו"**, מי שקיבל קודם שטר – שהשטר גורם שהקרקע תהיה משועבדת לשטר החוב – אז מי שיש לו את השטר הקודם, בין אם זה בעל החוב בין אם זה הכתובה, אז **"זכה תחילה"**. זה דווקא במקרה כזה ההלכה כך.

אבל במקרה שני, כש**"נשא נשים זו אחר זו"**, הוא לקח מספר נשים וכתב מספר כתובות, או הוא לווה כסף **"בין קודם נישואין בין אחר נישואין"**. אבל כשמגיעים לנכסיו, **"ואחר שנשא ולוה קנה קרקע זו"**, הפשט הוא לא שהיה לו כבר קרקע ואחר כך לקח חוב או לקח אשה, אלא הוא לקח אשה או לקח הלוואה, ורק אחר כך קנה קרקע.

אז הפשט הוא שמיד אחרי שקנה את הקרקע, השעבודים, החובות שלו עלו על הקרקע. אז מתי השעבוד עלה? הולך עכשיו שעבוד של חוב ושל כתובה, איזה עלה קודם על הקרקע? אי אפשר לומר, הכל היה באים כאחד, כל החובות שלו עלו על הקרקע שהיה לו, ממילא אין שם את דין הקדימה.

במקרה כזה יהיה **"כולם חולקין כאחת"**, לכולם יש אותה טענה חזקה, בעל החוב והאשה, או כל הנשים שיש להן כל הכתובות. למה? **"ששעבוד כולם כאחד בא"**. השעבוד שקרה שהחוב שלו עולה על הקרקע, שהקרקע נעשית משועבדת לחוב, קרה בבת אחת. למה? **"שבשעה שקנה"**, כי כשהוא קנה את הקרקע, **"היה משועבד לכל"**, הוא כבר היה משועבד, כבר היה לו שעבוד לכל החובות, הן להלוואה והן לחוב, **"ואין כאן דין קדימה"**, אין כאן דין קדימה.

הפשט כאן הוא, הפשט הוא לא שהחוב עולה על האדם ואחר כך יורד מהאדם לקרקע, וזה צריך לרדת לפי הסדר שעלה עליו. השעבוד הולך ישירות על הקרקע.

שיחה: שעבוד נכסים כנגד חיוב הגוף

ר' יצחק: אדם צריך לשאת את חובותיו דרך אגב, קצת... טוב.

ר' יואל אשר: אבל הקרקע היא המקום שממנו לוקחים אותו. בוודאי, השעבוד הוא חיוב המצווה של לשלם חוב הוא על האדם.

ר' יצחק: הנקודה היא, דין הקדימה שאנחנו לומדים כאן הוא לא קדימה, הפשט הוא לא שתחשוב בשכל הישר, כי לוויתי מאחד לפני כן לא אומר עדיין שאני חייב לו יותר מהשני, אין לזה שום קשר.

ר' יואל אשר: אם הולכים רק עם מצווה או עם חיוב, החיוב שלך קרה קודם, כבר היה לך חיוב קודם, אולי יש לך דין כזה... לפי איזה... נניח אדם עומד יש לו כמה מצוות, איזו קודמת? קודם באה מצוות נטילת ידיים אחר כך באה קריאת שמע. מה הוא יכול לומר זו מצווה? שיעשה את המצווה ש—

ר' יצחק: עלתה עליו קודם.

ר' יואל אשר: זה הולך עם שעבוד.

ר' יצחק: זה הולך בעצם לא כך. כל הסיבה למה יש חילוק של הקדימה היא כי כבר היה לו שעבוד, כלומר כשאתה הגעת כבר לא הייתה שום קרקע לו. כאן כשאתה הגעת בכלל לא הייתה קרקע. באים אחרינו. אז, זה נעשה משועבד דווקא לחובות שלי, אתה רואה שכן יש שעבוד על האנשים, כי זה מעולם לא נעשה משועבד. זה נעשה משועבד, אבל השעבוד נעשה באותו זמן, אז ממילא יצטרכו להתחלק, לא יהיה קדימה.

שטרות מיום אחד או משעה אחת

ר' יואל אשר: אותו דבר, אותו דבר, **"אם היה זמן הכתובות והשטרות כולן יום אחד". הכתובות והשטרות כולם באותו יום. כלומר, ביום אחד הוא... הוא היה חברה-מן מוצלח. ביום אחד הוא התחתן עם כמה נשים ועשה כמה הלוואות. זה הגיוני, עושים חתונה צריך לקחת הלוואות, נכון? והכל ביום אחד.**

או יותר מכך, במקום שבו... יש מקומות שהמנהג היה שרושמים את השעה, כך וכך בשעה כך בבוקר. **"במקום שכותבין שעות"**. כלומר, אם זה מקום שכותבים שעות, אז אפילו יום אחד לא יעזור, יצטרכו לבדוק כמה בשעה היה הדבר. אם בבוקר הוא עשה כתובה, ואחר הצהריים הוא לווה, הרי כבר נשתעבד בשעת הכתובה. אז, אם זה במקום שכותבים שעה, גם כל הכתובות והשטרות באותה שעה.

ר' יצחק: ואז גם... אם לא כותבים שעות—

ר' יואל אשר: מסתכלים רק על הזמן האחד שכן קיים, מסתכלים רק על היום.

ר' יצחק: כל הימים זהים. אם כותבים שעות, אז מתחילים לחשב מי קודם, האם מכר לפני או אחרי. צריך להיות אותה שעה. נכון.

ר' יואל אשר: במקרה כזה כשאין קדימה בזמן, **"חולקין כאחת שאין שם קודם"**, אין שם אחד שקודם לאחר.

שיחה: מדוע אין דין קדימה במטלטלין?

ר' יואל אשר: אוקי, טוב. עד עכשיו דיברנו כשזה הכל על קרקע. התשלומין צריכים לבוא מקרקע. אבל מה קורה כשיש מטלטלין? השאיר מטלטלין. **"ולעולם"**, ולעולם ההלכה היא ש**"כל שקדם וזכה במטלטלין כדי חובו או כדי כתובה"**. כשמתעוררת שאלה של קרקע, בקרקע אין תפיסה. קרקע היא כזו... באים לבית דין ורושמים את הקרקע לרשותו של אחד. אבל מטלטלין יש דבר כמו תפיסת כסף, כמו שכבר למדנו אתמול.

ר' יצחק: לא כתוב כאן על תפיסה. **"קדם וזכה"** פירושו שהוא לא תפס, הוא תבע...

ר' יואל אשר: טוב, אבל הוא זכה במטלטלין, זה בגלל זה מטלטלין שונה מקרקע, כי שייך לזכות במטלטלין. לא?

ר' יצחק: שייך בקרקע גם. הוא יכול לבוא לבית דין לפני, ואחר כך יבואו האחרים ויאמרו סליחה, נעשתה טעות, לוקחים את זה ממנו בחזרה. במטלטלין אין דין קדימה, לא בגלל שאין תפיסה...

ר' יואל אשר: לתפוס אפשר גם קרקע. כן, כי מטלטלין לא נשתעבד. רק תזכור... כי מטלטלין לא נשתעבד.

ר' יצחק: בדיוק, כי מטלטלין פירושו שאין שיעבוד. אז כל הקדימה שלמדנו, הקדימה היא לא דין בשטר, בחוב, הקדימה היא דין בשיעבוד. או מטלטלין אפילו למשל לאחר תקנת הגאונים, או אם אחד כתב במפורש בשטרו שהוא משעבד מטלטלין, בכל זאת, קדימה לא שייכת.

ר' יואל אשר: כן, אבל מתי מטלטלין? כי מטלטלין לא נשתעבד, אז מי שבא ולקח...

ר' יצחק: אפילו אם כן נשתעבד כאן, אבל אין דין קדימה.

ר' יואל אשר: למה? אם יש שיעבוד יש קדימה. זה אותו דבר, זה פסק מאוד...

ר' יצחק: לא, יש סיבה גדולה לשיעבוד הישן.

ר' יואל אשר: אוקיי, מה הסיבה? לא, כי עד עכשיו הבנתי מאוד פשוט שכשאדם עושה הלוואה ויש לו קרקע, הקרקע נשתעבד. אבל אם יש לו מטלטלין והוא שיעבד את המטלטלין, מה פירוש? הוא כתב: לכו וקחו מהמטלטלין, הרי הוא שיעבד אותם. **"אין מוציאין מידו"** פירושו לא דווקא כשהוא ימכור אחר כך, **"אין מוציאין מידו"** אפילו אם עדיין היו מונחים בבית הנפטר, המטלטלין. **"אין מוציאין מידו שאין דין קדימה במטלטלין"**. למה לא נאמר שהיתה כתובה לפני? בכתובה הראשונה המטלטלין נשתעבדו.

ר' יצחק: נשתעבדו, אבל קדימה אין.

ר' יואל אשר: שוב, אבל אם כבר נשתעבד אליו, לא יכול היה להשתעבד אחר כך לשני?

ר' יצחק: לא, שיעבוד הוא לא דבר אמיתי. שיעבוד הוא רק דבר שגובים ממנו.

ר' יואל אשר: אז מה הפשט? למה אין דין קדימה במטלטלין?

ר' יצחק: זה בעצם, כי כך! מטלטלין... אפשר לרצות לדעת למה? כן.

ר' יואל אשר: כי כך! טוב.

ר' יצחק: כי כך אתה יודע. אה, מאוד טוב. אני חושב שזה פשוט. כי למדנו שהסיבה למה בכלל אפשר לשעבד קרקע היא כי יש לו קול. יש שונות... קרקע היא דבר אמיתי.

ר' יואל אשר: קול הוא סיבה למה לוקחים אותו מלקוחות.

ר' יצחק: לא מדברים שיש לקוחות. מאוד טוב, גם, זה אותו דבר. מטלטלין סתם פירושו שהיית גובה. כשאתה לוקח מטלטלין אתה לא הולך עם איזה חשבון שלם שזה נשתעבד לפני, זה הולך לפני. לקחת, הוא חייב, יש לך זכות. אני אומר אפילו יש לך זכות לקחת מטלטלין, פירושו שהוא משועבד, יש לך כן זכות, לא שתפסת. יודע, מדברים על סתם תפיסה, אבל אין דין קדימה. מה הבעיה?

ר' יואל אשר: בסדר, כל אחד הולך הלאה.

קדימה בין בעל חוב ואשה כשאין קדימה בזמן

ר' יצחק: אז זה באופן כללי, כן? למדנו עכשיו כללים של קדימה, זה מאוד לוגי. מה שקודם, בקרקעות יש קדימה, ואז מי שהיה קודם, הוא קיבל.

עכשיו צריך לדעת מה קורה כשאין דין קדימה בעיקרו של דבר. זה, כתבתי "קדימה באשה ובעל חוב", אבל באמת זה אומר כשאין זמן לפני, צריך לשנות קצת את הכותרת. כלומר, עד עכשיו למדנו זמן, דין קדימה בזמן, עכשיו נלמד קדימה לא בזמן, אלא באיזה סוג חוב חשוב יותר. אפשר לקרוא לזה קדימה, אבל זה סוג אחר של קדימה.

כשיש כסף וקרקע לשניהם

ר' יואל אשר: "מי שגירש את אשתו", מי שגירש את אשתו, **"ועליו שטר חוב"**, אבל יש לו גם שטר חוב. ושניהם באים עכשיו לגבות את כספם. **"ובא בעל חוב והאשה לגבות"**, שניהם גובים, **"והיו לו מעות וקרקע כדי החוב והכתובה"**. יש לו מספיק לשניהם. יש לו גם כסף, גם מעות, מטלטלין, וגם קרקע. אז כך, הדין הוא ש**"בעל חוב נוטל המעות"**, בעל החוב לוקח את המעות, **"והאשה גובה כתובתה מן הקרקע"**, האשה תהיה זו שתיקח את הכתובה מן הקרקע.

ר' יצחק: הסיבה פשוטה, כי אשה אין לה שום זכות לקחת מעות או פחות.

ר' יואל אשר: נכון, אשה... בעל חוב יכול לקחת מבינונית ומטה, אשה לוקחת רק מזיבורית, ובמקרה כזה, המעות הם יותר, זה קל יותר, זה נזיל, זה כסף שאפשר להשתמש בו מיד.

ר' יצחק: לא, אני עדיין כאן. **"ועליו שטר חוב"**...

ר' יואל אשר: בקיצור, כך כתוב בגמרא.

ר' יצחק: אז כי מדינא דגמרא—

ר' יואל אשר: לא נשתעבד מטלטלין—

ר' יצחק: רק קרקע?

ר' יואל אשר: אני יכול לראות את זה גם כדין זיבורית, כשזה קורה במקרה כזה שהכסף ייראה טוב יותר.

ר' יצחק: כסף לא הופך לעידית גם, מעות זה מעות. אני לא יודע. בקיצור, יש גמרא ארוכה ורי"ף על זה. לא ברור לי. בכל אופן, כך אומר הרמב"ם. חשבתי שזה פשוט, נראה שזה לא כל כך פשוט.

כשיש רק קרקע לאחד מהם

ר' יצחק: מה אם יש לו רק קרקע ואין מספיק בקרקע לשניהם? כן. רואים כאן בהלכה שבעל חוב חשוב יותר, נראה הפוך. בעל חוב חשוב יותר.

ר' יואל אשר: בעל חוב חשוב יותר, כן.

ר' יצחק: זה מה שההלכה כאן אומרת.

ר' יואל אשר: **"ואם אין לו אלא קרקע"**, אם יש לו רק קרקע אחת, **"שאין בה כדי להגבות שניהם"**, הקרקע לא שווה מספיק לשניהם, לא שניהם יכולים לגבות, רק אחד מהם. **"ולא היה בה דין קדימה"**, אין דין קדימה, פירושו לא כתוב בשטר מי היה קודם.

ר' יצחק: אף אחד לא קודם.

ר' יואל אשר: שטר וכתובה שניהם באותו יום, או שלא יודעים זמן. אז השאלה היא עכשיו, למי זה שייך, מי חשוב יותר, בעל החוב, נכון? אז במקרה כזה השאלה היא מי חשוב יותר? **"נותנין אותה לבעל חוב. ואם נשאר לאשה כלום"**, אם נשאר עוד משהו לאשה אחר כך, **"תיטול"**, שתיקח. **"ואם לאו"**, שיתנו הכל לבעל החוב.

ר' יצחק: **"תידחה מפני בעל חוב".**

הטעם מדוע בעל החוב קודם לאשה

ר' יואל אשר: היא נדחית מפני בעל החוב. למה? אומר הרמב"ם הסיבה היא כך: **"שהרי בעל חוב הפסיד והוציא מעותיו"**. אחד כשלווים ממנו כסף, המלווה הפסיד ממש כסף, הוא לקח כסף ונתן אותו—

ר' יצחק: והוא צריך לקבל אותו בחזרה.

ר' יואל אשר: מה שאין כן הכתובה היא גם כמו שאנחנו מחשבים כמו חוב, הוא חייב להחזיר לה, זה חוב שיש לו אליה, אבל החוב לא חזק באותה מידה. למה? **"והאשה לא חסרה דבר"**. האשה לא הוציאה כסף, הוציאה כסף עבור הבעל.

ר' יצחק: היא הוציאה משהו שהיא התחתנה, היא נבוך, היא נבוך התחתנה איתו.

ר' יואל אשר: התירוץ הוא אבל, פירושו למרות שהיית יכול לומר, מה פירושו, לא חסרתי? כל החיים נתתי לו! אוקיי, אבל אנחנו יודעים שאת עצמך רצית להתחתן. **"שיותר ממה שהאיש רוצה לישא"**. יש כלל שנשים רוצות להתחתן, יותר מהבעל רוצה להתחתן—

ר' יצחק: רוצה האשה להינשא.

ר' יואל אשר: **"אשה רוצה להינשא".**

ר' יצחק: מה שאין כן בעל חוב אף פעם לא—

ר' יואל אשר: אף פעם לא, אף אדם לא רוצה סתם לתת לאחר כסף, הוא רוצה לתת כי יש לו...

ר' יואל אשר: הוא הוציא משהו, שהיא נתנה לו משהו.

ר' יצחק: התירוץ הוא, זה אכן,

ר' יואל אשר: "כל החיים נתתי לה". אוקיי, אבל אנחנו לא יודעים שאת עצמך רצית להתחתן. **"שיותר ממה שהאיש רוצה לישא האשה רוצה להינשא"**. יש כלל שנשים רוצות להתחתן יותר מהבעל רוצה להתחתן, רוצה האשה יותר להתחתן.

ר' יצחק: זה חשוב,

ר' יואל אשר: כי אז היה הפוך, היה הבעל המפסיד.

ר' יצחק: תמיד, בשטר חוב, כלומר במילים אחרות, מי שמקבל ומי שמפסיד במקח וממכר. בהלוואה תמיד המלווה מפסיד, בוודאי כנראה יש לו איזו סיבה, מצווה, אני לא יודע, אבל למעשה הוא מפסיד.

כשמתחתנים עם אשה, בוודאי במובן מסוים שניהם מפסידים ונותנים משהו, אני לא יודע, אבל לגבי ההלכה של כתובה אומרים שהאשה היא לא זו שמפסידה, להפך, האשה מרויחה. נותנים לה גם כתובה כי **"כלה נאה וחסודה"** מה שלא יהיה, לא פשט שהיא מפסידה משהו שצריך לפצות אותה, כאילו לשלם עם הכתובה. לא, להפך, הוא זה שמפסיד משהו, כי הוא רוצה פחות להתחתן ממנה. משהו כזה.

לכן צריך להסביר את ה**"יותר"**. אפשר סתם לומר שהיא התחתנה, אבל נראה שזה בא לומר שבמאזן, כמו שטראמפ אומר, ה"טרייד באלאנס" ביחסים הוא לטובת האשה בעצם. וממילא כבר יש את הטובה, לא צריך כל כך לדאוג,

ר' יואל אשר: צריך לתת לה, אבל אם יש בעל חוב היא חלשה יותר.

הלכה ח': מי שמת והניח אשה ובעל חוב

ר' יואל אשר: **"וכן מי שמת"** – במקרה כזה אדם מת – **"והניח אשה ובעל חוב וקרקע שאין בה דין קדימה"**, קרקע שעליה אין קדימה, למשל הקרקע הוא קנה אחרי שניהם, **"האשה נדחית מפני בעל חוב"**. זה הוא אמר קודם בגירושין, עכשיו הוא אומר במת.

ר' יצחק: אה אה אה.

הסיבה מדוע הרמב"ם חוזר על הדין ב"מת"

ר' יואל אשר: **"האשה נדחית מפני בעל חוב והוא גובה כל חובו תחילה"**. יכול להיות שהוא רוצה לומר שהדין הוא לא רק כשהאדם עדיין חי ויש לו איזו מצווה לשלם לבעל החוב, אלא אפילו סתם עם דין בעלות.

ר' יצחק: מעניין למה הוא צריך לחזור על זה פעמיים. לא ברור לי. לא יודע. הוא לא מסביר למה זו צריכה להיות אותה הלכה. אם המסקנה היא כך, ששניהם צריכה להיות אותה, שבעל חוב קודם, אומר הרמב"ם: קודם הוא דיבר בכללות, לא כאן, בקיצור, איי דונט נואו, זו אותה הלכה, אותה הלכה בדיוק.

ר' יואל אשר: מה הוא צריך לומר? הוא היה יכול לומר: "מי שגירש את אשתו או מת",

ר' יצחק: כן. לא סנטס סייב'ן א הלכה. לא יודע. צריך, כנראה התירוץ לשאלות כאלה הוא בדרך כלל, שבגמרא כתוב את זה פעמיים, ומאיזו סיבה, לא יודע. לא ידוע. אומר הרמב"ם: **"וכיון"**,

---

תקנת הגאונים לגבות מן המטלטלין

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם, אנחנו נתנו שיש תקנת הגאונים שהאשה יכולה לקחת את הכתובה גם מן המטלטלין. אז, אומר הרמב"ם: **"וכיון שתיקנו הגאונים"**, פעם שנעשה המנהג שהגאונים הנהיגו, **"שתגבה האשה ובעל חוב מן המיטלטלין"**, ששניהם יכולים גם לקחת מן המטלטלין.

ר' יצחק: כלומר ששניהם יש להם תקנת הגאונים.

ר' יואל אשר: שתקנת הגאונים היא לשניהם, שגם אשה, גם בעל חוב, שפעם שיש פחות קרקעות או מה שלא יהיה, תקנה חדשה, אפשר גם לקחת מן המטלטלין, ובמטלטלין זה מאוד שונה מקרקע.

אומר הרמב"ם: **"והדבר ידוע"**, כבר דיברנו על זה קודם, **"שאין דין קדימה במיטלטלין"**. שבמטלטלין החכמים לא עשו את הדין שהוא נשתעבד לזה שקודם, אז כך: **"אם לא הניח מיטלטלין כדי ליתן לשניהם"**, אם הוא לא השאיר מספיק מטלטלין לשניהם – אם הוא השאיר לשניהם זה טוב, אבל אם הוא לא השאיר לשניהם – אז גם אותה שאלה, מי מקבל קודם?

אומר הרמב"ם אותו דין שבעל חוב בא קודם יהיה גם במטלטלין. **"נותנין לבעל חוב כל חובו תחילה ואם נשאר לאשה מה שתיטול בכתובתה"**, אם עוד נשאר לה, שתיקח, **"או תידחה"**, אם לא היא נדחית,

שיחה: מה החידוש במטלטלין אחרי תקנת הגאונים?

ר' יצחק: לא מקבלת כתובה. כלומר, בסך הכל הוא אומר ש, מה החידוש שהוא אומר כאן? כלום, שאותה הלכה,

ר' יואל אשר: רק מה שהגאונים פעלו את ההלכה למטלטלין.

ר' יצחק: שוב, מה היה עד עכשיו במטלטלין? לא יכלו לגבות בכלל מן המטלטלין.

ר' יואל אשר: לא, הייתם חושבים שפעם שעשו את הדין מטלטלין זה נעשה כמו קרקע, ובודקים לפי מה שהיה קודם. כן, אבל זה הוא כבר אמר קודם, שאין. נכון, וזה הוא אמר קודם.

ר' יצחק: שאפילו אחרי זה, לכן מה שהוא אומר קודם, אפילו אחרי תקנת גאונים

ר' יואל אשר: לא הפכו מטלטלין למין חדש של קרקע. שאין קדימה, ממילא לא, זה כך.

ר' יצחק: זה הוא, בקרקעות יש דבר קדימה, אם אחד קודם הוא ממשיך. אבל עכשיו שגובים גם במטלטלין, ואולי בעיקר מן המטלטלין, כמו שזו הסיבה של תקנת הגאונים, אז אבל בטל כל דין הקדימה, כי במטלטלין אין קדימה, אפילו אחרי תקנת הגאונים. ממילא תמיד בעל חוב יהיה קודם.

ר' יואל אשר: כן.

דין נכסי צאן ברזל

ר' יצחק: יש מעשה, מעשה מעניין, יהודי מת, מה הוא השאיר? שלושה דברים: אשה, בעל חוב וקרקע.

ר' יואל אשר: מם. כן, לא בדיוק ב'ערב שמואל'. אומר הרמב"ם: **"היו כתובין בכתובתה"**, מה קורה במקרה כזה? כן. לא הכתובה, עיקר הכתובה המנה מאתיים, אלא היא הכניסה **"נכסי צאן ברזל"**, וכתוב היה בכתובה שהבעל לוקח אחריות על הנכסים. הוא צריך לשלם. הוא צריך לשלם את זה, כשהוא מת היא לוקחת את זה בחזרה. מם. והיא לוקחת את זה בחזרה לפי כמה שהיה שווה כשהיא הכניסה אותו. נכון. **"וטענה שאבדו"**, שהם אבדו, **"או שלקחן הבעל"**, הבעל לקח אותם. בשני המקרים היא צריכה לקחת מנכסי הבעל. מם.

אז עכשיו השאלה, מה הדין של נכסי צאן ברזל? מה שהיינו יכולים לחשוב שהם לגמרי שלה, כמו שהם מעולם לא היו באמת של הבעל,

תרגום לעברית

ר' יצחק: והיא יכלה לקחת את זה מיד בחזרה, כי זה שלה כל הזמן. זה יכול להיות כמו כתובה. לכתובה יש הלכות משלה שהיא קודמת לזה,

ר' יואל אשר: או אם יש נשים אחרות, יכול להיות הרבה הלכות. אבל הדין הוא, הדין הוא ש**"הרי היא בנכסי צאן ברזל שלה כשאר בעלי חובות"**. נכסי צאן ברזל נחשבים כמו בעל חוב, שהבעל חייב לה את נכסי צאן ברזל שלה. ממילא, מה היא צריכה לעשות? היא צריכה לעשות כמו שכל בעל חוב עושה. היא צריכה לעשות שבועה כמו בעל... כלומר אבל, בעל חוב צריך להישבע?

השבועה בנכסי צאן ברזל

ר' יצחק: לא, היא צריכה להישבע.

ר' יואל אשר: היא צריכה להישבע **"שלא לקחה אותן ולא נתנה ולא מחלה"**. היא צריכה להישבע שבועה של... ממ. מדברים כאן באופן שהבעל מת,

ר' יצחק: נכון? יכול להיות.

ר' יואל אשר: בגט אני לא יודע אם היא צריכה להישבע,

ר' יצחק: אלא אם הבעל טוען משהו אחר. אוקיי,

ר' יואל אשר: אלא אותה שבועה מכאן. אוקיי, אבל לא בגלל ש...

ר' יצחק: יכול להיות כל בעל

ר' יואל אשר: חוב שפורע מלקוחות צריך להישבע. אה, יכול להיות שכאשר יש בעלי חובות אחרים, אז היא צריכה להישבע. כשהיא לוקחת את זה על חשבון אחרים. ואם לא, בודקים מתי זה היה. אם זה היה לפני חובות אחרים, היא תיקח את זה. **"שלא לקחה ולא נתנה ולא מחלה וחולקת עם בעלי חובות"**. שהיא תצטרך להתחלק עם בעלי החובות האחרים.

ר' יצחק: אז החידוש האחר הוא, שלא שהיא, לא אומרים כאן, נניח העיקר שהרמב"ם מדבר כאן הוא הלכות קדימה לא הלכות שבועה, נכון, הלכות שבועה. יכול להיות שיש שבועה כמו לכל אחד, אף על פי שזה לא בכלל כתובה, על זה יש כן את שבועת אלמנה כך נראה.

אבל על כל פנים העיקר כאן הוא, שהיא לא – למדנו קודם שאישה חלשה יותר מבעל חוב, בעל חוב בא קודם, זה לגבי כתובתה, כי כך היא לא מפסידה כלום. אבל נכסי צאן ברזל לגבי זה אפשר גם לומר שהיא מפסידה כן, היא לא מפסידה, אני לא יודע. לגבי זה היא נקראת בעלת חוב מלאה והיא בדיוק כמו כל בעלי החובות האחרים, היא מתחלקת איתם, אני מתכוון מתחלקת איתם.

ר' יואל אשר: אבל מה קורה בין בעלי החובות האחרים? אז אם יש דין קדימה ילכו לפי דין קדימה, ואם לא יחלקו את הכסף בין כל בעלי החובות וכל אחד

ר' יצחק: ייקח חלק שווה. אותו דבר כמו כל בעלי החובות.

הלכה ט': חלוקת כתובות בין מספר נשים כשאין דין קדימה

ר' יואל אשר: אוקיי, עד עכשיו למדנו, קודם כשלמדנו כשיש לו מספר כתובות, בודקים איזו כתובה קודמת. עכשיו נלמד שאין דין קדימה בין הכתובות.

"מי שמת או גירש ויש לו נשים רבות ואין שם דין קדימה". כלומר כי הוא נשא למשל כמה נשים בבת אחת, או שכתב את הכתובה לכמה נשים בבת אחת. **"ואין לו"**, ובינתיים אין מספיק כסף **"כדי כל הכתובות"**, לכסות את כל הכתובות. **"כיצד חולקות?"** איך מחלקים במקרה כזה את הכתובות? יש את ההלכה כך: **"רואין"**, בודקים את הנכסים,

ר' יצחק: בודקים כך. זה נעשה קצת חשבון מסובך.

ר' יואל אשר: לא, זה נעשה אופן מעניין איך מחלקים את הכסף. **"אם כשייחלק הממון על מנין הנשים"**, אם יש מספיק כסף שכאשר מחלקים אותו לכל הנשים, אז **"יגיע לפחותה שבהן"**, יגיע לאישה שיש לה את הכתובה הקטנה ביותר, היא תקבל את כל כתובתה,

הסבר על יסוד החלוקה: לפי אחוזים או לפי כתובות?

ר' יצחק: "חולקות בשוה". טוב. קודם כל הדבר הראשון שנכנס זה חידוש מעניין, תן לי לומר משהו. הדבר בעיקרו הוא עושה את זה יותר, לשון הרמב"ם לדעתי עושה את זה יותר מסובך ממה שצריך להיות. אני אגיד דבר מאוד פשוט.

יש ארבע נשים, לא לכל אחת יש אותה כתובה, נכון? לאחת יש מאתיים, לאחת יש מאה, לאחת יש אלף, מה שלא יהיה, זה לא משנה. עכשיו וכמה כסף יש? נשאר רק פחות כסף. אז העניין מאוד פשוט.

אפשר היה לחשוב על שתי דרכים לחלק את זה:

1. אפשר היה לחלק לפי שיעור ממון. במילים אחרות, אם לאחת יש כתובה של מאה – רובל, זוז, מה שלא יהיה – לאחרת יש תשע מאות, ונשארו חמש מאות, נניח, כן, נשארו רק חמש מאות שקל, זוז נשארו, נותנים לה חמישים, לה ארבע מאות וחמישים, כי יש לה תשעה עשיריות ולה יש עשירית. זה היה נקרא חולקין לפי הממון, כן? מסכים למה שאני אומר? מבין למה שאני אומר? אחוזים. אפשר לחלק לפי כמה... כאילו עושים את זה, עושים את זה שווה, אבל שווה, לא לכל אחד יש אותו חוב. צריך לחשוב לגבי כל בעל חוב מה הייתה ההלכה, נכון? כשמישהו חייב מאה שקל, ולאחר אלף שקל, ויש לו רק חמש מאות. אז זו הייתה סברא אחת. היו פוסקים שאמרו כך, מחלקים לפי אחוזים, לפי כמה כל אחד, אתה מקבל חמישים אחוז מהחוב שלו, אתה לוקח חמישים אחוז ממה שיש, זה פחות. אבל זה לפי ערך מה שמגיע.

2. הרמב"ם אומר שעושים אחרת. מה עושים? קודם כל, מחלקים לכל אחת כתובה אחת, בעיקרון. זה אומר לפי כתובות. קודם כל מוודאים שכל אחת מקבלת כתובה אחת. זה מה שעושים. כי מסיבה כלשהי אומרים כאילו יש לו חוב לכל אחת, כאילו העיקר, כמו הכתובה הקטנה ביותר, אז קודם נותנים לכל אחת את הכתובה הקטנה ביותר. ואחר כך ממשיכים לחלק לכל אחת. איך ממשיכים לחלק לכל אחת?

ר' יואל אשר: את הכסף הנותר מתחילים לחלק, לתת יותר לפי כמה...

ר' יצחק: גם לא, גם כן, ממשיכים למלא כתובות, כאילו. אני לא יודע מה ההיגיון של לעשות כך,

ר' יואל אשר: אבל כך... אני יכול להבין קצת מההיגיון, שהכתובה הזולה ביותר היא... היא, ה

מחלוקת הראשונים לגבי חולק בשוה או לפי ממון

ר' יצחק: איך ממשיכים לחלק לכל אחת?

ר' יואל אשר: את הכסף הנותר מתחילים לחלק, לתת יותר לפי כמה...

ר' יצחק: גם לא, גם כן ממשיכים למלא כתובות כאילו. נכון. אני לא יודע מה ההיגיון של לעשות כך, אבל כך...

ר' יואל אשר: *אני יכול להבין קצת מההיגיון, שהכתובה הזולה ביותר היא הכתובה של החכמים, כן? זו המנה או מאתיים, אחר כך יש את האחרת, יש תוספת. אז יכול להיות שכמו קודם כל אחת תקבל את הכתובה דאורייתא.* זה כתוב קודם כל, זה לא כתוב כך.

ר' יצחק: שנית, המחלוקת היא דווקא בכל שטרי חוב, זה לא רק בכתובה. והרמב"ם בהלכות, כמו שאומר במגיד משנה, הרמב"ם בהלכות מלווה ולווה מביא את המחלוקת לגבי כל שטר חוב. הוא אומר יש מי שאומר שחולקים לפי ממון, יש מי שאומר שחולקים בשווה כמו שהוא אומר כאן. ושם הוא מביא את שתי השיטות והוא לא מכריע. כאן הוא מכריע כך.

הראב"ד חולק, הראב"ד אומר שזו **שיטה סרוחה**, זה לא נכון. אז זה לא על כתובות, זה שאלה איך זה צודק, אני לא יודע. זה לא ברור, אפשר לחשוב איזו יותר הגיונית. אבל בכל מקרה זו שיטת הרמב"ם. בואו ננסה לומר במהירות את כל הדבר.

סדר החלוקה לפי הרמב"ם

אז אם, כן? כן. אז כך. כן, **"אם כשיחלק"**, אני צריך לצאת לנסות בערך עכשיו. אז אם מחלקים את הכסף לפי הנשים מקבלת הקטנה ביותר,

ר' יואל אשר: הקטנה ביותר מקבלת את כתובתה. אם יש, הכתובה הקטנה ביותר תקבל את כתובתה או פחות מזה.

ר' יצחק: לוקחים **"חולקות בשוה"**.

ר' יואל אשר: נותנים לכל אחת את הסכום הקטן. נכון.

ר' יצחק: אז כן. אם **"יתר מזה"**, יש יותר כסף מזה, עושים את אותו הדבר פעמיים. **"חולקין ממנו כדי שיגיע לפחותה שבהן כשיעור כתובתה"**, הקטנה ביותר מקבלת את כל כתובתה, והרי יש קל וחומר לכל אחת את הסכום הקטן בשווה, **"וחוזרות וחולקות את המותר בין הנותרות על הדרך הראשונה"**, כלומר עושים את אותו הדבר בין כולן, מחלקים את מה שנשאר.

כלומר, ממילא יוצא שהקטנה יותר מקבלת יותר ממה שהייתה מקבלת אם היו מחלקים לגמרי לפי ממון, אבל הבאה, כאילו עם מה שנשאר, ממשיכים לחלק באותה דרך, שהקטנה ביותר מקבלת, וכן הלאה. **"כיצד?"** כן,

הדוגמה של ארבע נשים

ר' יואל אשר: למשל, כן, למישהו יש ארבע נשים: האישה הראשונה קיבלה **ארבע מאות**, השנייה שלוש מאות, והשלישית מאתיים, והרביעית מאה, וכתוב שכל החובות ביחד הם אלף דולר, **"נמצא הכל אלף"**. והוא גירש את כולן או מת. והוא לא השאיר מספיק כסף. אם הוא השאיר מספיק כסף, אז טוב. הוא לא השאיר, הוא השאיר **"ארבע מאות או פחות"**. אם הוא השאיר **ארבע מאות או פחות**, אז בכל מקרה גם הראשונה לא תקבל את כל ארבע המאות שלה.

ר' יצחק: אבל אפילו מקבלים בדיוק ארבע,

ר' יואל אשר: מאה אחת.

ר' יצחק: כל אחת מקבלת מאה. כל אחת מקבלת מאה. לא, הקטנה ביותר, הקטנה ביותר תקבל מאה, עכשיו מתחילים מהקטנה ביותר, נכון?

ר' יואל אשר: הקטנה ביותר תקבל מאה. נכון. אבל כולן מקבלות מאה.

ר' יצחק: כן, אבל זה המשמעות, אם יש בשווה. כי זה אומר שהקטנה ביותר תקבל בשווה,

ר' יואל אשר: נכון, יש מספיק שהקטנה ביותר תקבל את כולה, אז מחלקים את זה באופן כזה, שכל אחת מקבלת כמה שהקטנה ביותר.

ר' יצחק: נכון, אבל אם **"הניח

ר' יואל אשר: שמונה מאות", אז **"אם תחלק בין כולן בשוה"**, אם יחלקו בין כולן בשווה, **"נמצאת הרביעית נוטלת מאתים"**, יצא שיתנו לרביעית מאתיים, **"והרי אין בכתובתה אלא מאה"**. אי אפשר לחלק את זה בשווה.

"אלא כיצד עושין? לוקחין ארבע מאות וחולקין אותן ביניהן בשוה מאה מאה". **"ונמצאת"**, יוצא שהרביעית מקבלת את שלה, כלומר, מחלקים את זה קודם על המאות, כי המאה היא הכתובה הקטנה ביותר, **"ונמצאת הרביעית"**, זו שיש לה את הכתובה הקטנה ביותר, לוקחת את כתובתה, את המאה שלה,

ר' יצחק: "והלכה לה", היא הולכת. כל אחת קיבלה מאה,

ר' יואל אשר: ונשארות ארבע מאות. נכון, כל אחת קיבלה מאה. ונשארות שלוש נשים, שלכל אחת מהן כבר יש מאה, ולכולן מגיע עוד. אז אם יחלקו את זה עכשיו בשווה, זה עדיין לא יהיה טוב, כי יצא שהשלישית תקבל **"מאתים ושלשים ושלש ושליש"**, היא תקבל מאתיים ושלושים ושלוש ושליש. נכון. שלוש ושליש מאות, נכון? כן, **"והרי אין בכתובתה אלא מאתים"**, אבל מגיע לה רק מאתיים.

"לפיכך לוקחין מארבע המאות שלש מאות וחולקין בין שלשתן בשוה שנמצאת השלישית נטלה מאתים שלה והלכה". ומה נשאר עכשיו? נשארות מאה, ועוד שתי נשים שעדיין לא שולמו. **"חולקין את המאה בשוה בין ראשונה ושניה נמצא ביד הראשונה מאתים וחמשים וכן ביד השניה ונמצא ביד השלישית מאתים וביד הרביעית מאה ועל דרך זו חולקות לעולם אפילו הן מאה"**.

כך הולכים לפי הסדר הזה. למה זה הסדר הטוב ביותר? צריך לחשוב, מה היו אפשרויות אחרות?

הסברות במחלוקת בין הרמב"ם והראב"ד

ר' יצחק: יש סדר הגיוני מסוים. השאלה היא צדק, מה צודק? צריך להבין, הוא מסביר קצת. חלוקת הרמב"ם היא שיטה אחת. יש מחלוקת שלמדנו, הראב"ד אומר שהולכים לפי ערך הממון.

ואני חושב שהסברא הבסיסית של שני הדברים היא כך: זה לא כל כך פשוט. כלומר, כשכמה אנשים יש להם כסף אצל אדם שלישי, כן? שני אנשים, בואו נעשה מעשה פשוט. שני אנשים. וראובן חייב, יש לו חוב של מאה שקל, ולשמעון יש מאתיים, אוקיי? עכשיו, כשיש לו שלוש מאות, כל העניין לא בעיה. הבעיה היא, יש לו רק מאה וחמישים שקל, אוקיי?

אז עכשיו, לא ברור איך צריך לחשוב על זה. כלומר, מה הוגן? מה נכון? יש שני דברים שהם הוגנים, אני אנסה להסביר. יש דבר אחד שיודעים, זה בטוח שזה עם החוב הגדול יותר, או עם הכתובה הגדולה יותר – כתובה היא רק סוג של חוב – יקבל יותר אחוזים. אז למה הוא יקבל? אומרים סתם כך?

ר' יואל אשר: *כי אנחנו צריכים להסתכל על הסכום הכולל של החוב. למה צריך להסתכל על הסכום הכולל של החוב? אי אפשר להסתכל על זה כאילו יש כאן עניין לשני אנשים, או אפשר להסתכל על זה כאילו יש כאן עניין לשלם את סכום הכסף. אז לשלם את סכום הכסף, בא האדם ואומר שיש לו חלק גדול יותר, מהחלק, מהחיוב.*

ר' יצחק: *למה זה יהפוך לחלקים? מאיפה מתחיל הנושא של להפוך לחלקים? אני מנסה להסביר את סברת הרמב"ם. הדבר שאומרים, בואו נלך לפי אחוזים, כי זה דבר מצחיק מאוד במובן מסוים. כלומר, למודית זה לא כל כך קל להצדיק. זה במובן מסוים הוגן, כאילו יש לי עליך שני שלישים, יש לך שליש, אז בואו נעשה

את זה שליש, מה שלא יהיה המספר. אבל זה לא אמת, החוב בכלל לא היה שלישים, לחוב אין שום קשר לשלישים, לחוב יש קשר למאה שקל.*

אז בעצם, לכל אחד יש שווה, יש סברא שאומרת שלכל אחד יש בדיוק שווה בשווה יחס לכסף. כשאין מספיק, אז כשאין מספיק. לא יישאר מספיק. יש לו חוב גדול יותר, אז הוא כאילו מפסיד, כי אין מספיק בשבילו. מבין? ובשבילי יש כן מספיק. מבין את הסברא?

זה כאילו הרמב"ם. במילים אחרות, יש שתי דרכים לחלק:

1. *אחת תהיה שכל אחד יפסיד. למה? מפני שיש מישהו שיש לו חוב גדול יותר ממני. יש לי מאה, יש מאה בשבילי. כן? ומפני שיש מישהו שיש לו שבע מאות, ואין מספיק, אם יחלקו הכל, אני מפסיד מהחוב שלי.*

2. *הסברא האחרת אומרת: יש לו שבע מאות, יש לו בעיה, הוא צריך יותר ממה שיש. חייבים לו, אבל אין, מה יעשו? למה הקטן יפסיד בגלל שיש את האחר? מבין?*

הרעיון לומר שבואו נעשה שווה, יש שתי סיבות

ר' יואל אשר: למה לומר שווה.

ר' יצחק: שווה זה מה שהרמב"ם עושה. כן. לפי ערך. נכון.

האם מסתכלים על כל החוב או על כל שעבוד בנפרד

ר' יואל אשר: *יש שתי סיבות ללכת לפי אחוזים. כי כשהבעל כתב לה כתובה גדולה ולה כתובה קטנה, הפשט הוא שהבעל רצה אותה יותר. היא חשובה יותר בעיניו. אז הוא נתן יותר מנכסיו בשבילה, לא? לפחות הוא בטח לא נתן פחות מנכסיו בשבילה. אם משהו הוא רצה לתת לאדם הזה יותר.*

ר' יצחק: תגיד שטר חוב, כתובה מבלבלת, אני כבר מתחיל לחשוב על אנשים. זה אותו דבר, אין שום מחלוקת, הכל אותו דבר, כתובה ושטר חוב. *אין חוב, שעבוד שיש לי על הכסף שלי, ולא אחוז על הכסף שלי, זה הכסף בפועל.*

ר' יואל אשר: *ולמה לא לומר ששמים את זה מול זה, זה החוב וזה הכסף. כן, זה, אז לוקחים את הסכום הכולל של החוב, האדם מת, כן? וזה כמו הכנסות עם הוצאות אפשר להסתכל על זה, כן? יש לו את כל הכסף שיש, ואת כל החוב שיש לו, ושמים אותם אחד מול השני. זו הסברא איך אנשים היו חושבים אחרת.*

אומרים שלא, אלא לאדם יש חיוב מלא. בעצם בעל החוב צריך לשלם לכל אחד את הכל. אז לכל אחד יש לו חיוב שלם. אז הוא עושה קודם לאדם שהוא יכול לעשות איתו את המצווה בשלמות, אני לא יודע את המילה מצווה בשלמות, את מי שהוא יכול לשלם לו במלואו,

ר' יצחק: הוא מחויב קודם. כל התיאוריות האלה הן כמו מצוות. אני מדבר עכשיו על כסף. *כסף, יש שעבוד כסף, לכל אחד יש שעבוד שווה, זה גם נכון שלמי שיש לו יותר יש לו יותר שעבוד. היכי יתקיימו שניהם?*

ר' יואל אשר: כלומר, איך לחשוב על זה? *אז כשזה קודם בזמן, שם יש את דין הקדימה. כאן אין את דין הקדימה, אומרים דין קדימה חדש. נעשה עכשיו לסכום הקטן יותר.*

ר' יצחק: לא, לא קדימה.

ר' יואל אשר: או הסכום שאפשר...

שקלא וטריא על שיטת הרמב"ם בחלוקה בשווה

ר' יצחק: אני אומר את דברי הרמב"ם, לא אני. *הרמב"ם אומר: לכל אחד יש בדיוק אותו שיעבוד, דווקא מי שרוצה יותר נשאר מסכן תקוע, אין לו. אבל אין שום למדות להסביר, שמי שחייבים לו חמש מאות, בגלל זה פירושו שחייבים לו מחצית מכל הכסף. כן, נניח יש ארבע כתובות, לאחד יש חמש מאות, לשתיים האחרות יש מאתיים ומאתיים, סליחה שלוש, ומאה, כן? למה מי שיש לו ארבע מאות הוא מחצית מכל העניין? אין חיוב כזה של מחצית. הוא אחד משלושת בעלי החוב, הוא לא מיוחד.*

פירוש מבינים שאני מנסה להסביר למה זה הגיוני בלמדות מסוים, לחשוב שכל אחד שווה, ממילא מחלקים בשווה. בעצם הרמב"ם עושה זאת בשלבים מסובכים. אז השלב הבסיסי הראשון שהרמב"ם אומר, מחלקים בשווה, נגמר, ומי שאין לו אין לו.

השווה הזה לא יכול להיות פירושו – לכן הרמב"ם מניח זאת כך – בשווה פירושו, נניח יש ארבעה אנשים ויש אלף שקל אבל לאחד יש רק חוב של מאה, אי אפשר לתת לו מאתיים חמישים כי מחלקים בשווה, ממילא הרמב"ם עושה זאת כך. אבל ההגיון הבסיסי של הרמב"ם הוא, שאין דבר כזה שבגלל שיש לי חוב גדול יותר יש לי שיעבוד גדול יותר. יש יותר כסף, ייתנו כמה כסף שאפשר למלא את החוב, אבל אין לו אחוז גדול יותר. למה מי שיש לו מאה – בשבילו יש כן – למה הוא יפסיד בגלל שהאחר קיים?

ר' יואל אשר: *מה יש לך איתו? כאן כשאומרים "בשבילו יש כן", כאן זה המקום שאני רוצה לעצור. כי כשהוא נכנס והוא תופס אתה צודק. אבל כאן זה מקרה אחר, כאן המקרה הוא שבית הדין מסתכל כן על כל מכלול החובות ועל כל מכלול הזכויות. אז מה פירוש בשבילי יש? לא, אין כלום. יש את... אתם יושבים כאן מול בית הדין, ביניכם שניכם יש את זה, אבל זה לא שלי.*

שקלא וטריא על שיטת הרמב"ם בחלוקה בשווה

ר' יצחק: למה מי שיש לו מאה, בשבילו יש כן...

ר' יואל אשר: למה הוא יפסיד בגלל שאתה קיים? מה יש לך איתו? כאן כשאתה אומר בשבילו יש כן, כאן זה איך שרוצים לעצור. כי כשהוא נכנס והוא תופס, אתה צודק. אבל כאן זה מקרה אחר. כאן המקרה הוא שבית הדין מסתכל כן על כל מכלול החובות וכל מכלול הנכסים.

אז מה פירוש בשבילי יש? לא, אין כלום! יש, אתם יושבים כאן מול בית הדין, וביניכם שניכם יש את זה. אבל אין זה בשבילך, רק עם דין קדימה, בלי דין קדימה. מה פירוש יש בשבילי את הסכום שלי? בכלל לא! כי בית הדין מחלק את זה עכשיו! שוב, זה מחולק שווה, נשאר בשבילי...

ר' יצחק: כאן אפילו יותר ממה שאני צריך. זה מחולק שווה. אני ואתה כולנו שווים בשווה, אין שום קדימה. בגלל שיש לו יותר, אין לו קדימה. יש לו יותר, אבל לא קדימה. אין לו זכות לקחת ממני כלום.

אז יש בשבילי מאה, לא רק שיש בשבילי, יש אפילו יותר בשבילי ממאה. אז יודע מה, אני שמח לקחת מה שאני צריך, וללכת הלאה.

ר' יואל אשר: לא, לא, לא רואים למה אתה אומר שיש בשבילי. זה רק בשבילך אם אתה לא לוקח בחשבון שיש עוד בעלי חובות. אבל אם אתה לוקח בחשבון שיש עוד בעלי חובות, אין בשבילך מאה. הכל בספק עכשיו. עד שהדיינים לא מכריעים, אין כלום לאף אחד.

ר' יצחק: יש שני אנשים.

ר' יואל אשר: קצת רק! גם לו אין הכל, למה אתה מקבל את כל מה שמגיע לך?

ר' יצחק: הוא מקבל קצת מהכל שלו! כי כל שקל, כל שקל חשוב בדיוק כמו כל שקל אחר. אתה מבין? בגלל שיש לך עוד שקלים, זה לא עושה אותם יותר חשובים משלי. זו הסברא לפחות של שיטת הרמב"ם, שרש"י וצדיקים אחרים היו בעלי השיטה הזו.

זה שיש לך יותר, זה עולם יפה מאוד כשיש מה לחלק, אבל זה לא עושה חזק יותר, אתה מבין? אין קדימה, אתה מבין מה אני אומר? אין דין קדימה למי שיש לו יותר. ואני מסכים, לכן השיטה האחרת אומרת אחרת, אבל אני יכול להבין את השיטה הזו מאוד טוב.

ר' יואל אשר: אבל אתה אומר שכשאין דין קדימה, נשאר כמו שאתה אומר שנותנים למי שיש לו הפחות. לא, לא נותנים! אתה ממשיך לעשות טעות...

ר' יצחק: אין שום...

ר' יואל אשר: שהוא מקבל את כל המקרה שלו.

ר' יצחק: לא, בשווה, אתה מקבל מה שיש...

ר' יואל אשר: זה נקרא חולק בשווה, מה שיהיה!

ר' יצחק: לא, חולקים בשווה. שיטת הרמב"ם נקראת חלוקה בשווה. זה לא פירוש כך סתם. הרמב"ם מניח זאת כך, אבל זה הפירוש. זה לא פשט כי יש לך, כי יש מספיק בשבילך, יוצאים, לא כך, לא זה הפשט.

ר' יואל אשר: זה כמו חלוקה שכששני אנשים מתווכחים בחלוקה.

המשל של שבע מאות ושש מאות ושיטת הראב"ד

ר' יצחק: בשווה, נותנים בשווה, נגמר! במילים אחרות, תדמיין אין מספיק במקרה אחר, כן? נניח אין מספיק לאף אחד מהם, כן? אני רק רוצה להבהיר את זה.

תגיד לי יש שני אנשים. לאחד חייבים שבע מאות דולר, ולאחד חייבים שש מאות דולר. בינתיים יש רק אלף דולר. מה לעשות? אומר הרמב"ם, תן לכל אחד חמש מאות, ויום טוב, כל אחד מקבל שווה. כאן אתה מבין שזה הגיוני במידה מסוימת? כאן זה לא אחרת, כאן רק אחרת, כי יש אחד שיש לו פחות, ממילא יותר ממה שמגיע לו...

ר' יואל אשר: יותר ממה שהוא צריך לקבל, חסר הרבה לא...

ר' יצחק: אבל זה מה שהרמב"ם אומר.

ר' יואל אשר: כי הוא מסכים לגבי הסיבוך...

ר' יצחק: שיש אנשים שחסר להם לא כל כך הרבה. אבל זו לא ההגיון, הסיבה לזה היא, הוא אומר שלכל אחד יש שווה.

אני מסכים, הראב"ד וכך הוא מביא לשון **לוקה מדת הדין**. כי הראב"ד טוען שזה לא אמת, זה לא אמת שלכל אחד יש חוב שווה. יש בוודאי שכל הישר שאומר שמי שחייבים לו יותר כסף, משהו הוא צריך לקבל יותר. זה מאוד מוזר שהוא מפסיד לגמרי... אני לא יודע אם הוא מפסיד, הוא מפסיד כביכול באחוזים יותר, זו הסברא של השיטה האחרת, אבל לשיטת הרמב"ם יש יושר מסוים לכך. קשה לומר שיש הכרעה ברורה בשכל מי צריך להיות צודק. לפחות אני לא רואה.

אוקיי, שוין, עד כאן הלכות קדימה. עכשיו אנחנו הולכים ללמוד, אנחנו לומדים עוד מאוחר יותר עוד דבר עם קדימה, אבל עכשיו אנחנו הולכים ללמוד על ערב, ואחר כך נלמד איך מחלקים.

דיני ערב בכתובה

מושג הערב והדין בכתובה

ר' יואל אשר: יש דבר כזה שנקרא ערב, מושג הלכתי של חושן משפט של ערב. פירושו, אדם שלוקח אחריות על חוב של אדם אחר. לא החוב שלו, אלא אחד לווה מאחד כסף, ושלישי הוא ערב. מה פירוש המילה ערב?

ר' יצחק: עבדך ערב את הנער.

ר' יואל אשר: כתוב הוא נותן ערבות. מה זה באנגלית? ערבות.

ר' יצחק: ערבות לא אומר מספיק, ערב זה משהו יותר. ערב זה כך, בחוב יש דינים מתי אפשר ללכת לגבות את החוב מהערב. מה קורה בכתובה? אומר הרמב"ם כך: **הערב לאשה בכתובתה**. אם אחד הוא ערב על כתובת אישה, פירוש שהוא כותב?

ר' יואל אשר: הוא מערב את כתובת האישה. פירוש שבכתובה כתוב שפלוני ישלם, הבעל מתחייב את הכסף, הבעל חייב מן התורה בכתובה, והאחר יהיה זה ששולם.

ר' יצחק: אם אין, זה פירוש ערב, כן? לא קבלן.

ר' יואל אשר: זה החידוש. ערב פירושו שאם האחר לא מספק, הוא ערב על האדם הזה שהוא יספק, ואם לא הוא יקח על עצמו את החוב.

אז אפילו אם היה ערב כזה שעשו קנין, **קנו מידו**, הוא כבר התחייב, לכאורה היו נכסיו נעשים משועבדים בזה. אני לא יודע, קודם סתם לא רק, הוא עשה קנין, שזה חיוב חזק. אבל למעשה אומרת ההלכה: **אינו חייב לשלם**. למה? הוא לא חייב באמת לשלם כשמגיע לכך, היא באה לבקש ממנו, הוא לא צריך לשלם.

למה? **שמצווה עשה**, הוא עשה מצווה בלחזק את הכתובה, ולהוסיף את שמו, זה דבר יפה, זה להראות קרבה, זה להראות חלק מהשמחה. **והרי לא חיסרה כלום**, הוא לא לקח ממנה כלום. היא רוצה חתונה כמו הכלל הקודם, האישה רוצה חתונה, והבעל ממילא חייב בכתובה. רק הוא עשה שהחתונה תבוא יותר בקלות, עם...

ר' יצחק: מה זה? בקלות עם שכל, עם זה שהוא שכנע את הכלה שהוא ערב. אז, כביכול היא חששה, מה זה? אין לו כסף. אומר הוא, אני מוכן לתת.

ר' יואל אשר: יודע איזה עוזר הוא היה? הוא היה כמו העוזרים של האנשים שנותנים חיזוק. אני אומר לך זה יהיה נפלא. מה הם נותנים? הם לא נותנים כלום. הם עושים, כך. הם עושים...

השגת הראב"ד וגדר הקנין בערב דכתובה

ר' יצחק: זה דבר מעניין. מסתמך על הגמרא. הראב"ד חולק, הראב"ד אומר כאן אם **קנו מידו** יהיה כן חיוב אמיתי. ההלכה היא רק בלא קנו מידו.

ר' יואל אשר: אז רגע עוד לפני זה, הרמב"ם אומר שמה שכן היה, אם **קנו מידו**, מה עושה קנו מידו? קנו מידו לא עושה כלום. קנין הוא רק על משהו שבאמת חייבים בגלל סיבה, אבל כאן אין באמת שום סיבה לזה.

ר' יצחק: יש סיבה.

ר' יואל אשר: אפשר, זו הלכה, כשאדם אומר משהו הוא נעשה חייב לקיים.

ר' יצחק: וכשהוא עושה עוד על זה קנין זה נעשה התחייבות ממונית. כן? מה שיהיה, קנין לא עושה באמת כלום.

ר' יואל אשר: כאן למה שאומרים ההתחייבות יש לא...

ר' יצחק: אין אף אחד...

ר' יואל אשר: הוא נעשה כן אבל הנקודה היא כאן...

ר' יצחק: החכמים דמיינו שבמצב הזה, עומדים בחתונה ומחפשים מי יכול להיות ערב על הכתובה, הולך יהודי והוא אומר אני הערב, הוא לא התכוון ברצינות, זו הדרכה של החכמים שלא מתכוונים ברצינות מספיק לשעבד, ממילא יום טוב הוא לא צריך לשלם.

זה מאוד מעניין, כי זה כביכול מנעתי רעות, על זה אומרים הדבר השני, מנעתי זה לא רעות.

ר' יואל אשר: היא גם הייתה רוצה חתונה. רואים שיש משהו עניין כמו שזה מאוד דומה ל**אמנה היתה אתי**, שהוא הולך לומר אלף כי זה נשמע יותר טוב. נראה שזה גם נשמע יותר טוב כשהעשיר של העיר אומר אני ערב על זה, אבל הוא לא מתכוון באמת.

ר' יצחק: יכול להיות. למדנו שיש הלכות שונות בחושן משפט, שיש דברים שבנורמות החברתיות זה שעושים ערב, יכול להיות שהיה סדר כזה, קראו לסבא של הכלה להיות ערב.

ר' יואל אשר: עושים כך.

ר' יצחק: על הכתובה לא עושים ערב.

ר' יואל אשר: לא, על התנאים יש ערב קבלנים. והמנהג הוא, לוקחים דווקא את העשיר, יודע בחצר הרבי הולכים לקחת את המיליונר להיות ערב. אבל זה גם, זה כבוד כזה, זה להשתתף כך בשמחה. כן, בטח, אני לוקח אחריות.

דין ערב של כתובת בנו והביאור של "שמצווה עשה"

ר' יואל אשר: ואם ערב של כתובת בנו הוא...

ר' יצחק: על כל פנים, אבל האב זה...

ר' יואל אשר: כשאדם שני נכנס לתמונה, תהיה טוב...

ר' יצחק: מחותן, לא המחותן.

ר' יואל אשר: שני, לא המחותן, אדם אחר, לא כתוב, כביכול קרוב יכול להיות גם. אחד שאין לו את החיוב המלא. אבל **ואם ערב של כתובת בנו הוא**, אם האב עצמו כתוב בכתובה כערב על החיוב של בנו, פירוש החותן, המחותן, **וקנו מידו** ועשו קנין, **חייב לשלם. שהאב בגלל בנו משעבד עצמו**, אדם רגיל לא באמת משעבד והוא מתכוון רק לחיזוק, האב כן משעבד את עצמו.

ר' יצחק: וגומר ומקנה, כשהוא...

ר' יואל אשר: עשה את הקנין הוא התכוון לזה ברצינות והתחייב ממון.

ר' יצחק: אני חושב שזה עוד מצב חברתי, כשהאב, פירוש מה שאתה אומר בתנאים, אצלנו יש תנאים, המחותן צריך כן לשלם.

ר' יואל אשר: כן? מדברים כאן אפילו במקרה שהמחותן אומר לא השתעבדתי.

ר' יצחק: כן? האב בוודאי הוא לא רוצה.

ר' יואל אשר: הוא לא רוצה, הוא אומר גם אני הייתי רק מצווה, בשמחה הקודמת בא האחר אמרת הוא היה רק מצווה, גם אני הייתי רק מצווה. לא, אתה אב.

מעניין, כי חשבתי שכמו **שמצווה עשה** הוא מתכוון לומר שהבעל יש לו חיוב עצמאי של כתובה, כן? החכמים הטילו עליך את החוב, ממילא אני הייתי כאן רק כמו... לא, התכוונתי ש**שמצווה עשה** הולך על הבעל כמו. **שמצווה עשה** הולך על הבעל או על הערב? חשבתי שכמו **שמצווה עשה** האדם שקידש הוא עשה מצווה של כתובה, לא? לא פשט כך? לא, הערב פשט. מה המצווה? שמחת חתן וכלה.

ר' יצחק: מה המצווה? לא, לא שמחת חתן וכלה, הוא עזר שזה יקרה, אבל זה לא מספיק רציני שייקחו כסף ממנו.

ר' יואל אשר: לא, פשט שזה נעשה דווקא בגללו, הוא עזר שזה יקרה.

ר' יצחק: הוא אמר שקר.

ר' יואל אשר: זה מה שפירוש ערב, הסתמכו עליו.

ר' יצחק: יש ערבים שהם אמיתיים, כמו כש...

ר' יואל אשר: הלו, היתה כאן אונאה כי הם חשבו שהוא מתכוון ברצינות ו...

דיגרסיה: השוואה להבטחות והמנהג של ערב קבלן בתנאים

ר' יצחק: הוא הונה אותם. אלה דברים עדינים, אני אומר לך נניח כשהרבי מבטיח שמי שיעשה כך וכך הוא מבטיח בני חיי ומזוני, אפשר לקחת אותו לדין תורה? זה לא אמת? זה שניהם.

ר' יואל אשר: כי בני חיי ומזוני זה מאוד שונה מכשאומרים חמישה עשר אלף דולר. בני חיי ומזוני זה...

ר' יצחק: אבל אולי אם אומרים חמש מאות אלף דולר...

ר' יואל אשר: תן עוד כמה שנים, בא בני, בא חיי, בא מזוני. שים עשרים אלף דולר בסוף...

ר' יצחק: ביום צריך לזכור, בחתונה לא חושבים שיתגרשו או ימותו.

ר' יואל אשר: אלא על דעת שהוא יעשה את העבודה. מה, מתים כאן? הצעירים מתים? חס ושלום.

ר' יצחק: בוודאי, כתובה של מיליארד דולר. הניחא נמי, פירוש, יש נושאים כאלה שעושים את זה, יש דברים כאלה שאנשים עושים קנינים והם לא מתכוונים מאה אחוז ברצינות. זה אומר רצינות מסוימת, פירוש אפשר ללחוץ חברתית על האדם שיעזור לקהילה, משהו זה כנראה שווה. אבל יכול להיות שזה לא...

ר' יואל אשר: אין דבר קשה שאה מרמים אנשים. לא מדברים כאן כמידות טובות, מדברים כאן האם נעשה קנין.

ר' יצחק: נגד, נראה, אני חושב שלפי מה שמדברים עכשיו כמו שאתה אומר מאוד יפה מהתנאים שלנו שמתנהגים לומר ערב קבלן וזה לא אומר כלום, ובוודאי זה כן אומר משהו. כלומר, אפילו בתנאים האלה כנראה הולכים לאותו דוד עשיר וצריכים כסף, עוזר משהו שנתנו לו את כיבוד הערב קבלן, מבין? אבל זה לא מספיק שיוכלו ללכת לדין תורה.

ר' יואל אשר: אז, אומר הרמב"ם הלאה: **וקבלן של...** זה הכל מה ש...

ר' יצחק: דיברו אצל ערב. אה הוא עשה משהו כן, אבל מצווה. זה לא עבירה, זה לא שקרן.

ר' יואל אשר: זה לא עבירה, מצווה זה לא כמו ש...

ר' יצחק: ובוודאי זה כן אומר משהו. כלומר, אפילו בתנאים האלה כנראה הולכים לאותו דוד עשיר וצריכים כסף, עוזר משהו שנתנו לו את כיבוד הערב קבלן, מבין? אבל זה לא מספיק שיוכלו ללכת לדין תורה.

ר' יואל אשר: אז, אומר הרמב"ם הלאה: **וקבלן של...** זה...

ר' יצחק: הכל דיברו מערב, הוא עשה משהו כן, אבל מצווה. לא עבירה, לא שקרן.

ר' יואל אשר: מצווה. זה לא כמו שהרמב"ם מחשיב מצווה, כמו שאומרים הוא תפס מצווה. הבחור תפס מצווה.

ר' יצחק: כן, בגאד זו מצווה, זה לא שקר.

ר' יואל אשר: לא עבירה, זה לא שקר, לא עבירה, זו מצווה. הוא תפס התחלה עם מצווה. זו מצוות האיש.

ר' יצחק: הוא... לא, הוא עשה מצווה, הוא עזר לשני יהודים להתחתן. אוקיי, טוב.

חידוש: מקור למצוות לדבר שידוכים

ר' יואל אשר: שאלו אותו: רוצה לעזור? רוצה להיות הערב? אז, אני הערב. אז כאן רואים שלהיות שדכן זו מצווה.

ר' יצחק: כן?

ר' יואל אשר: אומרים שלהיות שדכן זו מצווה של פריה ורביה, אבל כאן רואים דווקא שהרמב"ם קורא למקרה כזה כשאחד עוזר רק שיעשו שני אנשים שידוך. פשט, מעניין, אפשר לומר כאן, אפשר לעשות כאן הלכה מי שרוצה, שדכנים יכולים להשתמש בזה. יש הרבה קמפיינים שידברו שידוכים – ראה כאן ברמב"ם שמי שעזר רק קצת, אפילו רק ככה לא כל כך, הוא לא התכוון כל כך ברצינות, אבל הוא עזר לחתן כלה להתחתן, הרי הוא עשה מצווה, **מצות עשה.**

הלכות קבלן של כתובה

החילוק בין ערב לקבלן

ר' יואל אשר: אז, זה ערב, אבל יש ערב...

ר' יצחק: ערב פירושו ש...

ר' יואל אשר: אני אתחייב אז, אני אתן אז אם ההוא לא יתן. אם ההוא לא יתן, סליחה כן, אני אבוא במקומו. בעיקרון אפשר לומר שערב...

ר' יצחק: הוא על האדם.

ר' יואל אשר: ערב הוא גיבוי. לא, לא, ערב הוא גיבוי, גיבוי אבל לאדם. בדרך כלל הערב מתכוון לומר: אני כל כך סומך על האדם, אני יודע שהוא ישלם, אני לוקח אפילו אחריות. קבלן פירושו מי שבאמת, הוא נעשה שותף בזה, הוא אומר אני הולך...

ר' יצחק: לשלם במקום האיש. מה שייך קבלן של כתובה?

שקלא וטריא: איך מתאים קבלן עם "שלא תהא קלה בעיניו להוציאה"?

ר' יואל אשר: קבלן של כתובה, אבל צריך להבין שחיוב חכמים הוא לא דווקא ש...

ר' יצחק: האיש יהיה זה שנותן את זה.

ר' יואל אשר: מה החילוק? זה לא עניין של חיוב של האיש לאישה. קבלן פירושו אני, אבל זה עדיין עניין של קם במקומו של האב. כמו שהוא משלם את חובו.

ר' יצחק: זה לא ערב. זה רק שאלה איך הוא יכול להיות קבלן. למדנו על "שלא תהא קלה בעיניו להוציאה", למה יוכלו לעשות קבלן.

ר' יואל אשר: זה עדיין נקלה בעיניו, כי זה הולך לחייב את הקבלן שהוא אחיו הקרוב, שהוא משפחתו. לא ילכו לקחת שונא. שונא לא יהיה קבלן, זה אביו, זה אחד מאנשיו הקרובים.

אז מי שמקבל כתובה, קבלן הוא כמו מלשון מקבל, מי שכבר עכשיו מקבל עליו את החיוב שהוא ישלם אותו. כלומר, ערב הוא כשהערב חושב, האדם עצמו יש לו את הכסף לשלם את זה.

ר' יצחק: ערב הוא מי שהוא הזדמנות שנייה, וקבלן הוא לכתחילה. אצל ערב צריכים קודם לתבוע את ה...

ר' יואל אשר: קבלן הוא זה שיודע, ההוא לא ישלם.

ר' יצחק: אני אשלם את זה. אז אצל ערב פירושו צריכים קודם לתבוע מהאמיתי, רק אם להההוא אין, ולא רק זה, הערב יתבע אחר כך מבעל החוב בחזרה את כספו. קבלן אומר: אני במקומו, אני לוקח על עצמי בשבילו.

הלשונות של קבלן וערב ברמב"ם

ר' יואל אשר: אז **חייב לשלם אף על פי שלא קנו מידו**, אפילו לא עשו קנין, אם הוא אמר, הוא לקח אחריות באופן קבלן. אומר הרמב"ם: **ואיזהו קבלן? זה שאומר לאשה: הינשאי לזה**, התחתני עם פלוני,

ר' יצחק: ואני נותן כתובה זו.

ר' יואל אשר: הממ. אני נותן, כלומר אני נותן כבר מעכשיו.

ר' יצחק: אני ממש חייב.

ר' יואל אשר: לכאורה אם הוא מבין את זה גם כמו שהוא מתכוון רק כמו מצווה. **אבל אם אמר לה אני ערב כתובה זו**, הוא אמר לה לשון ערב שלמדנו קודם שלא מתכוונים באמת, או **אני פורע כתובה זו**, אני משלם את זה – משלם פירושו במקום ההוא או מה, כן – או **אני חייב בה**, אני מחייב, אני לוקח עלי את החוב, **וכיוצא בזה פטור**, כי זה נקרא עדיין ערב, אז פטור, כלומר לא קבלן. **אלא אם כן היה אביו**, אם ההוא הוא אביו,

ר' יצחק: או כמו שלמדנו,

ר' יואל אשר: שיש לו באמת קצת אחריות, האב לוקח כן,

ר' יצחק: מקבל ומתכוון באמת, טוב. אוקיי, עכשיו אפשר ללמוד מתי לוקחים מהערב.

הלכות המגרש את אשתו: חשש קנוניא אצל קבלן, הקדש ולקוחות

ההלכה של "ידירנה הנאה" אצל קבלן ואב

ר' יואל אשר: שיש קצת חשש. יש דין בזה, עוד חידוש בזה. **המגרש את אשתו,**

ר' יצחק: מי שנותן גט לאשתו,

ר' יואל אשר: הממ. והוא רוצה לקחת את הכסף, הוא רוצה שהקבלן או הערב ישלמו את הכתובה.

ר' יצחק: הממ.

ר' יואל אשר: אז יש דין כזה: **ידירנה הנאה**, שיהיה מדיר הנאה על אשתו, שאשתו לא תוכל יותר הנאה... שהוא לא יוכל להנות יותר מ...

שקלא וטריא: מה הפירוש המדויק של "ידירנה הנאה"?

ר' יצחק: כן, זאת תהיה לא ממנו. **ידירנה** פירושו שהיא... אני לא יודע.

ר' יואל אשר: ...שהוא לא יוכל להנות ממנה, נראה כבר למה. **ואחר כך תפרע...**

ר' יצחק: כן, **ידירנה הנאה** פירושו שהיא לא תוכל להנות ממנו, אבל... **ידירנה הנאה**, נכון? לא... אז הוא עצמו נודר, אבל...

ר' יואל אשר: אני לא יודע. הוא יעשה עליה נדר, הנאתו...

ר' יצחק: הנאתו תהיה אסורה עליה בנדר.

ר' יואל אשר: ואחר כך... אז הנאה פירושו הנאתו ממנה, הנאתה ממנו תהיה אסורה.

ר' יצחק: היא לא תוכל להנות ממנו.

ר' יואל אשר: לא, לא, נראה כבר שהוא לא יוכל להנות ממנה.

ר' יצחק: זה פירושו אבל **ידירנה**, כי זה לא הפירוש **ידירנה**,

ר' יואל אשר: כי זה יעשה עליה אסור בנדר הנאתו ממנה. הוא עושה את הנאתה שהיא...

ר' יצחק: לא תוכל להנות ממנו.

ר' יואל אשר: לא אותו עצמו. לא, לא, הוא אוסר בנדר את הנאתו ממנה.

ר' יצחק: אז רואים שזה לא פירושו **ידירנה**, כי צריך לכתוב "ידיר את עצמו".

ר' יואל אשר: לא, הוא עושה...

ר' יצחק: הוא נותן לה הנאה שהוא עושה לה עסק.

ר' יואל אשר: שוב, היא תוכל עכשיו למצוא דרך... הוא מצא כאן דרך לקבל בחזרה כסף ממנה. שהיא תוציא את כסף הכתובה, ואחר כך ילכו יחד לעשות חיים טובים עם זה.

ר' יצחק: אבל מה החילוק? באיזה אופן עושים את הנדר אני לא יודע.

ר' יואל אשר: שני האופנים טובים. אוקיי, **ידירנה הנאה**, שיעשו נדר שהוא לא יוכל להנות מהכסף ש...

ר' יצחק: היא תקבל מהכתובה. **ואחר כך...** שהיא לא תוכל להנות ממנו. **הידירנה הנאה...**

ר' יואל אשר: לאן הולך ביניהם? לא מהכסף. אם לעניין יש הנאה שהוא לא יוכל להיות איתה יותר לעולם.

ר' יצחק: בעיקרון, זה מה שזה אומר.

ר' יואל אשר: כמו שמגרש יכול להיות מחזיר גרושתו, הוא עושה נדר שהוא לא יהיה מחזיר גרושתו, כי הם אסורים בנדר אחד על השני. בדיוק, בעיקרון. חשבתי שיש דרך יותר פשוטה לעשות את זה.

אוקיי, בואו נראה: **ואחר כך תפרע מן הקבלן או מאביו אם היה ערב.** אחר כך היא יכולה לקבל תשלום מהקבלן שהוא צריך לשלם, או מערב במקרה שערב צריך לשלם, שזה כשזה האב. למה צריכים לעשות את זה? כי חוששים למקרה כזה. חוששים שזה משחק. הוא נותן לה גט, ואחר כך הוא מתחתן איתה שוב. **שמא יחזירנה** – הוא יתחתן איתה שוב. **נמצאו עושים קנוניא על נכסיו של זה** – הם עושים קנוניא, הם עושים קונספירציה איך להוציא את כספו של ההוא ולהשתמש בו יחד.

שקלא וטריא: למה לא מספיק נדר רק על הכסף?

ר' יצחק: אבל אם הוא עושה מדיר הנאה מספיק שהוא אומר ש...

ר' יואל אשר: שהוא לא יוכל להנות ממנה, ממילא הוא לא יוכל להשתמש בכסף, בכספה. כן, אבל אז כשהיא מקבלת את הכסף מהכתובה, שהוא לא יוכל להיות חלק מזה, הוא לא יוכל להיות שותף בזה.

ר' יצחק: כי,

ר' יואל אשר: כי למה יאמרו ש... יש כאן, דורשים כאן מאוד הרבה, שהוא לעולם לא יוכל להיות מחזיר גרושתו.

ר' יצחק: אז.

ר' יואל אשר: אבל מספיק שהוא עושה לכאורה נדר, נדר שהוא לא יהנה שום עניין כסף ממנה.

ר' יצחק: אפשר להתחתן איתה,

ר' יואל אשר: אבל הוא לעולם לא יהנה מהכסף שהיא תקבל מה...

ר' יצחק: מהקבלן. אי אפשר לעשות נדר.

ר' יואל אשר: בדרך כלל האיש קונה את כספה, שהוא לא יקנה אותו. אוקיי.

ר' יצחק: זה לא מספיק. אני לא יודע, כך כתוב בגמרא שיעשו.

ר' יואל אשר: מדיר הנאה, אבל זה העניין, כן, שהוא לא...

ר' יצחק: יוכל להיות מחזיר גרושתו. כן, אוקיי, זה זה. שוב, הוא יכול לגרש אותה ולקחת את כסף הכתובה, הלו?

ההלכה אצל הקדש: "מן הפודה מיד ההקדש"

ר' יואל אשר: נכון, אוקיי. **וכן המ...**

ר' יצחק: אותו דבר, דומה, מאותו החשש **המקדיש נכסיו וגירש...**

ר' יואל אשר: המקדיש נכסיו וגירש את אשתו. מי שיש לו כתובה על אשתו, והוא הולך והוא מקדיש את נכסיו לשמים. **וגירש את אשתו**, והוא מגרש את אשתו, אז רוצה עכשיו אשתו לקבל את כתובתה, כן? היא הולכת להקדש לומר: היי, הקדש לא היה צריך לקחת את זה כי זה כבר היה משועבד לי. במקרה כזה, **ידירנה הנאה**, צריך האיש לעשות גם את אותו נדר שהוא לא יהנה ממנה, כלומר שהוא לא יוכל...

ר' יצחק: להתחתן איתה.

ר' יואל אשר: ואחר כך תפרע, אחר כך היא יכולה לקבל תשלום **מן הפודה מיד ההקדש**. מה פירוש **מן הפודה מיד ההקדש**? כלומר היא יכולה ללכת להקדש ויש שם מישהו שהוא הפודה מתי?

ר' יצחק: יש משהו... לא, לא, מי שלקח את זה מהקדש, היא תיקח את זה ממנו.

ר' יואל אשר: הקדש לא מחזיק שום... אה, הקדש מוכר את הדברים. אה, זה לא פשט משהו שאפשר להשתמש. הוא נתן כלי, משתמשים בו אולי ל...

ר' יצחק: לא, בהקדש אני מתכוון ל...

ר' יואל אשר: זה נכנס למערכת ההקדש. אה, מאוד טוב, ורק מוכרים את זה מהקדש, אפשר עכשיו לקחת את זה מהאדם שקנה אותו. אבל צריך לפני זה להיות הנדר. למה צריך לפני זה להיות הנדר? מאותה סיבה: **שמא יעשו קנוניא על ההקדש**, אולי יעשו ביניהם דרך איך לקבל בחזרה מהקדש, אחרי שהם הקדישו אותו.

ההלכה אצל לקוחות וחילוק הסברא בין לקוחות לקבלן/הקדש

ר' יצחק: לומדים כך ש,

ר' יואל אשר: בדרך כלל יש את הדבר רק אצל ערב, אני מתכוון ערב או קבלן, או סתם כך, אבל אצל הקדש יש את ה... **אבל המגרש את אשתו ובאה לטרוף מן הלקוחות**, היו יכולים לכאורה גם לעשות את אותו חשבון שזו קנוניא להוציא מהקונים, מהלקוחות – **אין מחייבין אותו להדירה**. רק מה אז? **אבל נשבעת**, היא יכולה לעשות שבועה שהיא עדיין לא קיבלה את כתובתה, **וטורפת. ואם רצת תחזור לבעלה**, אם אחר כך היא רוצה לחזור להתחתן עם בעלה, היא יכולה.

למה היא יכולה לחזור לבעלה? לכאורה למה? למה לא יאמרו כאן שיש קנוניא? אומר הרמב"ם: **שכבר ידעו הלקוחות שיש עליו כתובת אשה**. הלקוחות צריכים לדעת, פעם אחת יש דבר שהוא בשטר, שיש לו קול, הלקוחות היו צריכים לשמוע שלאדם יש באמת שדה, אבל הוא משועבד לכתובת אשתו. **והם הפסידו על עצמן שלקחו נכסים שתחת שעבודה**, הם הפסידו את עצמם.

מה שאין כן אצל קבלן או אצל הקדש אין את הטיעון שהם הפסידו את עצמם, כי הקדש הוא הקדש, הקדש לוקח הכל מה שיהודים רוצים לתת צדקה להקדש. להקדש אין את החיוב לברר, ואותו דבר אצל קבלן אין לנו את המחשבה.

ר' יצחק: החילוק הוא שהוא לא קנה את זה, זה אני חושב הוא החילוק. אתה קונה משהו, קונה נכסים, יש לזה ליען, נכון? שעבוד פירושו ליען באנגלית. אתה קונה בית עם ליען, זה מה שאתה קונה. קיווית שהסיכון יצא לך לטובה? זה לא יצא לטובה. כשקבלן, אני מתכוון, זה הסיכון שהוא לוקח על עצמו את כתובתו של ההוא, אבל לא הסיכון שההוא יגנוב ממנו. אותו דבר הקדש, הוא לא עשה כלום. לוקח, זה כנראה יותר זול הקרקע, כי זה בא עם סיכון.

ר' יואל אשר: הסיכון כבר יצא לו... דרך עבודתו, כך עובדת התעשייה.

ר' יצחק: אתה קונה משהו, ואתה קונה נכסים תחת ליען, נכון, שעבוד פירושו ליען באנגלית. אתה קונה בית עם ליען, זה שלך מה שאתה קונה. קיווית שהסיכון יצא לך לטובה, לא יצא לטובה. כשקבלן, אני חושב זה הסיכון שהוא לוקח על עצמו את כתובתו של ההוא, אבל לא הסיכון שההוא יגנוב ממנו. אותו דבר הקדש, הוא לא עשה כלום. לוקח זה כנראה יותר זול הקרקע, כי זה בא עם סיכון. נכון.

ר' יואל אשר: הסיכון כבר יצא לו. זה גם סוג של חוב, כך עובדת התעשייה. הוא זה שהולך לקנות מפורקלוז'ר והוא תופס איזה דיל.

ר' יצחק: בדיוק, אתה לא יכול להיות בעל טענות, זה הדיל שלך, זה מה שעשית. ההקדש לא עושה דילים, ההקדש לקח, או אותו דבר הקבלן, הוא לא עשה דיל, הוא לא הרויח כלום מזה. אוקיי.

אישה שכותבת "דין ודברים אין לי עמך" ללוקח

ר' יצחק: עכשיו נלמד עוד דברים שלא מתכוונים ברצינות. זה מאוד חשוב לדעת מה אנשים מתכוונים ברצינות ומה לא.

ר' יואל אשר: כן? זה מאוד קשה להבין את זה. אנשים חושבים שמסתכלים כמה קמוץ המצח, אבל בדרך כלל זה לא עובד כך. אז כך, **הבעל שמכר נכסיו**, מה?

ר' יצחק: יש כללים בגמרא.

ר' יואל אשר: כן, בעל שמכר את נכסיו, ואחר כך באה האישה ללוקח.

ר' יצחק: כלומר, הלוקח מבקש את זה כאילו, יש בעיה. כל נכסי בעל משועבדים לכתובה. אז הלוקח לא רוצה, נראה שהוא לא רוצה את הדיל.

ר' יואל אשר: אז בא ה, אז בעל...

ר' יצחק: הוא מכר נכסים,

תרגום לעברית

ר' יואל אשר: וזה היה כנראה חלק מהעסקה, כך צריך לומר. נכון, הוא מכר נכסים, והוא קיבל כתב מאשת המוכר, **ואחר כך כתבה אשתו**, אשת המוכר שלחה **ללוקח**, לקונה הנכסים, היא שלחה וכך: **דין ודברים אין לי עמך**. אין לי איתך שום דין ודברים, אין לי עליך טענות. כלומר,

ר' יצחק: זה רמז, זה נקרא באנגלית... זה,

ר' יואל אשר: אנחנו יכולים להבין שזה רמז, כך לפחות טוען הלוקח. זה רמז ש,

ר' יצחק: ש**דין ודברים אין לי עמך** פירושו אינדמניפיקציה באנגלית.

ר' יואל אשר: **דין ודברים אין לי עמך**, זה כמו שהיא מוותרת על זה. שבדרך כלל אנשים יודעים שכאשר הם קונים קרקע, שהקרקע אולי משועבדת לכתובה. היא כתבה:

ר' יצחק: בוודאי משועבדת, לא אולי.

ר' יואל אשר: הכל בסדר, אין לנו שום בעיה.

ר' יצחק: באנגלית זה נקרא ווייבר, או משהו כזה.

ר' יואל אשר: אני פטורה. גילוי דעת שאנחנו בסדר,

ר' יצחק: אנחנו בסדר.

ר' יואל אשר: אז אז **והסכימה למעשיו**, היא הסכימה למעשים של הבעל שכן, אפשר למכור. כן, למדנו קודם, שהרבה פעמים האישה יכולה למנוע. למדנו הרבה. לא, לא, אל תגיד שהיא יכולה למנוע. הוא לא יכול תיאורטית לגמרי למכור, כי תמיד נשאר שמה, והיא יכולה לטרוף,

ר' יצחק: וכאן היא אומרת: "לא, אני יכולה לאשר." והיא הסכימה. [[#2]] וכאן היא הסכימה.

הטענה של "נחת רוח עשיתי לבעלי"

ר' יואל אשר: **אף על פי שקנו ממנה**, אפילו עשו על זה קנין, **הרי זו טורפת**, היא כן יכולה אחר כך לבוא ולטרוף את הקרקע לכתובתה. למה? אפילו היא כתבה את כל הדברים היפים האלה, למה? כי אנחנו אומרים, יש אומדנא שחז"ל אומרים: **שלא כתבה לו**, היא לא כתבה לו, **אלא כדי שלא יהיה בינה ובין בעלה קטטה**. בדרך כלל כאשר אישה כותבת דבר כזה לאו דווקא היא התכוונה ברצינות, כמו שלמדנו קודם שיש דברים שכאשר אנשים כותבים, הם לא מתכוונים באמת. אהה. אז כאשר אישה כותבת דבר כזה אנחנו חושבים שהיה לחץ מהבעל.

ר' יצחק: זה לא לחץ, זה נורמלי. היא עכשיו, אחר כך היא התגרשה, או מתה זה סיפור אחר.

ר' יואל אשר: אבל כשאת לא רוצה

ר' יצחק: להתקוטט עם הבעל.

ר' יואל אשר: הבעל מבקש, אז אין בעיה, אני עושה את זה.

ר' יצחק: לא, אנחנו לא אומרים שהיא עשתה את זה בכנות, היא שלחה אאוט אוב

ר' יואל אשר: מרצונה החופשי היא שלחה את המילים, היא עשתה בגלל הבעל, **ויש לה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי**. כן, מרצון חופשי, אבל הרצון החופשי הוא בגלל הבעל, שלא תתקוטט איתה. וממילא היא לא התכוונה באמת, היא לא באמת קיבלה,

ר' יצחק: אז היא לא באמת ויתרה. [[#3]] לא.

דיון: למה זה לא "דברים שבלב אינם דברים"?

ר' יואל אשר: מעניין, כי בדרך כלל אנחנו אומרים שדברים שבלב אינם דברים,

ר' יצחק: כן? לא, זה רק דברים שלא ברורים.

ר' יואל אשר: דברים שברורים... כך? כשיש אומדנא המוכחת,

ר' יצחק: רגלים לדבר? רגלים לדבר. יש הלכות בשולחן ערוך סימנים שלמים של דברים שאנשים לא מתכוונים ברצינות, וזה אחד מהם.

צריך תמיד לדעת, כשאדם התחתן, אי אפשר לצפות מאישה ש, אם היא רוצה את הבסיס שלה, צריך להבין, יש זכות בסיסית של אישה, היא יכולה לגבות כתובה, יש שעבוד. אי אפשר לצפות שזה אומר שעכשיו היא צריכה להתקוטט עם בעלה עכשיו כשהם חיים טוב בחיים ושלום ולומר: "לא, אני לא נותנת לך למכור." הוא איש עסקים, הוא מוכר נדל"ן, היא תתערב עכשיו? היא לא תתערב. אחר כך, כשהם כבר מתקוטטים או מתים, בוודאי היא לא מתכוונת לזה, זה לא ויתור אמיתי איזה דבר כזה. נכון. [[#4]]

שני אופנים שבהם הויתור של האישה כן חל

אופן א: כשהקונה עושה קודם קנין עם האישה לפני המכירה

ר' יצחק: אבל מה? אם הולכים הפוך. יש על זה עצה. אם רוצים כן,

ר' יואל אשר: קודם עושים בסדר אחר.

ר' יצחק: קודם הולכים לאישה. לא שהולכים לבעל, הבעל כבר מכר, אחר כך אומרים: "אה, יש לי בעיה, יודעת מה? אני כבר מסכימה." לא, קודם הולכים לאישה.

ר' יואל אשר: אבל באמת מה שנעשה, באמת בהכנת הקנין **אם קנו מן האשה** שהמוכר, שהקונה רצה לוודא לפני כן שהאישה מוותרת על הקרקע. והוא עשה קנין על זה **תחילה שאין לה שעבוד על מקום זה,**

ר' יצחק: ואחר כך מכר אותו הבעל,

ר' יואל אשר: אז פשוט שהוא קנה על דעת זה שהאישה אכן ויתרה.

ר' יצחק: היא לא ויתרה בגלל מכירתו, היא ויתרה סתם כך קודם,

ר' יואל אשר: ואז, היא יכולה גם כאן לומר נחת רוח לבעלי שיוכל לעשות מה שעשה.

ר' יצחק: לא, לפני כן, הוא הלך הוא דיבר

ר' יואל אשר: איתה לפני המכירה. לא, אני לא יודע על זה, כי במקרה אי אפשר לומר נחת רוח עשיתי לבעלי לפי מה שאני חושב.

ר' יצחק: תסתכל במשנה, לשון המשנה היא: **לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל, לקח מן האשה וחזר ולקח מן האיש מקחו קיים.** כלומר קודם הוא הולך לאישה. לא שהבעל בא, אני מכרתי, ואחר כך הלכו אליה,

ר' יואל אשר: הוא הולך לאישה קודם.

ר' יצחק: הוא עושה עסקה. נשים יכולות לעשות עסקאות, כן? בוא נבין. כנראה היא קיבלה משהו על זה, היא נתנה לו את השעבוד, הוא שילם לה עשרה שקל, אומר זרוק את השעבוד שלך. היא לא חשבה שהיא תתגרש, זה היה, זה היה כדאי, כמו שהיא יכולה למכור את הכתובה. הוא עשה עסקה איתה קודם, והיא הסכימה, לא בשביל בעלה, לא אחרי שהבעל כבר מכר. הוא קודם עשה עסקה איתה, אתה יכול להבין לי לוותר על השעבוד שלך על מה שיש לי על... למה? אולי ב... הוא שילם לה. אין הבדל למה.

ר' יואל אשר: אוקיי, במקרה כזה **אינה טורפת** אותו

ר' יצחק: כי היא באמת ויתרה.

אופן ב: כשהאישה כבר במכירה קודמת סירבה לבעלה

ר' יואל אשר: טוב מאוד. **וכן אם מכר הבעל,** הבעל מכר, **ואמר לאשתו לכתוב ללוקח דין ודברים אין לי עמך.** במקרה שהבעל ביקש מהאישה, כתבי לקונה את **דין ודברים אין לי עמך** שאת מוותרת. **ולא כתבה ולא הסכימה למעשיו, ונפסד המכר,** ואכן הוא לא יכול היה לעשות את העסקה. **וחזר הבעל ומכר לאיש אחר,** אחר כך הוא הלך והוא מכר לשני, **בין אותה השדה בין שדה אחרת.** וכאן, **אחר שמכר הבעל,** אחרי שהוא מכר, היא הסכימה אחר כך **למעשיו, וקנו מידה,** אפילו עשו קנין **שאין לה שעבוד על שדה זו.**

ר' יצחק: היו צריכים לעשות קנין, אבל אם עשו קנין. כן.

ר' יואל אשר: אז אישה כזו **אינה יכולה לטרוף.** למה? כי לאישה אין את הטיעון לומר שהיא לא התכוונה באמת. **שאינה יכולה לומר** אני עשיתי את זה רק בגלל **נחת רוח עשיתי לבעלי,** כי בעלי עשה לחץ, זה היה כבר אחרי המכירה.

ר' יצחק: למה? **שהרי בראשונה,**

ר' יואל אשר: שהרי בראשונה, האישה כבר הדגימה קודם כשהיה מעשה דומה, **שכשלא רצת,** שכאשר היא לא רצתה, **לא הלכה כרצון בעלה.** היא כבר הראתה שהיא לא אישה חלשה שעושה תמיד נחת רוח לבעלה, כמו שלמדנו: מהלך בתאוות לבו, ברוחו. כן, שניהם, בבית, עסקים, לא יודע איך כאן. אבל האישה מראה שהיא לא מהסוג הזה.

דיון: הערכה אינדיבידואלית בבית דין

ר' יואל אשר: מעניין מאוד. זה לא כזה... בדרך כלל חז"ל לא עושים את זה. בדרך כלל חז"ל אומרים שזה וזה הכלל. כאן עושים, מסתכלים על האישה, ה... היחסים האינדיבידואליים שלכם.

ר' יצחק: אוקיי, ואני מאמין שההלכה היא עד היום הזה שבאים לבית דין אם זה נוגע, ובודקים במצב אם זה מסתבר כך או כך. זה רק הגדרות כלליות,

ר' יואל אשר: ובמקרה כזה... אם בכלל האישה היא תמיד המנהלת, היא הבוס בבית, אפשר תמיד לומר אפילו היא עדיין לא הדגימה פעם אחת.

ר' יצחק: אוקיי. יש מושג כזה באופן כללי ב... ווטאבר.

ר' יואל אשר: כבר, אומר הרמב"ם הלאה. כן.

ר' יצחק: על כל פנים, זו הלכה מעניינת מאוד. אתה צודק שמעשית לפסוק כנראה חסר לדעת את המציאות, אבל החכמים נתנו את הארבעה אופנים. כן? כן.

אדם עם שתי נשים שהראשונה מוותרת לקונה ("מבוי סתום")

ר' יואל אשר: עכשיו יש הלכה מעניינת. עוד הלכה במעשה כזה של... כשהאישה מוותרת.

ר' יצחק: יש הולכים להיות תקועים.

ר' יואל אשר: אוקיי? והם יפגשו בפרשת דרכים שאין לה דרך יציאה. מבוי סתום. **מי שהיו לו שתי נשים ומכר את שדהו,**

ר' יצחק: אדם יש לו שתי נשים,

ר' יואל אשר: ועל שתיהן יש לו כתובה, והוא הלך ו

ר' יצחק: הוא מכר את שדהו. ואחת מהן...

ר' יואל אשר: אחד מהקונים הלך והוא עשה קנין, **וקנה הלוקח מיד הראשונה,** הוא דיבר עם האישה הראשונה, האישה שיש לה את הכתובה הראשונה, שיש לה את דין הקדימה, והיא קיבלה קנין **שאין לה שעבוד על שדה זו,** שהיא לא מחזיקה שעבוד על השדה הזה, היא מוותרת על השעבוד שלה, על זה שהשדה משועבד לכתובתה, היא מוותרת על זה, **ואינה טורפת אותה מן הלוקח,** היא לא תלקח את הקרקע מהאדם שקונה אותה, היא מוותרת על זה.

אומר הרמב"ם, מדברים **והיה קנין המועיל,** באופן שזה טוב, **שאינה יכולה לטעון בו נחת רוח עשיתי לבעלי,** לא באופן שעשו כשהיא יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי, אלא באופן שכן טוב. למשל עשו עוד לפני, הלכו קודם לאישה,

ר' יצחק: עוד לפני הבעל.

ר' יואל אשר: או שהיא אישה כזו ש, ווטאבר. כן. **ואחר כך מת,** אחר כך הבעל מת, **או גירש,** הבעל מת, ושתיהן נעשות אוטומטית אלמנות ומבקשות את כתובתן, או שהוא גירש את שתיהן, אז כך:

השניה, האישה השנייה, מעולם לא ויתרה על השדה, היא **מוציאה מיד הלוקח,** היא יכולה ללכת, השדה משועבד גם לכתובתה, היא יכולה ללכת ולהוציא את הכתובה מידי הקונה שקנה את השדה. למה? **שהרי לא קנו מידה ללוקח,** היא מעולם לא עשתה קנין שהיא מוותרת על השדה.

אבל כאן מתחילה בעיה. אחרי שהיא הולכת והיא מוציאה מהקונה, יכולה לבוא הראשונה, האישה הראשונה, זו שויתרה לקונה, עכשיו אבל השדה כבר לא אצל הקונה, הוא אצל האישה השנייה, הכתובה השנייה, יכולה הראשונה ללכת ולהוציא את השדה **מיד השניה, מפני שהיא קדמה.** היא יכולה לומר יש לי זכות קדימה שכאשר יש שדה שלא נמכר, שכאשר יש שדה אני באה קודם, **ולא הסירה...** איי, הסרת את השעבוד שלך, ויתרת? לא ויתרתי לך, ויתרתי רק לקונה. כלומר אפשר כשאומרים היא איבדה קשר לשדה. לא, לא איבדתי את הקשר שלי לשדה.

ר' יצחק: לא, היא כן איבדה את הקשר לשדה כשהוא אצל הקונה, אבל כשהוא אצלה, עכשיו יש אצלה.

ר' יואל אשר: אם זה היה עובר מהקונה ישירות אליה,

ר' יצחק: זה היה לה... זה עובר אליה, זה עובר אליה!

חוזרות חלילה

ר' יואל אשר: מפני שהיא קדמה. היא יכולה לומר: יש לי זכות קדימה, שכאשר יש שדה – הוא לא נמכר – כשיש שדה, אני באה קודם. **ולא הסירה שעבודה אלא מפני הלוקח.** איי, ויתרת על השעבוד שלך, ויתרת? לא ויתרתי לך, ויתרתי רק לקונה. כלומר, אפשר כשאומרים היא איבדה קשר לשדה. לא, לא איבדתי את הקשר שלי לשדה.

ר' יצחק: לא, היא כן. הקשר חסר כשהוא אצל הקונה, אבל כשהוא אצלך, עכשיו יש אצלך.

ר' יואל אשר: אם זה היה עובר מהקונה ישירות אליה, זה לא היה לה.

ר' יצחק: זה עובר אליה. הראשונה לא יכולה לקחת מהקונה כלום.

ר' יואל אשר: אתה חייב אבל עדיין לומר, שכשזה מגיע אליה זה עדיין כמו נכסי הבעל.

ר' יצחק: כן, כן, בוודאי, היא קיבלה חזקה. אוקיי.

ר' יואל אשר: יכול להיות שזה לא נכסי הבעל, כי עכשיו כשהיא גבתה אותו היא היתה היחידה שמגיעים לה נכסי הבעל. לא אומרים כך.

ר' יצחק: מה כתוב כאן? מה קורה?

ר' יואל אשר: זה בכל מקרה, נשארים תקועים. **וכשתחזור השדה לראשונה,** יכול לבוא הקונה ולקחת ממנה. זה קורה אוטומטית? **מוציאה הלוקח מידה,** מבהירים שאין כאן דרך יציאה. **מוציאה מידה, שהרי קנו מידה לו.** כמו שהקונה הראשון יכול לומר: ויתרת לי על השדה. אהא. אבל אז יכולה לבוא השנייה שוב להוציא מהקונים. אז אין דרך יציאה, או מה צריך לעשות?

ר' יצחק: וחוזרות חלילה, זה מסתובב בסביבון.

ר' יואל אשר: כן, ואפשר מזה לייצר חשמל. **עד שיעשו פשרה ביניהם.**

ר' יצחק: בקיצור, הן, שתי הנשים, יצטרכו למצוא עצה.

שיחה: האם הגלגל החוזר עובד אוטומטית והכלל של מושכלות ומפורסמות

ר' יואל אשר: הן יצטרכו למצוא עצה. אבל זה ממש מעניין: אם אומרים שהכל עובד אוטומטית כמו שנראה כאן, הייתי צריך גם לומר שזה עובד אוטומטית שכשזה יוצא מהקונה זה הולך לאישה השנייה, כי היא זו שתבעה אותו, ומפני שהאישה הראשונה כבר ויתרה על זה.

ר' יצחק: זה הולך לכתובה. כן, לאישה השנייה אין עם הקונה כלום.

ר' יואל אשר: למה אתה אומר שיש רשות שנקראת כתובה? אין יותר כתובה. הכתובה כבר נפסקה, כי האישה הראשונה ויתרה. האישה השנייה יכולה כן לקבל אותה.

ר' יצחק: והיא מקבלת אותה. היא לא ויתרה על כתובתה, היא ויתרה על הקרקע, והקרקע היא הקרקע היחידה שיש לו. לא, לא, היא עשתה עסקה עם הקונה, היא לא ויתרה על שום קרקע. היא עשתה עסקה עם הקונה שהיא לא תיקח ממנו. אני שומע, אני שומע. אני רק מעלה נקודה.

על כל הלכה שתי הנשים... אני רוצה לומר כלל, כבר אמרתי, עברו כמה שבועות ולא הזכרתי את הכלל. הרמב"ם אומר בכמה וכמה מקומות, שכל התורה כולה חוץ מאנכי ולא יהיה לך היא מכת המפורסמות והמקובלות, לא המושכלות.

מה זה אומר? מושכלות פירושו אמת לאמיתה, שאי אפשר לומר אחרת – שיש אל אחד ולא שניים. מי שאומר אחרת הוא טועה לגמרי; צריך להתווכח איתו, אבל הוא טעות. כל ההלכות האחרות חוץ מזה, אומר הרב, נקראות מפורסמות. מה זה מפורסמות? שזה יכול היה להיות אחרת.

ממילא למצוא הלכה ולומר שהייתי יכול לחשוב אחרת זה בכלל לא חכמה. החכמה היא בכלל אם אי אפשר לחשוב אחרת, כלומר, אם בכלל אי אפשר לחשוב כך – יש כמו פרה אדומה, כזה מטהר טמאים ומטמא טהורים, זו סתירה – זו קושיה שצריך לענות עליה. אם אתה יכול להסביר את ההלכות, מספיק להסביר שזה כן יכול להיות כך, שיהיו מרוצים, כי כמעט כל הלכה בודדת יכלה להיות אחרת. לא נורא.

ר' יואל אשר: ומחדדים רק את הנקודה. זו רק דרך לחדד את הנקודה.

ר' יצחק: כן, כן. לא, אני אומר... אני רוצה להעלות יסוד חשוב: במיוחד מה שמעניין אותי הוא,

ר' יואל אשר: כי כשאתה אומר...

ר' יצחק: אמרת שזה עובד בשניות, הפשט הוא שזה עובד אוטומטית. לא, הכוונה רק לומר שיש כאן מצב מעניין של איך שתביעה, שמי שיש לו את הזכות אין לו את הזכות, ומי שאין לו את הזכות יש לו את הזכות. זה משהו כזה, כל הדרך של לומר שזה פרדוקס, דרך אגב... פרדוקס בהלכה... יש לזה לשון למדנית, כן? הלומדים אומרים, יש שני הפכים בנושא אחד, גלגל החוזר, אבל זה לא ממש גלגל החוזר, מבין למה אני מתכוון? אני יכול לחשוב על אחרים... אין לי עכשיו על המקום, אבל אני זוכר שיש על מה לחשוב מקרים אחרים כאלה שהם בעיה דומה.

ר' יואל אשר: והשאלה היא כאן, כשכתוב "**מוציאה הלוקח מידה**", האם הכוונה שזה קורה אוטומטית,

ר' יצחק: או שהוא מתכוון לומר, יכול להיות שהלוקח יכול לבוא... הוא לא עושה כלום, ואם הלוקח הולך מזה,

ר' יואל אשר: אז טוב, יש לזה את הראשון עכשיו.

ר' יצחק: בקיצור, אין בעיה, הם לא צריכים...

ר' יואל אשר: זה לא פשט שזה קורה אוטומטית. זה לא פשט שבית דין...

ר' יצחק: פשט הפרדוקס הוא כאן, שיש לך זכות לקחת מהשדה, אבל אין לך זכות לקחת עבור הכתובה. זו הבעיה הבסיסית.

צדקת. ר' יואל דוד שאול אומר, שאפשר לומר שהדרך שזה לקח, אני הפכתי... כי זה לא לוקח זמן, כל הדברים האלה לא לוקחים זמן, אי אפשר לומר את זה. זה כאילו ההיגיון. אם מחלקים את הכתובה זה צריך ללכת לראשון ולא לשני, דווקא הראשון יש לו... צדקת. בקיצור, אפשר היה לחשוב אחרת. אני מסכים.

הלכות אלמנה וגרושה שמוכרות קרקע עבור כתובתן

ר' יצחק: אוקיי, עכשיו. בואו נלמד איך עובד זה שמוכרים את השדה. ויש פרטים שכבר למדנו קצת, יש דבר כזה הכרזה, יש על מה אפשר לעשות יותר כסף, יש פחות כסף, צריך לדעת את ההלכות של זה.

אלמנה מוכרת שלא בבית דין מומחין

ר' יואל אשר: כבר. **אלמנה**, אישה היא אלמנה, **בין מן האירוסין בין מן הנישואין**, בין אלמנה שכבר היה לה חתונה, בין אלמנה שהיה לה רק קידושין,

ר' יצחק: אהה.

ר' יואל אשר: ועכשיו הבעל מת והיא רוצה לקחת כתובה. **נשבעת**, היא צריכה להישבע, כמו שלמדו שאלמנה צריכה תמיד להישבע ליתומים, שבועת היתומים, **ומוכרת**, ואחר כך היא יכולה ללכת למכור **מקרקע בעלה ונפרעת כתובתה**, היא מקבלת תשלום הכתובה. אהה.

איך היא יכולה לעשות את המכירה? **בין בבית דין**, יש מקומות שאפשר לדרוש שבית דין מומחין צריך ללוות את המכירה, כדי לוודא שאתה לא מזלזל בכסף של האחר וכדומה. אהה. אבל כאן היא יכולה

ר' יצחק: לעשות **בין בבית דין מומחין**,

ר' יואל אשר: יש קרקעות, מומחה נדל"ן, נכון? נכון, בין בית דין שהם מומחין לענין זה מבית דין שהם מומחין בקרקעות, **בין שלא בבית דין מומחין**, אבל זה אז, **והוא שיהיו השלשה אנשים נאמנים ויודעים בשומת הקרקע.** אהה. לא ממש מומחין, אבל לפחות שהם ידעו קצת, ויהיו אנשים נאמנים.

ר' יצחק: אולי הם לא צריכים לדעת את ההלכות, צריך רק להיות אנשים ישרים ש... כלומר, אה אכן עשיתי טעות, מומחין פירושו שהם יודעים חושן משפט, אבל הם יודעים אולי מומחין,

ר' יואל אשר: מומחין הם בית הדין שהוא מושלם, שיודע הכל. אני אומר שלא צריך להיות שהמומחין חייבים לדעת הכל, אבל לפחות שידעו את זה מאוד טוב.

ר' יצחק: אבל בית דין, איי, אני חושב שהוא מביא שיש חילוק, הוא מביא שבגמרא כתוב שיש חילוק בין בית דין למומחין. כלומר, יש דבר כזה: **אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בבית דין.** ללכת

לבית דין, לבית משפט, אני לא יודע אם יש דבר כזה בית דין, זה כאילו בזיון; היא צריכה ללכת לבית משפט לקחת את כסף הבעל, זה בושה. ללכת לשמאים...

ר' יואל אשר: קודם ראינו בשבועה שזה גם בושה, כן?

ר' יצחק: נכון, נכון, גם ראינו דבר כזה. זה נעשה בושה.

ר' יואל אשר: גם ראינו דבר כזה.

ר' יצחק: כן. בקיצור, לא כתוב, אתה אמרת, אני לא יודע, אולי איפשהו ראית שכתוב. בכל אופן, בית דין זה לא דרך. אבל סתם ללכת לוועד של שלושה שמאים, כן, שהם מבינים וזה לא בעיה. אז ממילא זה הדין של אלמנה, שהיא צריכה לעשות שבועה אכן כמו שלמדו קודם, אבל הם לא צריכים בית דין מומחין.

ר' יואל אשר: כן? נכון? אבל שלושת האנשים צריכים להיות נאמנים, בוודאי. **ויודעים בשומת הקרקע**, הם יודעים איך מעריכים קרקע.

ר' יצחק: העיקר שהם לא בית דין, בית דין זו בעיה.

אחריות המכר על נכסי יתומים

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם: **"ואחריות המכר על נכסי יתומים"**.

ר' יצחק: מה פירוש אחריות המכר? אחריות המכר זה אומר, באידיש, הביטוח, כן? בכל פעם שקונים נדל"ן, צריך לקנות ביטוח נדל"ן. למה? כי אולי יבוא מישהו ויאמר שיש לו שעבוד על הנכס, צריך ללכת אליו. אז תמיד יש מישהו שלוקח על עצמו את האחריות של המכר. כאן, אחריות המכר היא לא על האישה, אלא על היתומים.

ר' יואל אשר: כי האישה צריכה לקבל תשלום. אם האישה לא תוכל להחזיק את הכסף, כי יחזירו ממנה, כי הקרקע שייכת...

ר' יצחק: היא כבר באמת משועבדת לחוב,

ר' יואל אשר: היא תוכל לחזור ליתומים ולקחת מנכסים אחרים שהבעל השאיר כתובה. כי האחריות יש להם, נכסי יתומים, שאם זה לא יסתדר הם יצטרכו לתת מנכסים אחרים שירשו. זו אלמנה.

גרושה מוכרת בבית דין מומחין ובהכרזה

ר' יואל אשר: **"אבל הגרושה"**, שהיא לא נשבעת, **"לא תמכור אלא בבית דין מומחין"**. היא תמכור אבל בבית דין מומחין,

ר' יצחק: כי גרושה לא אכפת לה שהיא תצטרך ללכת לבית דין.

ר' יואל אשר: לא חוסים עליה כל כך.

ר' יצחק: הבעל לא חס עליה, מדברים על הכסף שלו.

ר' יואל אשר: כלומר יותר שהבעל לא מוותר אלא

ר' יצחק: באופן שהבעל

ר' יואל אשר: יכול לדרוש את הרמה המחמירה, הסטנדרט הגבוה ביותר.

ועם זה בא עוד הלכה, שכשמוכרים בבית דין מומחה שיש לו דין בית דין: **"וכל המוכרת בבית דין לא תמכור אלא בהכרזה"**. היא יכולה לדרוש שבית הדין צריך קודם להכריז שהולכים למכור את זה, וכך לוודא שהיא מקבלת את הטוב ביותר עבור כספה וכדומה. מהי ההכרזה? ההכרזה היא עוד דרך להבטיח את הקניין הטוב ביותר.

ר' יצחק: אומר הרמב"ם, אם אתה לא יודע מה זה,

ר' יואל אשר: **"ובהלכות הלואה יתבאר משפט מכירת בית דין היאך היא"**, איך עובדים הדינים של מוכרת בבית דין. למעשה הרמב"ם יכול היה לומר את זה קודם במילים "בית דין יורדין לנכסיו",

ר' יצחק: זה גם מוכרים. כן,

ר' יואל אשר: כמה פעמים היה בית דין יורדין לנכסיו, כן.

דיוק בלשון הרמב"ם במוכרת שלא בבית דין

ר' יואל אשר: **"אבל המוכרת שלא בבית דין"**, כשהיא מוכרת שלא בבית דין, כמו במקרה הראשון באלמנה, **"אינה צריכה הכרזה ואף על פי שהן שלשה נאמנים ויודעים השומא"**. כלומר, אפילו את זה דורשים כן – כן מה שהוא מתכוון? – אפילו כשדורשים כן שיהיו שלשה נאמנים ויודעים השומא, אבל הכרזה לא צריך.

ר' יצחק: אהה, לא, הוא טוען שאפשר לחשוב שצריך כן שלושה אנשים, שזה בעצם בית דין. לא, בית דין, הדין של הכרזה של בית דין הוא דווקא כשהולכים לבית הדין הרשמי. אני חושב שזה כמו...

ר' יואל אשר: הלשון שלו מעניין. אפילו החמרת שצריך לפחות להיות שלשה נאמנים, תחשוב שזה נקרא בית דין, אבל הכרזה לא צריך.

ר' יצחק: אני חושב שהשכל פשוט. בית דין זה כמו שאמרת קודם, איך קוראים לזה? עיקול. הולכים לעיקול, זה פשוט שזה כמו מכירה, אנשים חושבים שזה לא מכירה ראויה. זה כמו יותר... איך אומרים? זה כמו... תופסים החוצה. אנשים תופסים בזול, אז נגד זה באה הנושא של הכרזה. סתם אדם מוכר, סתמא האדם עצמו יוודא שיהיה מחיר טוב.

ר' יואל אשר: אבל הלשון שלו מאוד מוזר, כן? הוא אומר: **המוכרת שלא בבית דין אינה צריכה הכרזה.** אומר הוא: אה, למרות שזה כן בית דין? הלשון שלו היא שזה לא בית דין. זה מה שהוא מתכוון לומר. כן, בסדר. הוא נותן כבר את התשובה שלו במסגור של השאלה,

ר' יצחק: כן? כן, לא, יכולת לומר שיש לזה דין של מכירת בית הדין, קא משמע לן שאין לזה.

אלמנה שמוכרת לבדה – בינה לבין עצמה

ר' יצחק: אוקיי, עכשיו הולכים ללמוד מה קורה אם היא מכרה, האם היא אכן קיבלה את הסכום הנכון – היא קיבלה יותר מדי כסף, או מעט מדי כסף – מה קורה?

ר' יואל אשר: אומר הוא: **אלמנה שמכרה קרקע בכתובתה בינה לבין עצמה**, היא הלכה לבד ומכרה, **אם מכרה שוה בשוה**, אם מה שהיא מכרה היה במחיר הנכון – היא לא הלכה לבית דין וכו', היא מכרה לבד – אז אם היא מכרה במחיר הנכון שוה בשוה, **מכרה קיים, ונשבעת שבועת אלמנה אחר שמכרה.** אחרי המכירה היא צריכה לעשות שבועת אלמנה שהכסף אכן שלה ושהבעל מעולם לא מחל לה, וכן הלאה.

אומר הרמב"ם: **והוא שמכרה לאחר**, זה רק אם היא לקחה קרקע והיא מכרה אותה לאדם שלישי. לאדם שלישי והשתמשה בכסף, אבל

ר' יואל אשר: אם מכרה שוה בשוה, אם מה שהיא מכרה היה במחיר הנכון, היא לא הלכה לבית דין, היא מכרה לבד. אם היא מכרה במחיר הנכון **שוה בשוה**, אז **המכר קיים. ונשבעת שבועת אלמנה אחר שמכרה**, אחרי המכירה היא צריכה לעשות שבועת אלמנה שהכסף אכן שלה, שהבעל מעולם לא מחל לה, וכן הלאה.

מה אומר הרמב"ם? **והוא שמכרה לאחר**, זה רק היא לקחה קרקע והיא

ר' יצחק: מכרה אותה ל

ר' יואל אשר: אדם שלישי והשתמשה בכסף. **אבל אם שמה לעצמה**, היא העריכה את השווי והיא לוקחת אותו לעצמה, **לא עשת כלום, ואפילו הכריזה**, היא לא עשתה כלום. היא לא יכולה לתפוס כך לעשות שומא, הכרזה. אפילו אם היא עשתה הכרזה.

זה מאוד דומה למה שהרמב"ם אמר, ששותף לא יכול לתפוס לומר "זה וזה מגיע לי" בלי להתחלק כראוי, זוכר? בקידושין היתה הלכה כזו. האישה חושבת שהיא עושה שומא, אפילו אם השומא שלה נכון, אתה מתנהג כאן נגד היורשים האחרים, צריך לחשב את זה. אי אפשר לתפוס, אין כאן תפיסה. כן.

מכרה שוה מאה במאתים או שוה מאתים במאה

ר' יואל אשר: היתה כתובתה מאתים, ומכרה שוה מאה במאתים, מה קורה במקרה כזה? אישה יש לה כתובה של מאתיים, ויש לה משהו מהבעל, קרקע שאנחנו יודעים דרך העולם שהיא שווה מאה, והיא הצליחה לקבל עליה מאתיים. יש לה עסקה טובה, אישת מכירות טובה, היא תפסה על זה מאתיים.

או שוה מאתים במאה, או להיפך, היא לקחה משהו ששווה מאתיים, והיא לא עשתה עסקה טובה, היא מכרה אותו במאה. אז בשני המקרים אומרים לנו: **נתקבלה כתובתה**, היא כבר קיבלה את כתובתה.

בשני המקרים היא יכלה לטעון שמגיע לה עוד מאה, משתי סיבות הפוכות:

* כשהיא תפסה מאתיים מדבר ששווה מאה, היא יכולה לומר: הבעל נתן לי רק מאה. מה שהצלחתי למכור אותו טוב זה שלי, זה כבר כמו מציאתה, שעכשיו אני כבר אלמנה זה שלי.

* ואותו דבר להיפך היא יכולה לטעון: אני קיבלתי רק מאה, כי אני לא קיבלתי עזרה, אני לא יכולתי למכור ביותר ממאה.

למעשה הוצאת מבעלך מאה, הוצאת מאתיים. זה קצת פסק חד צדדי, אבל בשני המקרים אומרים נתקבלה. היא נופלת. לא, אבל במכרה שוה מאתים במאה היא יכלה לומר אני רק

ר' יצחק: קיבלתי מבעלי מאה.

ר' יואל אשר: רואה שב

ר' יצחק: שוה מאתים במאה

ר' יואל אשר: אומרים: למעשה לקחת ממני מאתיים. היא לא היתה צריכה למכור, היתה צריכה ללכת לבית דין.

ר' יצחק: אוקיי כן, אני רק אומר שאפשר כן להסביר את זה היטב. בשתי הדרכים קיבלת. **ואין לה כלום. ובלבד שתשבע שבועת אלמנה,**

ר' יואל אשר: היא צריכה אבל להישבע שבועת אלמנה,

ר' יצחק: שמה? כן, למה היא צריכה שבועה? כל אלמנה צריכה לקבל שבועה. היא צריכה בכל מקרה לעשות שבועה.

ר' יואל אשר: אין לזה קשר לכלום.

ר' יצחק: מה עם המכירה? שבועת אלמנה היא צריכה תמיד לעשות, כאילו אחרי המכירה כן.

מכרה שוה מאה ודינר במאה

ר' יואל אשר: היתה כתובתה מאה, ומכרה שוה מאה ודינר במאה, אז **מכרה בטל**.

ר' יצחק: אז מכרה בטל. כי היא מכרה פחות ממה שכדאי, מבין?

ר' יואל אשר: אולי היא מכרה,

ר' יצחק: אולי שוב אם היא מכרה מכרה בטל כי ה

ר' יואל אשר: דינר האחרון היא לקחה מעבר לכתובתה,

ר' יצחק: ההפסד שלה, היא מכרה במאה. אבל היא הרוויחה מאה. ה

ר' יואל אשר: דינר בכלל לא שלה,

ר' יצחק: כל המכר בטל. מאיפה היא לקחה את הדינר הנוסף?

ר' יואל אשר: למה היא לא יכולה לומר: "אני אחזיר דינר לירושת בעלי"? אולי היא יכולה.

ר' יצחק: מכירה, אין לה זכות לעשות את כל המכירה.

ר' יואל אשר: כן אבל אוקיי, אני מחזירה עכשיו את הדינר, למה אתה צריך עכשיו לבטל?

ר' יצחק: אפילו אמרה,

ר' יואל אשר: אפילו אמרה אני אחזיר את הדינר ליורשים מכרה בטל.

ר' יצחק: לא, כי לא היה לה זכות, אין לה זכות בכלל לעשות דבר כזה. יש לה בקושי זכות בכלל למכור לבד סתם,

ר' יואל אשר: בדרך כלל צריך ללכת

ר' יצחק: לבית דין, היא צריכה לקבל רשות מבית דין שלושה מומחים,

ר' יואל אשר: היא היתה צריכה לקבל רשות לזה, היא עשתה שלא ביושר אז היא מפסידה את זה.

ר' יצחק: אם היא קיבלה

ר' יואל אשר: לא, מכרה בטל פירושו שהיא הולכת עכשיו לקבל מחדש. כן, המכר בטל, עכשיו היא הולכת ליורשים ומבקשת את הכתובה.

היתה כתובתה ארבע מאות זוז ומכרה לזה במנה ולזה במנה ולזה במנה שוה בשוה, ולאחרון – היא מכרה בארבעה מקומות אחרים את הקרקעות, ורק לאדם האחרון היא עשתה את ההונאה, הדבר שהיא הוציאה דינר אחד מהיורשים, היא מכרה קצת יותר ממאה (**שוה מנה ודינר במנה**). אומרים לא שכל המכירות שלה נעשו בטלות, כי לא עושים מזה סך הכל אחד. אפשר היה לומר שבסך הכל היא הונתה את יורשי הבעל – זה לא עובד כך. אומרים **של אחרון בטל**, כי באותו מקח שבאותו מקח היא הוציאה שלא ברשות כסף, אותו מקח בטל, אבל כל האחרים (**ושל כולם קיים**)

ר' יצחק: המקחים הקודמים קיימים.

ר' יואל אשר: כך זה. טוב.

אישה שמוכרת או נותנת את כתובתה (הלכה ט"ז, י"ז, י"ח)

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם הלכה חדשה

ר' יצחק: עד כאן למדנו על איך אפשר למכור את הקרקע עבור הכתובה, עכשיו הולכים ללמוד איך היא יכולה בעצמה למכור, מה קורה. כבר למדנו על זה הלכות מסוימות, עכשיו הולכים ללמוד כשהיא מוכרת בעצמה את כתובתה, כלומר כשהבעל עוד חי והיא מוכרת את הזכות מה קורה, כן? כן. למדנו שהוא צריך לעשות עוד כתובה.

ר' יואל אשר: כן, זה לא מדין חושן משפט, זה מדין תקנת חכמים של כתובה, כן.

אומר הרמב"ם: **יש לאשה**, לאישה יש זכות **למכור כתובתה**, למכור את כתובתה תמיד – כלומר, פירושו עוד כשהבעל חי או מה? – **או ליתנה במתנה.**

ר' יצחק: אם מת הבעל או גירשה,

תרגום לעברית

ר' יואל אשר: אז **יבוא הלז**, יבוא האדם שקנה את זה או שקיבל את המתנה, **ויטול**, הוא ייקח. **ואם מתה היא בחיי בעלה**, אם היא מתה בחיי בעלה הרי אין כתובה. **או קודם שנשבעה**, או שמתה לפני שנשבעה, כמו שלמדנו שלפני השבועה היא עדיין לא ירשה, היא עדיין לא קיבלה כתובה – לא ירשה, קיבלה, כן. כן, עדיין לא קיבלה – אז **אין לו כלום**, לא מקבל האדם. האדם לא יכול לבוא ולומר: "אה, היא מתה, אבל אני חי!" אתה לא כאן מאן דאמר,

ר' יצחק: אתה מקבל רק אחרי שהיא מקבלת.

מכירת חלק מהכתובה, או גביה בחלקים

ר' יואל אשר: נכון, וורי גוד. **הרי שמכרה**, מה קורה במקרה כזה? אישה מכרה חלק מהכתובה, או שמשכנה (**או משכנה**), היא לקחה חוב כנגד חלק מהכתובה והיא עשתה את הכתובה משכון, או שנתנה (**או נתנה**)

ר' יצחק: נתנה **לאחר** לאנשים אחרים **מקצתה**,

ר' יואל אשר: ועכשיו היא קיבלה שדה מכתובת בעלה, אז **מוכרת**, היא יכולה למכור, תמכור **מקרקע בעלה** עבור הכתובה (**לכתובתה**),

ר' יצחק: ותגבה השאר. את השאר, היא לא מפסידה את השאר, בייסיקלי. נכון. **בין** – זה לא חידוש לכאורה.

ר' יואל אשר: כלומר היא צריכה לתת למי שמכרה לו, אבל השאר הולך אליה, לא אומרים ש...

ר' יצחק: כן, אוקיי. כן, לא ברור לי מה החידוש.

ר' יואל אשר: אוקיי, **בין בבית דין מומחין בין בשלשה נאמנין**, אופן המכירה יכול להיות כמו שלמדנו קודם, זה יכול להיות עם מומחין או עם נאמנין.

ר' יצחק: אה, כלומר יש מי שאומר שאם היא מכרה חלק אז כן צריך בית דין למכור. הרמב"ם אומר לא, אפילו היא כבר מכרה לשני צריכה רק את דין שלשה נאמנין.

ר' יואל אשר: נכון. אומר הרמב"ם: **ומוכרת לכתובתה אפילו בפעמים רבות**, היא יכולה למכור את כתובתה, היא לא צריכה למכור בבת אחת – לא את כתובתה, עבור כתובתה עכשיו.

ר' יצחק: עבור כתובתה, היא יכולה למכור מבעלה, עוד קצת מקרקע בעלה, עוד קצת, **אפילו בפעמים רבות בין בבית**

ר' יואל אשר: דין בין בשלשה נאמנים ויודעין שומת קרקע. כלומר אין

ר' יצחק: דין שהיא יכולה לקחת רק בבת אחת או משהו, כן? זה מה שכתוב כאן? כן. מה יכול להיות למה?

ר' יואל אשר: יש בגמרא סוגיה שלמה על זה, סאו, שאפשר לעשות זאת לאט לאט. יש מי שאומר שאסור במשנה, זו שיטת חכמים. אוקיי. **המוכרת כתובתה.**

ר' יצחק: החידוש של כל ההלכות האלה הוא, יש צד, יש אפילו שיטת תנאים, שאם מוכרים כתובה מפסידה זכויות מסוימות. כאן אומרים לא, הכל נשאר אותו דבר על החלק שנשאר. יפה מאוד. עכשיו ממשיכים המשך לזה עוד דברים. כן.

ההבדל בין מוכרת כתובתה למוחלת כתובתה (הלכה י"ט)

ר' יואל אשר: כן? **המוכרת**... כן, אומר הרמב"ם: **המוכרת כתובתה**, מי שמוכרת את הכתובה, כן. **בין לאחרים**, בין שהיא מוכרת לאנשים אחרים, או שהיא מוכרת לבעל עצמו (**בין לבעלה**), אין הכוונה שהיא מכרה את כל מה שהבעל חייב לה, כל עניני הכתובה. לא, היא מכרה רק את עיקר הכתובה, המנה מאתיים, או כל מה שהכתובה הבטיחה לה, **ולא איבדה שאר**

תנאיי כתובה, היא לא איבדה את זכויותיה האחרות שמגיעות לה מדין כתובה, ממה שהחכמים תיקנו דברים שונים, שלמדנו קודם שהבעל מתחייב לאישה.

אז הרמב"ם מסביר: **ואם היה לה בן זכר**, אחד מתנאי הכתובה הוא,

ר' יצחק: שה... זה מעניין,

ר' יואל אשר: כי לכאורה הכתובה עצמה... שהבן זכר ש

ר' יצחק: יש לה ממנו,

ר' יואל אשר: יורש את כתובתה. **ואם היה לה בן זכר, יורש כנגד כתובתה הזאת שנמכרה מנכסי אביו יתר על חלקו כדין תנאי זה.**

ר' יצחק: מאוד מדהים. כי הוא יורש את כתובתה, את הכתובה היא מכרה, אבל זה לא אומר שהיא מכרה את הזכות שאם היא תמות,

ר' יואל אשר: כן? שהבן זכר יירש.

ר' יצחק: זה אבל...

ר' יואל אשר: למה?

ר' יצחק: הכתובה לא קיימת. יפה מאוד, אבל לא מכרה את תנאי הכתובה.

ר' יואל אשר: אה. זה שהוא יירש אותה, זה לא רק בגלל שיש לה את הכתובה, אלא זה דין נוסף, שהבן זכר יירש סכום.

ר' יצחק: נכון. מובן. נכון. מעניין. אז ממילא כתובת בנין דכרין היא לא מכרה, הוא עדיין מקבל את זה. אבל, **המוחלת כתובתה לבעלה...**

המוחלת כתובתה לבעלה

ר' יואל אשר: אבל מי שמוחלת על הכתובה לבעלה, אז כן **איבדה כל תנאיי כתובה ואפילו מזונות אין לה עליו.**

ממם. ומתי מדברים כאן? מדברים באופן שהיא לא הזכירה במפורש את המילה מזונות? היא רק השתמשה במילה כתובה? והיא אומרת אחר כך: "לא ידעתי, חשבתי שכתובה פירושה רק המאתיים",

ר' יצחק: מפסידה את כל הדברים ש

ר' יואל אשר: האם שייך לגור עוד? לא,

ר' יצחק: יודעים כן. לא לדעת זה לא תירוץ. אדם צריך לדעת.

ר' יואל אשר: היא פעם אחת אמרה את המילה הלא נכונה, היא הפסידה לכל חייה את הקשר שלה למגורים?

ר' יצחק: אתה לא יודע מה אתה עושה, אתה עסוק. יש דבר שנקרא מוכרת כתובתה. מוכרת כתובתה פירושו שהיא מוכרת את המאתיים. היא מוחלת כתובתה, כלומר היא מוחלת על הכל. זה הפירוש. ואז היא מפסידה הכל. אוקיי, מה הבעיה כאן?

ר' יואל אשר: אין דרך לחזור בו ממחילה?

ר' יצחק: לא, אי אפשר לחזור... מוחלת כתובתה, תראה את הרמב"ם, אומר הרמב"ם הלאה:

ר' יואל אשר: והמוחלת כתובתה אינה צריכה קנין ולא עדים, כשאר המוחלים שאינן צריכין עדים ולא קנין אלא בדברים בלבד.

ר' יצחק: יש דבר שנקרא למחול,

ר' יואל אשר: וזה בדברים בלבד. אהה.

שיחה: הגדר של "דברים שהדעת סומכת עליהן" ו"דברי תימה" במחילה

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם: **והוא**, זה שאישה, אם היא אומרת "אני מוחלת לבעלי" מפסידה את זכויותיה, זה רק: **שיהיו דברים שהדעת סומכת עליהן**, דברים שסביר שהיא אכן מחלה. סאו בית הדין צריך לראות סיבה למה היא הייתה מוחלת, **ולא יהיו דברי שחוק והיתול או דברי תימה**, לא שהיא אמרה בצחוק, כמו "נחת רוח עשיתי לבעלי", אמרתי סתם דברים, או דברים מוזרים.

כי כל בולי שלא רוצה לתת כלום לאשתו, יגרום לאשתו לפני כן לומר "אני לא רוצה, אני לא רוצה לקבל", זה הרי סדר העולם של הבוליס. מבין? אותנו במקרה כזה זה ייקרא אולי דברי תימה, החכמים לא יקבלו את זה. דברי תימה פירושו,

ר' יצחק: שהיא מדברת סתם, סתם אבי דיבור.

ר' יואל אשר: יכול גם להיות שהחכמים רואים את זה כאילו היא

ר' יצחק: לא באמת מוחלת מהלב.

ר' יואל אשר: ברגע שהרמב"ם מכניס את התנאי הזה הכוונה שצריך לבדוק אם זו באמת מחילה. נניח אם היא מיליונרית גדולה אפשר לחשוב שיש סיבה שהיא מוחלת, היא לא צריכה את הכסף,

ר' יצחק: כדומה וכדומה.

ר' יואל אשר: אם הוא מתעלל גס...

ר' יצחק: אלא בדעת נכונה,

ר' יואל אשר: זה צריך להיות... ולחכמים יש בזה וטו נכון, רואה מה הרמב"ם אומר לנו כאן?

ר' יצחק: לא יודעים. זה אתה אומר.

ר' יואל אשר: כן. זה הרמב"ם אומר.

ר' יצחק: יש לך תמיד הרבה מאוד רחמנות על אנשים. אנחנו אין לנו... לא,

ר' יואל אשר: אתה אומר שזה דבר רע?

ר' יצחק: כן,

ר' יואל אשר: אני אומר שזה דבר רע?!

ר' יצחק: נו, נו. בבית דין אין רחמנות. כתוב במשנה: **אין מרחמים בדין**. ומוחלת...

הסיבות למחילת האישה וכוח החכמים

ר' יואל אשר: נניח אם היא מיליונרית גדולה, אפשר לחשוב שיש סיבה שהיא מוחלת, היא לא צריכה את הכסף. אם הוא מתעלל גס,

לחכמים יש בזה וטו נכון. אז זה מה שהרמב"ם אומר לנו כאן.

ר' יצחק: אני לא יודע. זה אתה אומר. אתה תמיד מאוד רחמן על אנשים. אנחנו לא מוחלים.

ר' יואל אשר: אתה אומר את זה כאילו זה דבר רע.

ר' יצחק: כן.

ר' יואל אשר: אני אומר את זה כאילו דבר רע.

ר' יצחק: בבית דין אין רחמנות. כתוב במשנה: **אין מרחמים בדין**. רוצה לעשות רחמנות, תלך החוצה. אם עכשיו זה בבית דין. יפה מאוד, צריך אכן ללכת החוצה להיות רחמן.

המשמעות של "דברי תימה"

[[#2]] בכל אופן, הרמב"ם מתכוון לומר, הוא לא מביא דוגמאות. יש איזה אופנים שהיא אומרת: **נחת רוח עשיתי**, ווטאבר, הוא לא מביא שום דוגמה מה זה. בוא נראה אם הוא מביא דוגמה מה זה **דברי תימה**, איזה מעשה מוזר. הוא כן מביא תשובה.

ר' יואל אשר: דברי תימה יכול להיות כשזה דבר מוזר שהיא תמחל.

ר' יצחק: למה היא תמחל? הוא מביא איזו תשובת הרמב"ם, שהיה שאפילו כתבו שטר, והוא אמר, "אה, זה היה איזה דבר מוזר..." הרמב"ם לא הסכים, הרמב"ם אמר שזה היה... בקיצור, יש דבר כזה שאומרים שזו הייתה שטות. אבל בסדר. **דברי תימה** לא אומר שאני תמה, כמו שאתה אומר, יכול להיות ענק.

ר' יואל אשר: זה אומר רק שזה נאמר,

ר' יצחק: זה היה מופע, אני לא יודע, זה היה באמצע ריב, אני לא יודע, איזה סיבה ענקית למה היא לא מתכוונת ברצינות. אוקיי, עד כאן הפרק.

סיכום הפרק: דיבורים חריפים שאנשים לא מתכוונים אליהם באמת

ר' יואל אשר: [[#3]] זה מעניין, בפרק הזה למדנו הרבה שאנשים יכולים לפעמים לומר דברים לוהטים. אתה יודע, חוב קדוש, יהרג ואל יעבור, ולא מתכוונים,

ר' יצחק: לא מתכוונים. וכל החסידים האלה של הרבי ולוול סולובייצ'יק, הרב מבריסק, אמר שהוא לא סובר שהבחירות היא מצווה כל כך גדולה כמו שרבי אלחנן אומר, וזו לא עבירה כל כך גדולה כמו שהסאטמרער רב אומר. קאמון, הכל **נחת רוח עשיתי לבעלי**.

ר' יואל אשר: זה לא מכוון. אנשים מדברים, מתכוונים לעשות פוינטים ולא מתכוונים ממש לפוינטים.

ר' יצחק: כן, אמת, פשוט. בסדר, נהדר. יישר כוח.